

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

**MONIMUOTO-OPETUKSEN HYÖDYNTÄMINEN RESERVILÄISKOULUTUK-
SESSA**

Pro gradu

Luutnantti
Tommi Huttunen

Sotatieteiden maisterikurssi 1
Maasotalinja

Toukokuu 2011

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

Kurssi Sotatieteiden maisterikurssi 1	Linja Maasotalinja
Tekijä Luutnantti Tommi Huttunen	
Tutkielman nimi Monimuoto-opetuksen hyödyntäminen reserviläiskoulutuksessa	
Oppiaine, johon työ liittyy Sotilaspedagogiikka	Säilytyspaikka Kurssikirjasto (MPKK:n kirjasto)
Aika Toukokuu 2011	Tekstisivuja 73 Liitesivuja 2
TIIVISTELMÄ Monimuoto-opetuksen hyödyntäminen on otettu käyttöön nykyaikana jo monissa oppilaitoksissa. Tätä kautta sen toteutusperiaatteet ovat tulleet hyvinkin monelle henkilölle tutuksi. Monimuoto-opetuksen eräänä opetusvaiheena on etäopetus, jota toteutetaan pääsääntöisesti verkko-oppimisympäristöissä tapahtuvissa kokonaisuuksissa. Etäopetuksen hyödynnettävyyttä perinteisiin kertausharjoituksiin liittyen olisi hyvä pohtia nostamaan laskeneita mielenkiintoja. Tätä mielenkiintoa saattaa laskea monen reserviläisen mielessä nyky-yhteiskunnan luomat kulttuurilliset olosuhteet. Ihmiset ovat tottuneet omassa toiminnassaan ja asioiden sisäistämässä uudenlaisen teknologian hyödyntämiseen. Päätutkimusongelmana on ollut selvittää, kuinka monimuoto-opetusta hyödynnetään tällä hetkellä reservin päällystön koulutuksessa. Tätä tukemaan olen ottanut kolme alatutkimusongelmaa. Ensimmäisenä olen hakenut vastauksia siihen, että miten verkkopohjaista oppimisympäristöä on hyödynnetty ja mitkä ovat sen haasteet. Toisena olen selvittänyt sen, että millaiset ovat reserviläisen valmiudet oppijana. Kolmantena olen selvittänyt sen, että miten monimuoto-opetus tukee oppimista. Aineistonkeruumenetelmänä on tässä tutkimuksessa käytetty teemahaastattelua. Teemahaastattelun kautta tutkija pääsee lähemmäksi tutkittavia, ja pystyy selvittämään mahdollisia epäselvyyksiä vastauksissa. Tätä kautta päästään laadullisesti kiinni tärkeisiin asiakokonaisuuksiin, joka on tärkeää laadullisen tutkimuksen toteutuksessa. Monimuoto-opetus ja sitä kautta etäopetus luo nykyisellään vahvat teoreettiset valmiudet aloittaa lähiopetus reserviläiselle. Etäopetuksen kautta voidaan edesauttaa käytännön harjoittelun nopeampaa aloittamista harjoituksissa. Etäopetuksen eräänä haasteena on saada reaaliaikaiseen vuorovaikutustilanteeseen niin oppija kuin opettaja. Myös itseopiskelumateriaalin laadun ja määrän suhteen tulee olla tarkkana, ettei se vaikuta heikentävästi oppimistuloksiin. Reserviläinen voidaan rinnastaa aikuisopiskelijaan, joka pystyy omassa toiminnassaan hyödyntämään aiemmin opittua. Aikuisopiskelija on oikeanlainen henkilö toteuttamaan kertavaa opiskelua, johon monimuoto-opetus soveltuu erinomaisesti. Aikuisopiskelijalla on ennen kaikkea valmiudet ottaa vastuu omista opinnoista, jotka toteutetaan itsenäisesti oman aikataulun mukaisesti. Etäopetus tukee osana monimuoto-opetusta erinomaisesti nykymuodossaan reservin päällystön täydennyskoulutusta. Etäopetus antaa ennen kaikkea joustavan lopputuloksen niin oppimiseen kuin opettamiseen. Sen avulla pystytään takaamaan oppijoille mahdollisimman hyvä oppimisprosessi eri vaiheissa, mutta myös samalla pystytään helpottamaan kouluttajien työtehtävien organisointia.	
AVAINSANAT Monimuoto-opetus, etäopetus, reserviläinen, verkkopohjainen oppimisympäristö, sulautuva opetus, sosiaalinen media, laadullinen tutkimus, teemahaastattelu, sisällön analyysi	

MONIMUOTO-OPETUKSEN HYÖDYNTÄMINEN RESERVILÄISKOULUTUKSESSA

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO.....	1
2	TUTKIMUKSEN METODOLOGISET PERUSTEET.....	4
2.1	TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TUTKIMUSONGELMAT	4
2.2	VIITEKEHYS JA TUTKIMUSASETELMA	4
2.3	LAADULLINEN TUTKIMUS	5
2.4	SISÄLLÖNANALYYSI.....	8
2.5	AINEISTON KERUU.....	10
2.6	SOTILASPEDAGOGINEN NÄKÖKULMA	12
2.7	AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET.....	15
2.8	ETÄOPETUSTA HYÖDYNTÄVÄT VERKKOKURSSIT.....	17
3	ETÄOPETUKSEN VUOROVAIKUTUKSELLISUUS VERKKOPOHJAISSA OPPIMISYMPÄRISTÖSSÄ	19
3.1	KÄSITTEET JA MÄÄRITELMÄT	19
3.1.1	<i>Etäopetus osana monimuoto-opetusta.....</i>	<i>19</i>
3.1.2	<i>Verkkopohjainen oppimisympäristö</i>	<i>21</i>
3.1.3	<i>Vuorovaikutus verkkopohjaisissa oppimisympäristöissä.....</i>	<i>22</i>
3.2	ETÄOPISKELU OPISKELUMUOTONA.....	23
3.3	SULAUTUVA OPETUS (BLENDED LEARNING) OPPIMISEN JA OPETTAJUUDEN KANNALTA	27
3.4	SOSIAALINEN MEDIA OPPIMISEN JA YHTEISÖLLISYDEN TUkena	30
3.5	TEKNOLOGIAN JA MATERIAALIN HYÖDYNTÄMINEN VUOROVAIKUTUKSEEN LIITTYEN VERKKOPOHJAISSA OPPIMISYMPÄRISTÖSSÄ	35
3.6	VUOROVAIKUTTEISUUS ERI ROOLIEN MUKAAN	38
4	EMPIIRISEN VAIHEEN TOTEUTTAMINEN JA AINEISTON ANALYSOINTI.....	42
4.1	HAASTATTELUTILANTEEN VALMISTELUT JA TOTEUTUS	42
4.2	EMPIIRISEN AINEISTON ANALYSOINTI	43
4.3	MONIMUOTO-OPETUS.....	45
4.3.1	<i>Käytännön läheisyys.....</i>	<i>45</i>
4.3.2	<i>Yksilöllinen ja yhteisöllinen oppiminen.....</i>	<i>47</i>
4.3.3	<i>Virtuaalimaailman motivointi</i>	<i>48</i>
4.3.4	<i>Mielipide monimuoto-opetuksesta.....</i>	<i>50</i>
4.3.5	<i>Resurssit</i>	<i>51</i>
4.3.6	<i>Etävaiheen ohjeistus.....</i>	<i>52</i>
4.4	RESERVILÄISEN VALMIUDET OPPIJANA.....	54
4.4.1	<i>Aiemman tiedon hyödyntäminen</i>	<i>54</i>
4.4.2	<i>Aktiivisuus</i>	<i>55</i>
4.4.3	<i>Teknologian hyödynnettävyys ja saatavuus.....</i>	<i>58</i>
4.5	VERKKOPOHJAINEN OPPIMISYMPÄRISTÖ	60
4.5.1	<i>Sosiaalisuus.....</i>	<i>60</i>
4.5.2	<i>Vuorovaikutuksellisuus.....</i>	<i>62</i>
4.5.3	<i>Materiaali.....</i>	<i>64</i>
4.5.4	<i>Facebook.....</i>	<i>65</i>
5	POHDINTA.....	68
5.1	TUTKIMUKSEN TULOSTEN YHTEENVETO	68
5.2	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA TUTKIMUSPROSESSIN ARVIOINTI.....	70
5.3	TUTKIMUKSEN HYÖDYNNETTÄVYYS JA JATKOTUTKIMUS MAHDOLLISUUDET.....	72

LÄHTEET

LITTEET

MONIMUOTO-OPETUKSEN HYÖDYNTÄMINEN RESERVILÄISKOULUTUKSESSA

1 JOHDANTO

Monimuoto-opetusta hyödynnetään nykyaikana jo useissa oppilaitoksissa. Monimuoto-opetus muodostuu kolmesta eri vaiheesta: etä-, lähi- ja itseopiskelu. Se antaa oppijalle itselleen myös vastuuta, mutta myös opettajalle haasteita toteuttaa opetus.

Etäopetus toteutetaan nykyaikana tietoverkoissa tapahtuvissa oppimisympäristöissä. Tämä ei ole suinkaan enää mikään este 20–30 vuotiaalle opiskelijalle, jonka jokapäiväiseen kuuluu jollain tavalla toimiminen tietokoneiden ja internetin parissa. Tätä ikäluokkaa hieman vanhemmille henkilöille on teknologian kehitys jo alkanut käymään tutuksi, ja asennemuutosten myötä on jo omaksuttu uusia tapoja toimia perinteisten asioiden rinnalla. Etäopetus mahdollistaa ennen kaikkea joustavan oppimismahdollisuuden jokaiselle sitä haluavalle ajasta ja paikasta riippumatta.

Reserviupseerikoulussa on hyödynnetty 2000-luvun alkupuolelta monimuoto-opetusta reserviläisten koulutuksessa. Tämän opetuksen hyödyntäminen on ollut ratkaisevassa merkityksessä etenkin reservin päällystön koulutukseen liittyen. Reservin päällystön koulutus on keskitetty Suomessa Reserviupseerikouluun.

Juuri etäopetuksella on ollut ratkaiseva merkitys aloittaessa kertausharjoitusta, kun harjoitukseen kutsutut ovat valmistautuneet omiin tehtäviinsä etätehtävien avulla. Etätehtävien avulla on pyritty kertaamaan jo ennestään tuttuja aiheita, mutta myös perehtymään uusiin oppiaiheisiin. On kuitenkin muistettava, että monimuoto-opetus ei korvaa itse käytännön taitojen opettamista vaan ennen kaikkea syventää teoriataitoja.

Joissain tapauksissa henkilöt uskovat, että verkossa tapahtuva koulutus vieraannuttaa käytännöstä (Paananen, Tura & Jauhiainen 2004, 38). Etäopetuksen kautta tarjottavat teoriapaketit antavat varmasti hyvät lähtökohdat rakentaa luja pohja omalle oppimiselle, mutta se riippuu paljon jokaisen oppijan omasta tahdosta. On kuitenkin muistettava, että pelkästään etäopetuksella ei voida toteuttaa kaikkea tarvittavaa opetusta (Auvinen 1993, 11).

Kertausharjoitukseen tulevan henkilö on usein perheellinen ja käy vuorotyössä. Tämä asettaa omat rajoitteet opiskelulle. Tällöin henkilö on kuitenkin samassa asemassa kuin joku toinen samoilla lähtökohdilla, joka suorittaa esimerkiksi avoimeen yliopistoon täydentäviä opintoja. Näin ollen voidaankin rinnastaa kertausharjoitukseen tuleva henkilö aikuisopiskeliinaan jossain määrin.

Monimuoto-opetuksen hyödynnettävyyden miettiminen reserviläiskoulutukseen on mielestäni ajankohtaista. Reserviläisten mielenkiinto kertausharjoituksiin liittyen on laskenut, mikä varmasti johtuu motivaation puutteesta. Tätä mielenkiintoa saattaa laskea monen reserviläisen mielessä nyky-yhteiskunnan luomat kulttuurilliset olosuhteet. Ihmiset ovat tottuneet omassa toiminnassaan ja asioiden sisäistämässä uudenlaisen teknologian hyödyntämiseen.

Kaikkia asioita ei voi tehdä siten, että ne miellyttäisi kaikkia mutta voiko tiettyjä toimintatapoja muuttaa kehittyneemmiksi ja soveltuvimmiksi vallitseviin olosuhteisiin liittyen. Kaikkea ei voi korvata uudenlaisen teknologian ja tekoälyn avulla, kun kyseessä on inhimillinen toimija eli ihminen. Onkin tärkeää, että oikeanlaisen ”kultaisen keskitien” löytäminen olisi konkreettista sotilasyhteisössä. Tämä ei tule olemaan kuitenkaan helppoa.

Tutkimus on rajattu käsittelemään jalkaväki-koulutuksen saaneiden reserviläisten etäopetusvaiheen tutkimiseen. Etäopetuksesta tutkitaan pientä kokonaisuutta, eikä koko etäopetuspakettia. Näin tutkittava kohde pysyy tiiviinä ja kompaktina kokonaisuutena. Tutkimuksen tarkoituksena on pitää koko ajan mukana niin opetus, oppija kuin opettaja mukana kunkin luvun sisällä, koska niiden avulla koko oppimisprosessi saa täydellisen muotonsa.

Tutkimuksen toisessa luvussa käsitellään tutkimuksen metodologinen tausta. Kyseisessä luvussa avataan tutkimuksen tavoitteet sekä tutkimusongelmat. Lisäksi siinä käsitellään tutkimuksen tärkeimmät käsitteet sekä tutkimuksen viitekehys. Olen ottanut myös mukaan sotilaspedagogisen näkökulman, koska tutkimuksessa käsitellään ympäristöä, jossa toimii sotilas muuttuvissa olosuhteissa. Tällöin mitataan myös yksittäisen sotilaan toimintakykyä.

Kolmannessa luvussa käsittelen etäopetusta osana monimuoto-opetusta. Tässä luvussa selkeytän, kuinka etäopetus on muokkautunut vuosien varrella. Selvennän myös sitä, miten etäopiskelu toimii yhtenä opiskelumuotona. Lisäksi käyn läpi etäopetuksen pedagogista näkökulmaa, ja sen eri muotoja. Tässä luvussa käsittelen verkkopohjaista oppimisympäristöä sekä siihen liittyvää vuorovaikutusta. Vuorovaikutukseen liittyen on tärkeää, että sitä mahdollistavat toimintamuodot auttavat oikeanlaisen lopputuloksen saavuttamiseksi. Monimuoto-opetuksessa, etenkin etäopetuksessa, on hyvä, että käytettävissä olevat välineet ovat vuorovaikutteisia, jolloin käyttäjä, joka on esimerkiksi opiskelija, pystyy testaamaan omat tiedot ja taidot opiskeltavasta aiheesta (Meisalo, Sutinen & Tarhio 2003, 249).

Neljännessä luvussa käsittelen empiirisen aineiston keräämisen toteuttamista eli teemahaastattelun vaiheittain kuvaamista. Vaiheittain kuvaamisella luon selkeän kuvan, kuinka olen päätenyt erilaisiin ratkaisuihin. Tutkin haastattelutilanteita mahdollisimman itsekriittisesti, jolloin otan huomioon monipuolisesti haastattelutilanteet. Lisäksi käsittelen luvussa tulkinnat ja analysoinnit empiirisen aineiston kokoamisen pohjalta tehtyihin havaintoihin liittyen. Havainnot tuodaan esiin litteroidusta materiaalista haastattelujen pohjalta. Näitä haastateltavien tekstejä luokitellaan rakennettujen luokitusten mukaan.

Viidennessä luvussa kokoan koko tutkimuksen, ja esitän johtopäätökset annetuille tutkimuskysymyksille. Perustelen tutkimuksen luotettavuuden ja analysoin tutkimusprosessin etenemistä. Esitän, kuinka tutkimusta voi hyödyntää jatkossa sekä kerron muutamia jatkotutkimusmahdollisuuksia, joita on syntynyt mielessäni tämän tutkimusprosessin aikana.

2 TUTKIMUKSEN METODOLOGISET PERUSTEET

2.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusongelmat

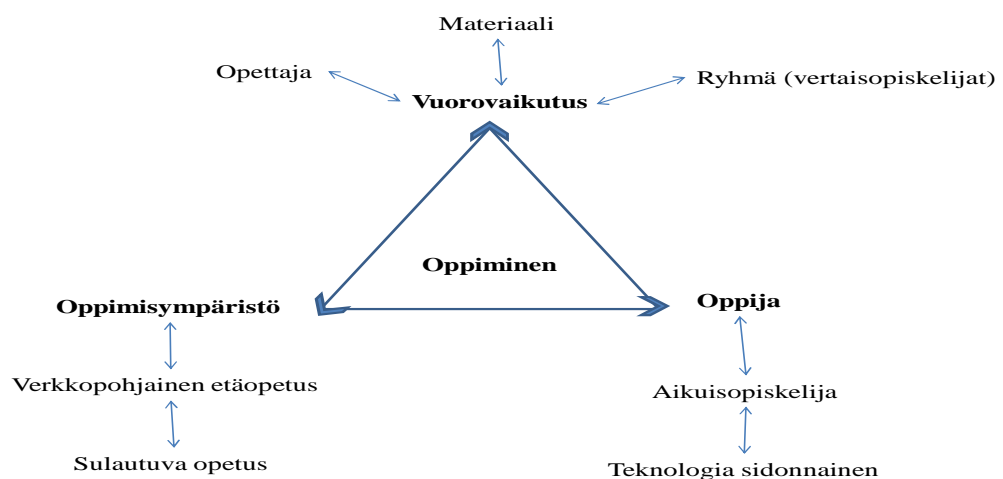
Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, kuinka monimuoto-opetusta hyödynnetään tällä hetkellä reservin päällystön koulutuksessa. Monimuoto-opetuksesta olen ottanut tutkimuskohteekseni etäopetuksen. Tutkimuksessa näkökulma on kouluttajan kannalta.

Tutkimuksen lopputuloksia voidaan hyödyntää mahdollisesti tuleviin kursseihin, joita ollaan mahdollisesti suunnittelemassa. Olemassa olevia kursseja voidaan kehittää saatujen tulosten perusteella. Saatuja tuloksia voidaan mahdollisesti myös hyödyntää muunlaisessa reserviläiskoulutuksessa, jolloin huomioidaan tavanomaiseen koulutukseen liittyviä pedagogisia perusteita. Tutkimuksen lopputuloksen on ennen kaikkea löytää jotain uutta, ja tuoda esiin haasteita, joita tulee jatkossa miettiä.

Tutkimusongelmat tutkimuksessani ovat seuraavat:

- Miten verkkopohjaista oppimisympäristöä on hyödynnetty ja mitkä ovat sen haasteet?
- Millaiset ovat reserviläisen valmiudet oppijana?
- Miten monimuoto-opetus tukee oppimista?

2.2 Viitekehys ja tutkimusasetelma

Kuva 1: Tutkimuksen viitekehys

Viitekehyksessä pyrin tuomaan esille, kuinka oppimisprosessi syntyy. Oppimiseen vaikuttaa itse oppija, vuorovaikutus ja oppimisympäristö. Ilman yhtä osa-aluetta ei oppimisesta voi syntyä täydellistä kokonaisuutta.

Tässä tutkimuksessa oppimisympäristö käsitetään verkkomaailmassa tapahtuvana ilmiönä. Tuossa oppimisympäristössä oppijalle annetaan tietoutta etäopetuksen kautta. Uutena mahdollisuutena verkko-opetukseen liittyen on sulautuva opetus, jossa lähi- ja etäopetus on sulautunut yhdeksi kokonaisuudeksi.

Ennen kaikkea vuorovaikutuksen kautta oppija saa palautetta omasta oppimisestaan. Palautteenantajana voi toimia niin opettaja, verkossa jaettava materiaali kuin vertaisopiskelijat. Onhan vuorovaikutus eräs opettamisen keinoista.

Tässä tutkimuksessa oppija, reserviläinen, verrannollistetaan aikuisopiskelijaan. Aikuisopiskelijalla on vahva elämäkokemus ja vahvat näkemykset tietyistä asioista. Aikuisopiskelija on tottunut myös toimimaan virtuaalimaailmassa niin töiden kuin aiempien opintojen kautta.

2.3 Laadullinen tutkimus

Tässä kappaleessa tulen käsittelemään laadullisen tutkimuksen peruseriaatteita. Miksi sitten valitsin laadullisen tutkimuksen, enkä määrällistä tutkimusta? Laadullisen ja määrällisen tutkimuksen välillä tutkija joutuu miettimään, mitä hän on etsimässä. Määrällisen tutkimuksen avulla tutkija pyrkii saamaan tuloksia esimerkiksi kuinka ihmiset aikovat äänestää. Laadullisen tutkimuksen avulla pyritään saamaan tuloksia esimerkiksi ihmisen joka päiväisestä käyttäytymisestä. (Silverman 2000, 1)

Laadullinen tutkimus antaa siihen työkalut, koska omalla tutkimuksellani pyrin löytämään jotain uutta, jota varmasti jokainen tutkija omassa työssään haluaa tehdä. Ehkä tästä näkökulmasta tärkeimpänä näkökulmana pidän sitä, että pystyn yhdistämään eri lähteiden osalta uudenlaisen näkökulman aiheeseen. Tarkoituksena ei ole myöskään käyttää suurta joukkoa tutkittavien osalta, vaan saada otannasta laadullisesti kattava. Tässä tietysti on vaarana liian suppea otanta, mutta tutkittavien osalta on löydettävä henkilöitä, jotka pystyvät vastaamaan asiaan eri näkökulmista. ”Laadullisessa tutkimuksessa on kyse yleisen erityistapauksesta, laadusta” (Varto 1992, 77).

Tutkimukseen objektivisuus on usein hankalaa. Todellisuuteen pyrkiessä, kun luodaan ja syvennetään tietoutta, sekoittuu objektiivisuus ja ei-objektiivisuus rinnakkain jäsenettäessä todellisuutta. Tutkimuksen kohteet syntyvät tutkijalla erilaisista käsityksistä sekä teorioista. Tutkimustyöhön liittyy vahvasti myös se, että tutkijan omat elämäkokemukset sekä -arvot muokkaavat tutkimustyön luonnetta. (Aaltola 2001, 18)

Myös Varto (1992) on todennut saman ongelman omassa tutkimuksessaan. Hänen mielestään täyden objektiivisuuden saaminen on vaikeaa laadullisessa tutkimuksessa. Tutkittava aihe ja tutkija ovat läheisessä yhteydessä toisiinsa nähden, koska jollain tavalla tutkijan oma elämäkokemus sekä ennako-oletukset vaikuttaa tutkittavaan aiheeseen. (Varto 1992, 27)

Metsämuuronen (2001) toteaa omassa teoksessaan, että laadullinen tutkimus on kokonainen joukko erilaisia tulkinnallisia tutkimuskäytäntöjä. Hän jatkaa, että laadullista tutkimusta on vaikea määritellä selvästi, koska sillä ei ole omaa teoriaa eikä paradigmaa. Edellisistä lauseista voi päätellä, että laadullinen tutkimus käsitteenä ei ole yksiselitteinen. Tähän liittyen olen pyrkinyt avaamaan laadullisen tutkimuksen käsitettä tässä kappaleessa. (Metsämuuronen 2001, 9)

Kiviniemen (2001) mielestä laadullista tutkimusta voitaneen pitää prosessina, jossa tutkitaan ensin käsitystä jostain ilmiöstä kuin testataan jo olemassa olevaa tietoa. Vuorovaikutuksellisuutta tutkimukseen saadaan, kun teorian kautta saadut käsitteet ja käytännön kautta saadut havainnot kohtaavat. Tutkimuksen edetessä tutkija pystyy muokkaamaan teorian tietoja saadun aineiston perusteella. (Kiviniemi 2001, 72-74)

Tuomi (2002) toteaa omassa teoksessaan, että laadullinen tutkimus on tutkimustyypiltään empiiristä, jossa on kyse empiirisen analyysin tavasta tarkastella havaintoaineistoa ja argumentoida. Hän perustelee tätä sillä, että teoreettisessa tutkimuksessa on tärkeää, että lähteinä käytettävät henkilöt ovat tunnistettavia, kun taas empiirisessä tutkimuksessa lähteiden tunnistettavuus häivytetään. Näin ollen hänen mielestään laadullinen tutkimus on empiiristä, jossa on kyse empiirisen analyysin tavasta tarkastella havaintoaineistoa. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 21).

Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2009) mukaan laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Laadullisessa tutkimuksessa tutkija tutkii kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti, jolloin hän eri arvojen kautta pyrkii ymmärtämään tutkittavia ilmiöitä. Hirsjärven ym. (2009) mukaan laadullisessa tutkimuksessa on pyrkimyksenä pikem-

minkin löytää tai paljastaa tosiasioita kuin todentaa jo olemassa olevia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161).

Alasuutarin (1994) mukaan laadullisessa tutkimuksessa tutkimusyksiköiden suuri joukko tai tilastollinen argumentaatiotapa ei ole tarpeen tai mahdollinen. Hänen mukaansa laadullinen analyysi koostuu kahdesta vaiheesta, havaintojen pelkistämisestä ja arvoituksen ratkaisemisesta. Havaintojen pelkistämisessä pyritään saamaan raakahavainnot mahdollisimman suppeaksi havaintojen joukoksi, jotta mittava aineisto ei muutu vaikeaselkoiseksi ja tällöin itse tutkittava ilmiö katoaa. Arvoituksen ratkaisemisessa tarkoitetaan sitä, että tuotettujen johtolankojen ja käytettävissä olevien vihjeiden pohjalta tehdään merkitystulkinta tutkittavasta ilmiöstä. (Alasuutari 1994, 30-35)

Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä, että eri tutkimukseen liittyvät elementit kehittyvät koko tutkimusprosessin aikana. Voi olla hyvin myös niin, että tutkimusongelma täsmentyy tutkimuksen aikana alussa asetetusta versiosta. Vaikka tutkimus kehittyy koko prosessin ajan, on tutkimukselle syytä asettaa jo alusta lähtien tiukat rajaukset, jotka auttavat löytämään selkeän ja toimivan ongelmanasettelun. (Kiviniemi 2001, 68-71)

Vaikka Metsämuurosen (2001) mukaan laadullinen tutkimus ei ole yksiselitteistä, voi edellisistä kappaleista poimia niitä tärkeimpiä merkityksiä, jotka määrittelevät laadullisen tutkimuksen muodon. Laadullisessa tutkimuksessa on empiirisellä tavalla tarkoitus selvittää havaintoaineistoa, ja sitä kautta päästä onnistuneeseen lopputulokseen. Tutkimuksen tulee olla näkökulmiltaan dynaamista ja avaraa. ”Emme tutki vain kunkin ajan rajoittunutta ihmistä, vaan ihmisen mahdollisuuksia olla toisenlainen” (Aaltola 2001, 22).

Laadullisessa tutkimuksessa ei ole tärkeintä tutkittavan joukon suuruus vaan kuinka kattava otanta on tutkittavaan ilmiöön eri näkökulmista. Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä selvittämään tutkimuksen havaintoja erilaisilla matemaattisilla yhtälöillä vaan tutkittavien omien arvojen kautta pyritään saamaan vastauksia asetettuihin tutkimusongelmiin. Laadullisessa tutkimuksessa on ennen kaikkea tärkeää tutkijan oma rooli tutkittavaan aiheeseen ja tutkittaviin.

Laadullisen tutkimuksen prosessia voidaan pitää myös tutkijan kannalta oppimisprosessina, jossa tutkija koko prosessin ajan syventää omaa tietouttaan käsiteltävästä ilmiöstä. Oppiessaan ilmiöstä enemmän tutkija pystyy muokkaamaan niin tutkimusasetelmia kuin aineistonkeruun

menetelmiä vallitsevan tilanteen mukaisesti. Tutkimusmenetelmiä voi olla rinnakkain monia, mutta ilmiön laadullisen tarkastelun takaa oikein valittu menetelmä. (Kiviniemi 2001, 75-77)

2.4 Sisällönanalyysi

Olen valinnut metodikseni sisällön analyysi, koska se on tutkimusmenetelmän metodi. Sisällön analyysissä tutkitaan merkityssuhteita ja merkityskokonaisuuksia sanallisin tulkinnoin. Omaan tutkimukseeni liittyen juuri sanallisin tulkinnoin erilaisista merkityksistä voi rakentaa onnistuneen kokonaisuuden, joka palvelee tutkimukselle asetettuja vaatimuksia. (Vilka 2005, 139-140)

Tuomen & Sarajärven (2002) mielestä sisällönanalyysi tunnetaan perusanalyysimenetelmänä, jota käytetään perinteisesti laadullisessa tutkimuksessa. Sitä voidaan pitää yksittäisenä metodina, mutta myös teoreettisena kehyksenä. Sisällönanalyysi antaa mahdollisuuden monelle erilaiselle tutkimukselle. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 93)

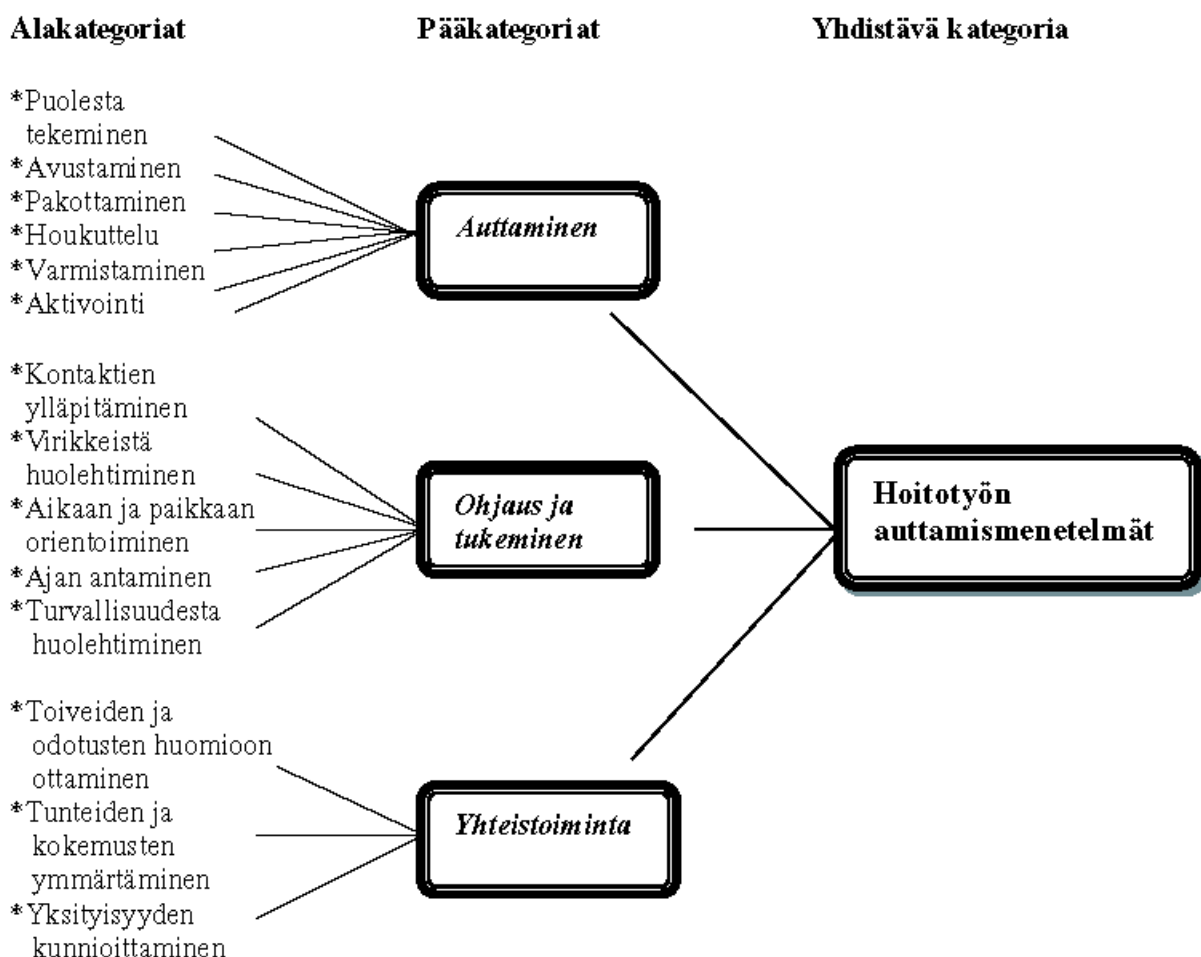
Toivonen (1999) mieltää kvalitatiivisen tutkimuksen samaksi kuin sisällönanalyysi. Sisällönanalyysissä on usein kyse kirjoitettujen, kuultujen tai nähtyjen sisältöjen analyysistä. Siinä tarkastellaan esimerkiksi jonkin puheen tai tekstin sisältöä, jossa tulkinta syntyy ilman tiukkoja normeja, mutta kuitenkin kulttuurilliset taustat tulee tuntea. (Toivonen 1999, 125)

Yhtenä ongelmana voidaan sisällönanalyysissä pitää yksikön valintaa. Sisällönanalyysissä tulee valita yksikkö, joka voi olla sana, rivi, kappale, ajatuskokonaisuus tai tekstikokonaisuus. Sana saattaa olla toisaalta liian pieni yksikkö, koska yksittäinen sana voi saada eri lähteissä moninaisia merkityksiä. (Toivonen 1999, 128)

Kvalitatiivisesta analyysistä puhuttaessa voidaan siihen yhdistää niin sen arvioitavuus kuin toistettavuus. Arvioitavuuden kautta tutkimukseen perehtyvä henkilö voi perehtyä tukijan päättelyyn ja hyväksyä sen. Toistettavuudella tarkoitetaan sitä, että tutkija on esittänyt omat luokittelu- ja tulkintasäännöt niin yksiselitteisesti, että joku toinen tutkija voi myös tehdä saman tutkimuksen samoin tuloksin. (Mäkelä 1992, 53)

Laadullisen aineiston sisällönanalyysi voidaan jakaa kolmeen eri tyyppiin. Näitä ovat aineistolähtöinen, teoriaohjaava tai teorialähtöinen. Aineistolähtöisen eli induktiivisen ja teorialähtöisen eli deduktiivisen ero perustellaan yleensä niiden logiikoiden perusteella. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 110)

Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä on tarkoituksena löytää tutkimusaineistosta jonkinlainen toiminnan logiikka tai tyypillinen kertomus. Kun edellä mainitut asiat on löydetty aineistosta, voi aineistolle suorittaa pelkistämisen, jossa aineistosta karsitaan epäoleellinen tärkeää tietoa kuitenkin hävittämättä. Tutkimusaineisto tiivistetään ja pilkotaan osiin tutkimusongelmien johdattamana, jonka jälkeen aineisto ryhmitetään uudelleenlaisiksi kokonaisuudeksi tutkimusaineiston vaatimalla tavalla. Ryhmittely tapahtuu esimerkiksi jostain ominaisuudesta, joka on analyysin kohteena oleva analyysiyksikkö. Analyysiyksikkö voi olla sana, lause, lauseen osa tai ajatuskokonaisuus, jonka jälkeen kukin ryhmä merkitään tai nimetään sitä parhaiten kuvaavalla tavalla. Näin syntyy käsitteitä, luokitteluja, tai teoreettisia malleja, joiden avulla pyritään ymmärtämään tutkittavan aiheen merkityskokonaisuutta. (Vilka 2005, 140; Tuomi & Sarajärvi 2002, 110-115)

Kuva 2: Kategorioiden muodostuminen (Sarajärvi 2002)

Kuten kuvassa 2 on, sisällön analyysissä alakategorioiden pohjalta muodostuu yksi kokonainen yhdistävä kategoria. Kyseisessä kuvassa on hahmoteltu sairaanhoito-opiskelijoiden näemyksiä opintojen ajalta. Samankaltaisen analysoinnin olen tehnyt omaan tutkimukseen liittyen, josta on tarkemmin selvitettyä luvussa 4.

Teorialähtöisessä sisällönanalyysissä tukeudutaan jo alusta lähtien johonkin tiettyyn malliin, teoriaan tai ajatteluun, joita tutkija kuvaa jo oman tutkimuksensa alussa. Teorialähtöisen sisällönanalyysin tutkimuksessa teorit ja aiemmat tutkimukset määrittävät voimakkaasti käsitteiden ja merkitysten luokittelua tutkimusaineistossa sekä itse analyysiä. Teorialähtöisen sisällönanalyysin tavoitteena on uudistaa jo olemassa olevaa teoreettista käsitystä tai mallia tutkitavan aiheen osalta tutkimuksen pohjalta ilmi tulleiden merkitysten avulla. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä on taas kyse kuvata tutkittavien merkitysmaailmaa ja tätä kautta tavoite on ensisijaisesti ymmärtää tutkittavien toiminta- ja ajattelutapoja ja uudistaa tutkimuksessa ilmi tulleiden käsitteiden, luokitusten ja mallien avulla. (Vilka 2005, 140-141 ; Tuomi & Sarajärvi 2002, 116-117)

Voidaan puhua myös, että aineiston analyysissä on tärkeätä osata keksimisen logiikka. Keksimisen logiikkaan ei ole valmista vastausta vaan se on löydettävä itse. Mikään tutkimusmetodi ei anna tutkimukselle valmista vastausta vaan tutkijan itse tuotettava sen viisaus. Tutkija ei kuitenkaan voi nostaa aineistosta ihan mitä tahansa, koska hänen on löydettävä vastauksia asettamiinsa tutkimusongelmiin. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 101-102)

Perusajatus on siis se, että sisällönanalyysiä on helppo käyttää ja toteuttaa laadullisen tutkimuksen teossa. Sisällönanalyysille voidaan keksiä eri nimiä, mutta tärkeintä on se, kuinka analyysin toteuttaa. Onkin tärkeää, että sisällönanalyysin pystyy sitomaan johonkin tiettyyn teoreettiseen kokonaisuuteen, eikä se jää vain pelkäksi tutkimusmetodiksi. Tällöin pystytään toteamaan, että tutkimuksen sisällöllinen tarkastelu on monipuolista. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 148)

2.5 Aineiston keruu

Aineiston keruu tapana käytetään tässä tutkimuksessa teemahaastattelua. Teemahaastattelussa keskitytään tiettyihin teemoihin keskustelemalla, jolloin edetään haastateltavan henkilön ehdoilla tutkijan siirtyessä seuraajaksi tai paremmin sanottuna kuuntelijaksi (Hirsjärvi & Hurme 2004, 47-48). Tutkija pystyy haastattelun aikana muuttamaan kysymysten muotoa ja sisältöä

haastateltavan ja haastatteluissa ilmenneiden asioiden mukaan (Syrjälä ym. 1994, 138). Yleisesti ottaen teemahaastattelun suosio on ollut merkittävä suomalaisissa tutkimuksissa viime aikoina (Eskola & Suoranta 2005, 87).

Miksi sitten itse päädyin teemahaastatteluun? Teemahaastattelu ei sido esimerkiksi sataan valmiiseen kysymykseen vaan tutkija voi edetä valitsemiensa teemojen kautta eteenpäin, jotka hänen mielestään edesauttavat tutkimuksen lopputuloksen saamiseen. Tätä kautta haastatteluun tulee hyvä vuorovaikutus-suhde, jolloin tutkittava pystyy omin sanoin kuvailemaan omia käsityksiä aiheesta, eikä ole sidottu tiettyihin raameihin. Teemahaastattelussa tulee näin mielestäni ilmi sellaisia asioita, joita ei välttämättä tulisi ilmi tiukkoihin raameihin muodostuneessa kysymyssarjassa. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 48)

Haastattelutilanteen tulisi olla mahdollisimman informatiivinen, jotta se edesauttaisi tutkimustyön empiirisen aineiston kerääntymisessä. Kokenut haastattelija pystyy luomaan tilaisuuteen rennon tunnelman, jonka pohjalta haastateltavan olo on myös helpompi. Kokenut haastattelija pystyy saamaan ennakkokäsityksen haastateltavan ajatusmaailmasta etukäteen, ja näin ollen vahvistamaan sitä kautta keskinäistä luottamussuhdetta. Haastattelutilanteessa on ennen kaikkea tärkeää se, että haastattelija ja haastateltava pääsee selkeään vuorovaikutustilanteeseen. (Alastalo 2005, 69-70)

Haastattelijan tulisi osata myös haastattelutilanteessa valita oma roolinsa oikeanlaiseksi. Haastattelijan tulisi asettua kuuntelijan rooliin osoittaen näin haastateltavalle luottamusta hänen tietämykselleen käsiteltävästä aiheesta. Kuitenkin haastattelijan tulisi osata keskeyttää mahdollinen vastaus korrektisti vahingoittamatta haastattelutilanteen rentoa ilmapiiriä, jos vastauksen sisältö on muodostumassa täysin vääränlaiseksi itse aiheeseen nähden. (Grönfors 1982, 108)

Juuri vuorovaikutuksellisuus erottaa teemahaastattelun esimerkiksi lomakekyselystä. Lomakekyselyn avulla voidaan toteuttaa tarkkoja kysymyksiä, mutta teemahaastattelun avulla päästään kiinni haastateltavien fyysisiin tuntemuksiin omalla läsnäololla. Teemahaastattelussa vastauksiin vaikuttavat haastateltavien käsitykset ja tuntemukset aiheeseen liittyen. (Alastalo, 72-73)

Nauhurin käyttö on edesauttanut haastattelutilanteen taltioimista helpommaksi ja perusteellimmaksi verrattuna pelkästään käsintehtyihin muistiinpanoihin. Tähän liittyen on esitetty, et-

tä aina ei välttämättä tarvitsisi koko haastattelutilannetta litteroida vaan poimia haastattelusta ydinkohtia, jotka palvelevat omaa tutkimusta. Tekniikka ei ole pelkästään helpottanut avointen haastattelujen tekoa vaan myös lomakehaastattelut ovat saaneet monipuolisuutta sen myötä. (Alastalo 2005, 76)

Haastattelua ja kyselomaketta vertaillaan usein niiden käytettävyyden vuoksi tutkimustyöhön liittyen. Kyselomakkeen yhtenä etuna on pidetty sen edullisuutta ja sen tavoitettavuutta haastateltaville. Vaikka sanotaankin, että haastattelijan tulisi olla ammattilainen tehdessään haastattelua, ei kyselylomakkeen tekoakaan voi väheksyä. Huonosti suunniteltu ja valmisteltu kyselylomake ei välttämättä anna tutkimukselle mitään hyötyä. Kyselylomakkeessa vastataan määrättyihin asiakokonaisuuksiin, kun taas haastatteluissa liikkumatila on hieman vapaampaa. Tämän kautta haastatteluissa voi syntyä uusia ilmiöitä, jotka monipuolistavat omaa tutkimusta. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 35-37).

2.6 Sotilaspedagoginen näkökulma

Tieteen-merkitys tekstilleni tulee tämän kappaleen kautta. Tarkoitukseni on korostaa sotilaspedagogiikan tieteellisyyttä muiden tieteiden kentässä, ja näin ollen painottaa oman tutkimustyöni tieteellisyyttä sotilaspedagogiikan kautta. Tarkoitukseni on korostaa, kuinka sotilaspedagogiikka yhdistää voimansa niin sotatieteisiin kuin muihin tieteisiin (Toiskallio & Mäkinen 2009, 87). Tällöin voidaan puhua omasta mielestäni tieteestä, joka ottaa huomioon oman alansa erityispiirteet kuin ympäröivän yhteiskunnan vaatimukset.

Niiniluoto (2002) määrittää omassa kirjassaan termin tiede seuraavasti: ”Tieteellä tarkoitetaan toisaalta luontoa, ihmistä ja yhteiskuntaa koskevien tietojen systemaattista kokonaisuutta (tieteellisen tutkimuksen tulokset) ja toisaalta tällaisten tietojen tarkoituksellista ja järjestelmällistä tavoittelua (tieteellinen tutkimusprosessi)” (Niiniluoto 2002, 13). Hän toteaa edellisen määritelmän olevan hyvä yleisluonnehdinta itse tieteestä, mutta yksiselitteistä vastausta tieteelle se ei anna.

Kiikeri & Ylikoski (2007) ovat tehneet saman johtopäätöksen omassa teoksessaan. Heidän mielestään ei ole tärkeintä mitä käsitettä käytetään vaan, että käsitteen käyttäjä itse tietää, missä merkityksessä hän käsitettä kulloinkin käyttää. Tiede onkin haasteellista, mutta myös monipuolista, joka ei anna aina yksiselitteistä vastausta vaan tieteen tutkija joutuu pohtimaan kokonaiskuvaa annettujen reunaehtojen avulla. (Kiikeri & Ylikoski 2007, 19)

Tiede etsii uusia vastauksia ja toimii tietoja hankkivana elementtinä, joka ei suinkaan tyydy tutkimaan pelkästään jo valmiina olevia totuuksia. Tiede korjaa ja päivittää samalla vanhaa tietoa, kun se tutkii uutta. Vaikka tiede on hyvinkin läheisessä yhteydessä todellisuuden kanssa luoden samalla kulttuurimme identiteettiä, olisi hyvä, että sillä oli autonominen asema tutkimuksessa. Tällä tavalla se palvelisi parhaiten tutkimustoimillaan yhteiskuntaa. (Aaltola 2001, 12-14)

Usein rinnakkaisasettelussa ovat tieteellinen tieto ja arki tieto. Niin arki tieto kuin tieteellinen tieto ovat selkeitä ja johdonmukaisia, mutta eroavaisuudet löytyvät ennen kaikkea totuuden perustelussa. Tieteellinen tieto hankitaan ja perustellaan tieteellisin menetelmin, jonka päätteenä siitä käydään kriittinen keskustelu. Tiedehän merkitsee juuri kriittisellä tavalla pyrkimistä uuteen tietoon. (Aaltola 2001, 14)

Sotilaspedagogiikka on käytännöllisesti katsottuna yksi osa isompaa kokonaisuutta sotatieteiden kentässä. Sotilaspedagogiikka pyrkii etsimään vastauksia itse toimijan kannalta eri lähtökohtatilanteissa toimintaympäristön kautta. Strategiset näkökulmat liittyvät hyvinkin paljon ennen kaikkea toimintaympäristön tai tarkemmin sanottuna toimintakyvyn kautta sotilaspedagogiseen näkökulmaan. Sotilaspedagogiikka ja johtaminen tutkivat samaa kohdetta eri näkökulmin ja täydentävät toistensa tutkimustuloksia. Sotatekniikan kautta sotilaspedagogiikassa tutkittavalle toimijalle annetaan väline, jonka kautta voidaan tutkia suhdetta inhimillisen toimijuuden ja toimintakyvyn kanssa. (Toiskallio & Mäkinen 2009, 83-92)

Siviilitieteissä sotilaspedagogiikka on hyvin lähellä kasvatustieteitä. Sotilaspedagogiikka ei kuitenkaan ole kasvatustiede vaan eriytynyt omaksi osa-alueekseen kasvatustieteistä. Toisaalta sotilaspedagogiikan tulkitsemiseen tarvitaan myös biologian ja psykologian kautta näkökulmia vastauksiin. Sotilaspedagogiikka on aktiivisesti myös omalta osaltaan yhteyksissä yhteiskunta- ja humanistisiin tieteisiin kuin myös luonnontieteellisiin tieteisiin. (Toiskallio & Mäkinen 2009, 73-74)

Sotilaspedagogiikassa on usein tutkittavana kohteena toimija ja näin ollen usein eri arvoasteella oleva sotilas. Tähän liittyen onkin tärkeää, että tutkijalla on käytännön kokemusta tutkittavan kohteen maailmasta tai paremmin sanottuna toimintaympäristöstä. Tällöin vaarana voi olla liian subjektiivinen sekä objektiivinen näkökulma itse asiaan. (Toiskallio & Mäkinen 2009, 76)

Toiskallio & Mäkinen (2009) kirjassa tuodaan esille, että sotiluutta ja toimintakykyä voidaan pitää sotilaspedagogiikan peruskäsitteinä (Toiskallio & Mäkinen 2009, 5). Tämän takia on tärkeää tuoda esille sotiluuden ja toimintakyvyn käsitteet mietittäessä sotilaspedagogiikka erityistieteenä. Näiden yhteisvaikuttimena pystytään todentamaan myös niiden tärkeys omaan tutkimukseeni liittyen.

Toimintakyvyn neljän osa-alueen (fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja eettinen) kautta on sotilaspedagogiikassa tarkoitus tarkastella yksittäisen ihmisen, sotilaan, toimijuutta. Jokainen edellä mainituista neljästä osa-alueesta muokkaa sotilaan toimijuutta, ja on riippuvainen tai paremmin sanottuna kytköksissä toisiinsa. Toimintakykyä ei voida mitata tai tutkia minkään keinoälyn tai vastaavan järjestelmän puitteissa vaan ihminen eli sotilas on ainoastaan toimija. Tämän kautta on pyritty korostamaan toimijan eli ihmisen inhimillisyyttä ennen kaikkea taitojen oppimisessa. (Toiskallio & Mäkinen 2009, 51-54)

Mutanen (2009) kirjoittaa omassa lehtiartikkelissaan toimintakyky-käsitteestä seuraavanlaisesti: ”Toimintakyvyn käsite viittaa potentiaaliseen toimintaan – toteuttavissa olevaan toimintaan. Näin toimintakyky ei ole jotain valmista tai loppuun saatettua, vaan kyvykkyyttä toimia erilaisissa tilanteissa”(Mutanen 2009, 12). Toimintakyvyn kautta pyritään pääsemään kykyyn toimia hyvin niin sotilaana kuin ihmisenä (Mutanen 2009, 12). Tätä muokkaa varmasti ihmisen niin fyysinen, henkinen, sosiaalinen kuin eettinen maailmankuva.

Kuinka sitten yhdistää tutkimustyöni toimintakyvyn maailmaan? Mielestäni yksittäinen reserviläinen on juuri kyseessä oleva toimija. Tehdessään esimerkiksi vaatimusten mukaisia etätehtäviä hänen toimintaansa ohjaavat nuo neljä osa-aluetta. Esimerkiksi pitkän työpäivän jälkeen asettuessaan tietokoneen ääreen, hänen olonsa voi olla jo valmiiksi väsynyt. Tällöin mitataan hänen jaksamistaan fyysisesti kuin psyykkisesti. Toisaalta eettinen toimijuus ohjaa siihen, miten tämä henkilö jaksaa tai oikeastaan haluaa tehdä tehtävänsä. Sosiaalinen puoli viittaa siihen kulttuuriseen maailmaan, mihin henkilö on voinut jo aiemmin tutustua tässä toimintaympäristössä, ja joka muokkaa jo valmiiksi henkilön toimintaa.

Sotilaspedagogiikan tärkeimmän käsitteen, toimintakyvyn, nähdään myös olevan sidonnaisuuksissa sosiaalisuuden sekä vuorovaikutuksen kanssa. Toimintakyvyn kautta henkilö voi soveltaa jo aiemmin oppimaansa uuden tiedon omaksumisessa. Yksilö on ennen kaikkea toimiva kokonaisuus sosiaalisissa vuorovaikutus tilanteissa. (Tuominen 2010, 217)

Toimintakyvyn kautta voidaan tutkia ennen kaikkea sotiluutta. Mutanen (2009) kirjoittaa lehdiartikkelissaan:” Toimintakyvyn tutkimus ei ole vain teoreettista pohdiskelua sotiluuden käsitteellisistä vivahteista. Teoreettinen, käsitteellinen tarkastelu toimii sotiluuden paremman ymmärtämisen ja sotilaana toimimisen välineenä”(Mutanen 2009, 12). Tätä kautta päästään aikaisemmin ilmi tulleeseen sotilaspedagogiikan teorian ja käytännön yhdistämiseen tieteellisessä tutkimisessa.

Yksinkertaisimmillaan sotiluus merkitsee sotilaana olemista alati muuttuvassa maailmassa. Perinteiseen kaavaan puettuna sotilas on henkilö, joka käskyn saadessaan juoksee vaikka kalion läpi. Nykyaikana sotilaana oleminen ja siihen liittyvä sotiluus viittaa siihen, että jokainen on johtaja vähintään itselleen. Sotilaan uskotaan noudattavan käskyjä, mutta sotilaalta odotetaan myös omaa ajatustyöskentelyä vaadittuun käskyyn liittyen. Tätä kautta yksittäisen reserviläisen toiminta etätehtävien parissa viittaisi juuri sotiluuteen. Hänen odotetaan suoriutuvan käskettyjen aikamääreiden sisällä tehtäviensä osalta, mutta itse tehtävien suorittamiseen sotilaan odotetaan käyttävän omaa fyysistä ja tiedollista kapasiteettia. (Toiskallio & Mäkinen 2009, 78)

Edellä mainittuun liittyen tutkimustyöhöni saadaan tieteellinen vaikutin, kun tutkimustyö tapahtuu sotilaspedagogiikan ympäristössä. Yksinkertaistettuna janan voidaan kuvailla tilannetta siten, että yksittäinen reserviläinen (ihminen, sotilas, toimija) käyttäytyy sotilaspedagogiikan peruskäsitteiden (toimintakyky ja sotiluus) kautta, ja kytkeytyy näin sotilaspedagogiaan. Sotilaspedagogia kytkeytyy vahvasti muihin tieteisiin. Näin osaltaan saadaan reserviläisen tutkimisesta tieteellistä tieteiden kentässä.

2.7 Aikaisemmat tutkimukset

Aikaisempia tutkimuksia olen valinnut neljä, jotka on tehty puolustusvoimien sisällä monimuoto-opetukseen liittyen. Niiden sisällöt eivät kuitenkaan vastaa omaa tutkimustani, koska omassa tutkimuksessani keskitytään reserviläiseen. Alla olevien tutkimusten lähtökohdat ovat suuntautuneet palkatun henkilökunnan toimintoihin liittyen. Näin ollen oma tutkimukseni tuo varmasti jotain uutta tähän aihealueeseen liittyen. Toki muun yhteiskunnan tekemiä tutkimuksia ko. aiheeseen liittyen on monia, mutta niitä olen hyödyntänyt ennen kaikkea lähdeoteoksina, enkä ole niitä tähän eriteltyt.

Schroderus (1998) tutkii omassa diplomityössään etäopetusta upseerien täydennyskoulutukseen liittyen. *Etäkäytön mahdollisuudet upseereiden täydennyskoulutuksessa puolustusvoimien rakennemuutoksen pyörteissä* tutkimustyön tarkoituksena on ollut selvittää niitä osa-alueita, jotka edesauttavat etäopetuksen toteutumiseen. Näkökulmaan on otettu myös huomioita sotilaslaitosten koulutuskulttuurin mahdollisiin muutoksiin, ja niiden tuomiin haasteisiin. Tutkimusmenetelmänä on hyödynnetty niin kokeellista kuin selittävää tutkimusta, jonka tutkimustyyppi on ollut dialektinen. Schroderus on havainnoinut omien tutkimustulosten kautta, että etäopetus soveltuu upseerien täydennyskoulutuskursseille hyvin. Haasteina olivat vuorovaikutustilanteet, joiden perusteella oppijoiden sekä opettajien välinen oppimissuhde syntyi.

Kalliomaa (2003) tutkii omassa väitöskirjassaan verkkopohjaisen oppimisen mahdollisuuksia sotilaskoulutuksessa opettajan näkökulmasta. *Verkkopohjaisen monimuoto-opetuksen kehittäminen Maanpuolustuskorkeakoululla vuosina 1996-2003* tutkimuksen tarkoituksena on ollut selvittää, kuinka monimuoto-opetus (lähi-, etä- ja itseopiskelu) tukee verkkopohjaista oppimista. Tutkimustyön johtopäätöksissä tuotiin muun muassa esille se, että verkkopohjaisessa opetuksessa opettaja joutuu ottamaan asioita enemmän huomioon kuin perinteisessä luokkaopetuksessa opetustilanteeseen liittyen.

Paananen, Tura & Jauhiainen (2004) tutkimuksen tavoitteena oli luoda arviointi- ja seuranta-malli, jonka avulla pystytään seuraamaan AVOT:n (Avoin Oppimis- ja Työskentely-ympäristö) toteutumista eri vaikuttein puolustusvoimien toimintaympäristössä. *Uuden oppimisen aika* tutkimusraportti perustui neljään eri empiiriseen analyysiin, jotka olivat tulevaisuuskenaariot, koulutuskulttuurin yleisiä ja tulevaisuuden piirteitä, koulutuksen käytäntöönpanon edellytyksiä sekä vastaajien antamia merkityksiä. Tutkimuksen perusteella AVOT-ohjelma ei ole pelkästään sisällöllinen, pedagoginen tai tekninen ohjelma vaan sen avulla voidaan yhdistää työ- ja opiskelu sekä tuke itse- ja etäopiskelua.

Manninen & Paananen (2006) selvittivät omassa tutkimuksessaan, kuinka esiupseerikurssilla olevat opiskelijat orientoituvat omiin opintoihinsa verkkotuetun monimuoto-opetuksen kautta. Tutkimuksen *Esiupseerikurssilaiset verkossa: Verkko-opiskeluun liittyvät mielikuvat ja monimuoto-opetuksen orientoituminen EUK58-kurssilla* tutkimukseen osallistuneet kurssilaiset olivat suurimmilta osin kokemattomia verkon käyttäjiä opiskeluun liittyen kurssin alussa. Kurssilaiset pitivät verkko-opiskelua myönteisenä asiana opiskeluun liittyen, joka mahdollisti itsenäisen ja joustavan työskentelyn. Opiskeluun liittyen huolenaiheita olivat opiskelijoiden mielestä oppimisen laatu sekä perinteisen luokkaopetuksen katoaminen.

2.8 Etäopetusta hyödyntävät verkkokurssit

Tässä alaluvussa kuvailen kolmenlaisen monimuoto-opetusta hyödyntäneen verkkokurssin rakennetta. Syynä tähän on se, että jokaisesta näistä on mainintaa haastateltavien henkilöiden lausunnoissa sekä kurssien rakenne ja tavoitteet ovat hyvinkin samanlaiset etäopiskelun suhteen. Kurssien toteutukset ovat tapahtuneet kahden vuoden sisällä.

Kouluttajakursseilla kehitetään nimensä mukaisesti reserviläisen kouluttajavalmiuksia. Kurssin päämääränä on kehittää sodan ajan joukkueen johtajan perustamisen jälkeisen toiminnan johtamisessa. Reserviläisjohtajalle oli asetettu kolmenlaiset tavoitteet harjoituksen jälkeen. Ensimmäiseksi hän tuntee joukkueen (vast.) perustamisen jälkeisen koulutuksen järjestelyt paikalliset olosuhteet ja tarpeet huomioiden. Toiseksi hän osaa erilaisten koulutustapahtumien suunnittelun ja valmistelun sekä arvioinnin ja palautteen käytön oppimisen työkaluna. Kolmanneksi hän hallitsee koulutuksen perusteet sekä yksittäisen ryhmä tasoisen koulutustapahtuman toteuttamisen. Kouluttajakoulutukseen liittyen harjoituksessa aiheina olivat kouluttamisen perusteet, harjoituksen suunnittelu ja järjestäminen, joukkueen puolustus, kalustokoulutus sekä asekäsitely kohdistusammuntoineen (RK 7.62). Harjoitukseen liittyen reserviläisillä oli valmistautumisaikaa reilut kolme kuukautta etäopetuksen muodossa, jossa heille toteutettiin harjoituksen teoriaopetus. Teoriaopetuksen perustana käytettiin Kouluttajan opasta 2007. (MF4962).

Aselajikouluttajakursseilla lähtökohdat ovat samankaltaiset kuin kouluttajakursseilla. Kurssin päämääränä oli kehittää osana reservin koulutusjärjestelmän täydennyskoulutusta koulutusjoukkueen kouluttajavalmiuksia perustamisen jälkeisessä toiminnan johtamisessa. Tätä kautta kurssilla oli teemana oman aselajinsa kouluttaminen. Kurssin tavoitteina oli, että koulutettavat hallitsevat kurssin jälkeen kouluttamisen perusteet. Lisäksi he hallitsevat harjoituksen valmisteluun, toteutukseen ja jälkihoitoon liittyvät toimet oman aselajinsa mukaan. Harjoitukseen liittyen reserviläisillä oli vajaat kolme kuukautta tutustua harjoitukseen verkkosotakoulussa, jossa luotiin teoreettinen osaaminen kouluttamiseen liittyen sekä tehtiin valmisteluja varsinaiseen harjoitukseen liittyen. (MF32439)

Komppanian päällikkökurssi koostuu kahdesta vaiheesta. Keväällä toteutetaan etä- ja siihen liittyvä lähijakso. Tästä jatkumona syksyllä toteutetaan etä- ja siihen liittyvä lähijakso. Keväällä teemana on puolustus ja syksyllä hyökkäys. Esimerkiksi reserviläisellä on kurssiin liit-

tyen päämääriä neljä. Ensimmäiseksi hänen on hallittava yksikön käyttöperiaatteet ja suorituskyky puolustuksessa. Toiseksi hänen on osattava yksikön toiminnan suunnittelu ja käskeminen puolustuksessa. Kolmanneksi hänen on tunnettava yksikön johtamismenetelmät ja osattava johtamisvälineiden käyttö. Neljänneksi hänen on tunnettava yksikkönsä toiminnan kytkeytyminen ylemmän johtoportaan toimintaan. Teoreettiselle osaamiselle liittyen taktilliseen periaatteisiin annettiin perusteet noin kuukauden mittaisella etäjaksolla. (MH6546)

3 ETÄOPETUKSEN VUOROVAIKUTUKSELLISUUS VERKKOPOHJAISSA OPPIMISYMPÄRISTÖSSÄ

3.1 Käsitteet ja määritelmät

3.1.1 Etäopetus osana monimuoto-opetusta

Monimuoto-opetukseen kuuluu niin lähi-, etä- kuin itseopiskelua. Opettajan rooli on moninainen verkkoympäristössä. Opettaja on niin opettaja, tukija, ohjaaja, opastaja, kysymyksiin vastaajana, ongelmatilanteiden selvittäjänä kuin palautteenantajana. Opetuksen siirtäminen verkkoon edellyttää, että tarjolla ovat toimivat verkkovuorovaikutus-mahdollisuudet kuten sähköposti, chat-keskustelut, keskusteluryhmiä yms., joidenka avulla ryhmä voi toimia keskenään ja auttaa mahdollisia ryhmänsä jäseniä. (Kalliala 2002, 23-24).

MENETELMÄT	KUKA JA MITEN	MIKSI	MITÄ EDELLYTTÄÄ
Audio-opetus	Puhelinvälikkeistä opiskelua yksin tai ryhmässä. Yhteys etäopettajaan.	Eri paikkakunnilla olevien ihmisten mahdollisuus yhteiseen keskusteluun.	Keskittymistä kuunteluun ilman nonverbaalisia vihjeitä. Rohkeutta osallistua keskusteluun. Etukäteen valmentautumista materiaaleihin tutustumalla.
Audiografiikka	Puhelimen ja tietokoneen välityksellä tapahtuvaa opiskelua. Ääntä voidaan tukea vuorovaikuttaisesti kuvallisella materiaalilla. Keskittymistä kuunteluun. Rohkeutta tuoda esille omia näkökulmia.	Ääntä voidaan tukea vuorovaikuttaisesti kuvallisella materiaalilla.	Keskittymistä kuunteluun. Rohkeutta tuoda esille omia näkökulmia. Etukäteen valmistautumista.
Puhelin-neuvottelu	Opintopiirityöskentelyssä tai opiskelijoiden "epävirallisissa" pienryhmissä käyttökelpoinen tapa yhteiseen keskusteluun.	Vuorovaikutus muiden kanssa.	Halu syventää omaa oppimistaan. Uskallusta kommunikointiin ilman nonverbaalisia vihjeitä.
Videoetäopetus	Eri paikkakunnilla olevien opiskelijoiden ja opettajan / opettajien näkö- ja kuuloyhteyteen perustuvaa yhteydenpitoa.	Imitoi kasvokkaista vuorovaikutusta etäisyksistä riippumatta.	Rohkeutta osallistua aktiivisesti.
Sähköposti	Tietokonevälikkeistä kirjeenvaihtoa.	Postin lähettämistä ja vastaanottamista oman ajankäytön mukaan	Jonkin verran tietokoneen käyttötaitoa.
Tietokonekonferenssi	Samanaikaista sähköpostikeskustelua. Mahdollisuus myös kuvayhteyteen.	Reaaliaikaista osallistumista keskusteluun paikasta riippumatta.	Jonkin verran tietokoneen käyttötaitoa.

Kuva 4: Etäopiskelun menetelmiä (Helakorpi 2001, 198)

Etäopiskelun määritelmässä on painotettu seuraavia elementtejä: etäopetus suhteessa traditiionaaliseen opetukseen, painopiste itseopiskelussa, painopiste teknologiassa, etäopetus teollise-

na mallina, rakenteellinen lähestymistapa, etäopetus järjestelmänä sekä vuorovaikutusta korostavat lähestymistavat. Nämä peruselementit ovat pysyneet samoina, vaikka teknologia ja uudet näkemykset niin oppimisesta kuin opetuksesta ovat kehittyneet vuosien saatossa. Michael Mooren mukaan etäopetuksessa viestintä tapahtuu mm. tietokoneen ja nauhoitteiden sekä muiden teknisten apuneuvojen kanssa. Mooren mukaan voidaan etäopetus määrittellä yksiselitteisesti siten, että se on asiakokonaisuus, jossa suunniteltu opetus tapahtuu opettajan ja oppilaan välisessä vuorovaikutuksessa eri paikkakunnilla. Kuvassa 4 on myös kuvattu yksiselitteisesti etäopetuksen menetelmiä. (Moore & Kearsley 1996; Immonen 2000, 19)

Desmond Keegan on kehittänyt etäopetuksen määrittelyä omassa kirjassaan, jossa erilaisia lähestymistapoja muokataan yhdeksi kokonaisuudeksi. Hänen mukaansa etäopetuksen elementtejä kuvaavat viisi erilaista ominaisuutta. Opettaja ja opiskelija ovat yleensä eri paikassa oppimisprosessin aikana, joka erottaa etäopetuksen perinteisestä lähiopetuksesta. Koulutusorganisaation vaikutus oppimisprosessin, oppimateriaalin ja oppimisen tuen suunnittelussa ja toteutuksessa, joka erottaa sen ei-organisoidusta itseopiskelusta. Teknisten medioiden käyttö (kirjallinen aineisto, audio, video, tietokoneet) yhdistää opettajan ja opiskelijan sekä välittää oppimateriaalia. Kaksisuuntaisen viestinnän mahdollistaa sen, että opiskelijat voivat hyötyä dialogista, joka erottaa sen muusta teknologian käytöstä opetuksessa. Opiskelijat eivät yleensä kokoontu ryhmiin. Opiskelu on yksilöllistä, mutta mahdollisuus satunnaisiin tapaamisiin on olemassa. (Keegan 1986; Immosen 2000, 20 mukaan)

John Verduin ja Thomas Clark muokkasivat etäopetuksen käsitettä Keeganin määritelmistä tyypistämällä listaa neljään ominaisuuteen. Opettaja ja oppija ovat ainakin suurimman osan opetusprosessin ajasta maantieteellisesti erillään toisistaan. Koulutusorganisaatiolla on vaikutus prosessissa, johon sisältyy oppimisen arviointi. Opetusvälineiden käyttö yhdistää opettajan ja oppilaan sekä siirtää kurssin sisältöä. Kaksisuuntaisen kommunikaation käyttö yhdistää opettajia, tutoreita, oppijoita, sekä koulutusorganisaatiota. (Verduin & Clark 1991; Immosen 2000, 20 mukaan)

Garrison & Shale 1987 ovat esittäneet kritiikkiä Keeganin määritelmiä sekä erityisluonnetta kohtaan. Tämä kritiikki on alkanut päteä näinä päivinä ja tullut ajankohtaisemmaksi viiden eri väittämän muodossa. Etäisyyden ja läheisyyden käsitteet ovat paljon ongelmallisempia kuin ennen. Se, mikä oli ennen etäällä ja tavoittamattomissa, on nyt välittömästi läsnä. Se, mikä on lähellä, ei ole läheistä, eikä kosketa meitä oppijoina. Lähiopetukseen perinteisesti toimintansa perustaneet sisältävät oppilaitokset sisältävät yhä enemmän etäopiskelun elementtejä. Multi-

median ja tietoverkkojen yhdistelmillä ennen tuntemattomaksi jäänyt todellisuus on rakennusaineena oppimisessamme. (Immonen 2000, 20)

Pantzarin (1998) mukaan etäopetus-käsitettä käytettiin maailmalla jo 1900-luvun alkupuolella. Käsitteen käyttö ei ollut alkuun kuitenkaan merkittävää, koska tuolloin paremmin tuota opetuskäytäntöä kuvasi paremmin kirjeopetus. Suomessa etäopetuksen käyttö lähiopetuksesta erottavana käsitteenä ei alkuun vakiinnuttanut paikkaansa terminologiassa. Vuonna 1989 esitetyn Aikuiskoulutusneuvoston muistion pohjalta etäopetus erotettiin yhdeksi osa-alueeksi monimuoto-opetuksessa, ja samaan aikaan otettiin monimuoto-opetuksen käsite paremmin käyttöön. (Pantzar 1998, 53).

Tiivistämällä edellä mainitut asiat voidaan puhua neljästä kehitysvaiheesta etäopetukseen liittyen. Ensimmäisessä kehitysvaiheessa etäopetuksessa voidaan puhua kirjeopetukseksi, jonka ”keksijäksi” ja ensimmäiseksi etäopettajaksi voidaan kutsua 1840-luvulla etätehtäviä teettänyttä Isaac Pitmania. Toisessa kehitysvaiheessa aloitettiin käyttämään opetuksessa tiedotusvälineitä, ja tämän prosessin kautta kuva ja ääni saivat tärkeän roolin oppimisessa. Etäopetuksen kolmannessa vaiheessa saatiin mukaan kaksisuuntaisuus etäopiskeluun tietoliikenteen ja kehittyneen teletekniikan kautta, jossa puhelin, sähköposti ja ensimmäiset videoneuvotteluratkaisut mahdollistivat niin synkronisen kuin asynkronisen vuorovaikutuksen. Neljännessä kehitysvaiheessa tietoverkkojen ja multimedian yhdistämistä on kutsuttu virtuaaliseksi oppimisympäristöksi, jota voidaan myös kutsua verkkopohjaiseksi oppimisympäristöksi. (Immonen 2000, 16-18)

3.1.2 Verkkopohjainen oppimisympäristö

Verkkopohjaisen oppimisympäristön erottaa perinteisestä luokka- ja kurssipohjaisesta opetuksesta oppimisympäristönä, jossa korostuu oppijan oma aktiivisuus ja itseohjattu opiskelu. Opiskelu tapahtuu ainakin osittain joko simuloitussa tai autenttisessa reaali maailman tilanteessa, ja opiskelijoilla on mahdollisuus olla suoraan vuorovaikutuksessa opittavan asian kanssa. Opetuksen suunnittelussa korostuu ongelmakeskeisyys oppiainekeskeisyyden sijasta. Opiskelijan tukena on erilaisia tukihenkilöiden, mentoreiden ja asiantuntijoiden verkostoja, jossa opettajan rooli muuttuu tiedon jakajasta organisaattoriksi ja tukihenkilöksi. (Manninen 2000, 30)

Oppimisympäristön eri osatekijöitä ovat sosiaalinen, fyysinen, tekninen ja didaktinen. *Sosiaaliseen* oppimisympäristöön sisältyy muun muassa ryhmän rooli ja vuorovaikutus. *Fyysiseen* oppimisympäristöön kuuluu esimerkiksi se, kuinka luokka on sisustettu tai järjestelty. *Tekniseen* oppimisympäristöön voidaan luokitella teknisten laitteiden nopeus, luotettavuus, hintataso sekä käyttötaso monien muiden vaihtoehtojen joukossa. *Didaktisessa* oppimisympäristössä tarkoitetaan didaktista lähestymistapaa, jonka varaan opetus ja oppiminen on rakennettu. Mikä tahansa ympäristö sisältää kolme ensimmäistä osatekijää, mutta vasta didaktinen ulottuvuus tekee siitä oppimisympäristön. (Manninen 2000, 30)

Oppimisympäristöä voidaan siis luonnehtia tai tarkemmin sanottuna määritellä paikaksi, tilaksi tai toimintakäytännöksi, joiden avulla on tarkoitus edistää oppimista. Wilson (1996) on määritellyt oppimisympäristön seuraavanlaisesti: ”Oppimisympäristö on paikka tai yhteisö, jossa ihmisillä on käytössään erilaisia resursseja, joiden avulla he voivat oppia ymmärtämään erilaisia asioita ja kehittämään mielekkäitä ratkaisuja erilaisiin ongelmiin” (Wilson 1996, 3; Manninen 2000, 31).

Oppimisympäristön käsitteen käyttö on lisääntynyt (aikuis)didaktiikan ja oppimiskäsityksissä tapahtuneessa kehityksessä. Aikuiskoulutus, ja tähän liittyen avoin oppimisympäristö, korostaa yhteistoiminnallisuuden, sosiaalisen vuorovaikutuksen sekä oppimista tukevien didaktisten rakenteiden merkityksen. Kontekstuaalisen eli todellisen oppimisympäristön sekä avoimen oppimisympäristön rinnalle on kehittynyt verkkopohjainen oppimisympäristö. Verkkopohjainen oppimisympäristö on toteutettu Internetiä sekä verkkoteknologiaa hyödyntäen, jossa on kuitenkin huomioitu eri lähtökohdista alkanut suunnittelu, jonka pohjalta on syntynyt erilaisia oppimisympäristöjen painotuksia. (Manninen 2000, 31-37)

3.1.3 Vuorovaikutus verkkopohjaisissa oppimisympäristöissä

Kouluorganisaatiot ja opettajat pyrkivät käyttämään sellaista koulutusteknologiaa, joka edistää vuorovaikutustaitoja, reflektiota sekä itseohjautuvuutta. Verkkopohjainen ratkaisu on yksi koulutusteknologian muoto. Oppimisympäristöä suppeampi käsite on verkkokurssi, ja se voidaan määritellä seuraavasti: ”Verkkokurssi on rakennettu ohjaamaan rajatun opiskelijaryhmän oppimista tietyn teeman ympärillä. Verkkopohjaisen oppimisympäristön sisällä voi siis olla useita verkkokursseja.” (Matikainen 2002, 42)

Usein vuorovaikutus ja oppiminen verkossa ovat alisteisia teknologian kehitykselle ja siinä tapahtuneissa ratkaisuisa. Teknologisten ratkaisujen ohessa olisi syytä kuitenkin miettiä myös oppijaa, ja hänen kauttaan vuorovaikutuksellisia ratkaisuja. Verkossa tapahtuva vuorovaikutus soveltuu joillekin henkilöille erinomaisesti, mutta joillekin se saattaa olla haaste tai jopa ongelma. Näin ollen vuorovaikutuksen kehittyminen ei ole kiinni pelkästään teknologian ratkaisuista vaan ihmisten henkilökohtaiset motiivit tai yhteiskunnalliset ratkaisut vaikuttavat oleellisesti tähän aiheeseen. (Matikainen 2002, 43-45)

Lifländer (1999) erottelee omassa teoksessaan verkkopohjaisia vuorovaikutustekniikoita. Nii- tä ovat sähköposti, ryhmäkeskustelu, verkkopuhelu, videoneuvottelu, sekä jaettu kuvaruu- tu/sovellus. Pääasiallisia vuorovaikutusvälineitä ovat useimmissa oppimisympäristöissä sähköposti ja keskusteluryhmät. (Lifländer 1999, 46-48)

Verkkopohjaista vuorovaikutusta on verrattu usein kasvokkaiseen vuorovaikutukseen. On to- dettu, että verkkopohjainen vuorovaikutus on joustavampi paikan ja ajan suhteen. Toisaalta kasvokkain tapahtuva vuorovaikutus on perinteistä, ja monille ihmisille se luontevin vaihtoehto. Kummassakin vaihtoehdossa on samankaltaisuuksia, mutta myös eroavaisuuksia. Näin ol- len niiden keskinäistä vertailua on turha suorittaa. (Matikainen 2002, 46-47)

Vuorovaikutus on tärkeässä roolissa, kun mietitään niin kahden henkilön normaalia kanssa- käymistä kuin opetuksen perille saattamista henkilön tietoisuuteen. Omaan tutkimukseeni liit- tyen voidaan puhua pääasiallisesti kahdenlaisesta vuorovaikutuksesta. Kasvokkain (voidaan sanoa fyysisesti lähekkäin) tapahtuvassa vuorovaikutuksessa sosiaalinen kanssakäyminen ta- pahtuu samanaikaisesti ja välittömästi. Verkossa tapahtuvassa vuorovaikutuksessa henkilöt pystyvät toimimaan paikasta riippumatta sekä pystyvät pohtimaan ja ajattelemaan tekstuaali- seen tuottamiseen liittyvää asioiden jakamista rauhassa.

3.2 Etäopiskelu opiskelumuotona

Etäopetus on tuonut ratkaisuja moniin ongelmiin. Näitä ovat esimerkiksi eristyneisyys, mate- riaalin huono saatavuus, materiaalin kehno havainnollisuus sekä palautteen hitaus. Lisäksi vuorovaikutuksen puute ja opiskelun määrätahtisuus ovat aiheuttaneet aikaisemmin ongelmia. (Immonen 2000, 15)

Ennen opintojen alkamista on hyvä tehdä selväksi, kuinka opinnot eroavat perinteisestä opiskelusta (Manninen & Paananen 2006, 48). Etäopetusvaiheen luonne on monimuoto-opetuksessa opettajan harkinnassa käytännössä siten, että opettaja määrittelee, onko vaihe kouluttajajohtoinen, ryhmäohjautuva vai itseohjautuva (Kalliomaa 2003, 116). Virtuaalinen oppiminen käsitetään myös tietoverkkojen kautta tapahtuvaksi etäoppimiseksi (Sallila & Kalli 2001, 27).

Verkkokoulutuksen tehokkaaseen toteutukseen vaikuttavat ainakin kolme erilaista vaikutinta. Koulutukseen tulee olla valittuna oikeanlainen pedagoginen malli. Tarkoituksenmukainen materiaali on tärkeässä merkityksessä. Lisäksi tekninen alusta tulee olla mahdollisimman helpokäyttöinen, johon yhdistyy yksilön omat kyvyt sekä tilanteeseen sopiva ohjaus. (Lehto 2004, 148)

Verkkoon rakennettavan itseopiskelupaketin pohjalta voidaan opiskelumahdollisuuksia monipuolistaa. Itseopiskelupaketissa opettajan rooli on ennen kaikkea oikeanlaisen sekä oppimista edesauttavan materiaalin luomisessa. Tällaisessa tilanteessa vuorovaikutus on vaikea opettajan ja oppilaan välillä, mutta tuo ennen kaikkea joustavuutta opiskelijan suoritukseen opiskelijan elämän tilanteesta riippumatta. (Kalliala 2002, 27-28)

Oppimisenäkemyks on muuttunut opettajakeskeisestä oppijakeskeiseen. Tässä tilanteessa oppija nähdään aktiivisena tekijänä, joka edesauttaa omaa oppimistaan valikoimalla hänelle tärkeitä asioita. Opiskelija ei opiskele enää kurssia varten vaan kurssi on opiskelijaa varten. (Kalliala 2002, 31)

Yksilön identiteetti on sosiaalinen ilmiö, joka muodostuu kahdesta sosiaalisesta ulottuvuudesta; sosiaalisen rakenteen ulottuvuus sekä sosiaalisen vaikutuksen prosessista. Sosiaalinen rakenne sisältää henkilökohtaisen sosiaalisen verkoston, ryhmäjäsenyydet sekä ryhmien väliset suhteet. Edellä mainitut asiat ovat hyvin lähellä yksilön eli ihmisen identiteettiä. Sosiaalisen vaikutuksen prosessi koostuu esimerkiksi koulutuksesta, suostuttelusta, propagandasta, pakottamisesta sekä retoriikasta. (Matikainen 2002, 28)

Rountreen (1992) mielestä avoimen opiskelun ja etäopiskelun välillä on yksinkertainen yhteys. Hänen mielestään avoimessa opiskelussa on etäopiskelun elementtejä, jos avoimen opiskelun filosofiana tarkoitetaan parantaa opiskelijan saatavuutta sekä lisätä opiskelijan omaa kontrollia oppimisesta. Vaikka avoimessa opiskelussa hyödynnetään etäopiskelun elementtejä, ei etä-

opiskelu ole aina avointa. Etäopiskelussa hyödynnetään avoin-suljettu järjestelmää rintarinan, mutta kokoajan ollaan siirtymässä suljettuun etäopiskelu järjestelmään. Kuitenkin tilannetta hankaloittaa avoimuus-käsitteen moni johdannaisuus ja ristiriitaisuus. Etäopetuksessa esimerkiksi aika voi olla hyvinkin avointa, mutta opintojen sisällöt saattavat olla suljettuja. Jokaista etäkoulutusjärjestelmää suunniteltaessa on mietittävä se konkretia, millä tilanteessa toimitaan. (Immonen 2000, 21-22)

Avoin oppimisympäristö yhdistetään usein monimuotoiseen opetukseen. Etenkin koulutusteknologian kehittyminen on vaikuttanut opetukseen ja oppimiseen. Vuorovaikutuskeinot ovat muuttuneet myös teknologian kehittymisen myötä, ja ennen kaikkea oppimisympäristön muutos verkossa tapahtuvaan oppimiseen on ollut huomattavaa. Kouluttamisessa ja oppimisessa hyödynnetään esimerkiksi työssäoppimista, jossa oppimiseen vaikuttaa ennen kaikkea yhteiskunnan asettamat tavoitteet. (Helakorpi, Juuti & Niemi 1996, 137-139)

Yleensä käsite avoin oppimisympäristö mainitaan myös verkko-oppimisympäristön yhteydessä, jossa voi opiskella ajasta ja paikasta riippumatta. Sähköisen oppimisympäristön katsotaan tukevan tutkivaa sekä itsenäistä opiskelua Tarkemmin verkkopohjaista oppimisympäristöä käydään läpi luvussa 3.5. (Haasio A. & Haasio M. 2008, 44-47).

Etäopiskeluun liittyen on myös syytä miettiä pedagogista näkökulmaa. Monet pedagogiset näkökulmat eivät asetu koulukuntarajoihin. Siihen liittyen on käytetty jaottelua. Se on seuraavanlainen: opetusteknologinen lähestymistapa, kognitiivinen oppimisteoria, konstruktivismi, humanismi ja kriittinen lähestymistapa (Matikainen 2002, 33).

Opetusteknologiassa ihminen kuvataan yksilöksi, joka on muiden ohjailtavissa. Opetusteknologian voi käsittää siten, että vuorovaikutuksella ei ole mitään roolia tämän mallin vaikutuksessa. Ihminen oppii opetusteknologiassa jonkin valmiin mallin avulla, jolloin tässä on kyseessä behaviorismi. (Matikainen 2002, 33)

Kognitiivinen pedagogiikka painottaa tiedon käsittelyä, johon kuuluu havaitseminen, tiedon luokittelu, oppiminen ja muistaminen. Kognitiivinen psykologia on päinvastainen behaviorismin kanssa, koska kognitiivinen painottaa yksilön aktiivista osallistumista tiedon prosessointiin ja sitä kautta itse hakeutumista tiedon lähteille. Kognitiivinen malli ei sulje pois vuorovaikutusta toimintaympäristön ja yksilöiden välillä, mutta ei painota vuorovaikutuksen tapahtumista oppijoiden kesken. (Matikainen 2002, 34)

Konstruktivismi mainitaan useissa lähteissä lähtökohtana verkkopohjaisissa oppimisympäristöissä. Se painottaa oppijan aktiivisuutta, tekemistä ja rakentamista, jossa oppiminen tapahtuu aiempien kokemusten ja tietojen mukaan. Konstruktivismi on paljon sosiaalisempi kuin kognitiivinen, jossa vuorovaikutuksen merkitys yhä enemmän kasvaa. (Matikainen 2002, 34-35)

Humanistinen näkemys on erittäin yksilökeskeinen vaikka yksilö ammentaa kokemuksia ja havaintoja ympäristöstään. Kuitenkin oppiminen tapahtuu yksilöiden sisäisesti. Edellisten lauseiden perusteella voidaan sanoa, että oppilas tekee havaintoja muiden tekemisistä ja puheista, mutta toiminnan osalta suoriutuvat itsenäisesti. (Matikainen 2002, 36)

Kriittinen lähestymistapa perustuu oppimiskäsitykseen, jossa keskeistä on kriittinen reflektio. Kriittisessä reflektiossa suhtaudutaan nimensä mukaisesti kriittisesti opittuihin asioihin sekä ennako-oletuksiin. Näissä tapauksissa vuorovaikutusta voidaan pitää yhtenä elementtinä kriittisessä reflektiossa, joka on osa radikaalia oppimisnäkemystä. (Matikainen 2002, 36-37)

Verkko on oppimisympäristönä monelle opiskelijalle uusi kokemus. Näin ollen on hyväksi, että heti alusta lähtien toimintatavat käydään läpi oikealla tavalla. Tämä helpottaa niin opettajan kuin oppilaiden välisen pedagogisen suhteen luomisessa. Ennen kaikkea se helpottaa edellä mainittujen pedagogisten lähestymistapojen valinnassa. (Pulli 2003, 50)

Verkkopedagogiikan käsitettä on tarkasteltu hieman eri näkökulmista. Silander (2004) viittaa Lehtisen (1997) määritelmään, jonka mukaan verkkopedagogiikkaa on käsitelty aiemmin kasvatustieteenalana, joka tarkastelee verkossa tapahtuvaa opetusta tai verkossa toimimiseen tarvittavien taitojen opettamista (Silander & Koli 2004, 103). Silander (2004) määrittelee kuitenkin omassa kirjoituksessaan, että verkkopedagogiikalla voidaan käsittää kaikki käytänteet, menetelmät ja mallit, joilla pystytään tukemaan sekä edistämään verkko-oppimisympäristöissä tapahtuvaa oppimista (Silander & Koli 2004, 103). Joissain tilanteissa on verkossa tapahtuvan oppimisen kehittämistä tehty vanhojen pedagogisten päämäärien mukaan, muun muassa ilman verkkopedagogiikan analyysia, sillä usein verkkoon saatetaan laittaa materiaalia miettimättä ilman sen pedagogisia rajoituksia (Sallila & Kalli 2001, 20).

Voidaankin tiivistää Yliluoman & Pirkkalaisen (2005) sanoin verkkopedagogiikan määritelmä: ”Verkkopedagogiikkaa voi siis tarkastella kasvatustieteen alana, joka tarkastelee verkois-

sa tapahtuvaa opetus-oppimis-prosessia (verkko-oppiminen) tai verkossa tarvittavien taitojen opettamista tai oppimista (verkkotyöskentely)” (Yli-Luoma & Pirkkalainen 2005, 9).

3.3 Sulautuva opetus (blended learning) oppimisen ja opettajuuden kannalta

Blended learning –käsite yhdistetään usein oppimiseen, jossa hyödynnetään erilaisten oppimisympäristöjen sulautumista keskenään (Koli 2008, 16). Tämän pohjalta voidaan huomioida yhtenä tärkeimpänä asiana se, että sulautetussa opetuksessa korostuu ennen kaikkea lähi- ja verkko-opetuksen yhdistäminen pedagogisesti mielekkäällä tavalla. Tämä luo toisaalta haasteen etäopetuksen onnistumiselle.

Sulautuvassa opetuksessa määritellään opetuksen ympäristöjen integroitumista ja näin ollen ne ovat kuvainnollisesti ”sulautuneet” uudeksi kokonaisuudeksi. Joissakin tapauksissa sulautuva opetus määritellään yksinkertaisimmillaan lähiopetuksen ja tietoverkkojen kautta tapahtuvan opetuksen integrointina. Levonen, Joutsenvirta & Parikka (2005) kuvaa oman artikkelinsa yhteenvedossa sulautuvasta opetuksesta seuraavanlaisesti: ”*Yhteenvetona, sulautuva opetus kuvaa pyrkimystä rakentaa moninaisista elementistä koostuva oppimisympäristö, jonka tavoitteena on tarkoituksenmukaisesti integroida sekä opetuksen elementtejä ja prosesseja että TVT:n tarjoamia ympäristöjä ja vuorovaikutusvälineitä soveltuvien menetelmin ja soveltuvissa tilanteissa*” (Levonen, Joutsenvirta & Parikka 2005, 2).

Sulautuva opetus antaa mahdollisuuden monipuoliseen vuorovaikutukseen eri osapuolien välillä. Muun muassa erilaisia weblogeja on hyödynnetty vertaistyöskentelyssä eri yliopistoissa sekä verkkoympäristöjä tiedon välittämiseen liittyen. Levonen ym. (2005) visioivat omassa artikkelissaan tulevaisuutta: ”*Sulautuva opetus integroi traditionaalisia ja uusia opetuksen muotoja, sekä tieto- ja viestintätekniikan luomia vuorovaikutuksen mahdollisuuksia tavoitteena mahdollistaa, kehittää ja/tai muuttaa opetusta ja oppimista yliopistoissa*” (Levonen ym. 2005, 4). Tämän kautta opetusta voidaan kehittää tähän suuntaan meidänkin organisaatioissa.

Sulautuva opetus on lähtöisin yliopisto-opetuksesta, mutta se on levinnyt hyvin laajalle ja erilaisiin koulutusympäristöihin. Sen käyttömahdollisuudet ovat monipuoliset koulutuksen kehittämisessä ja sitä käytetään nykyisin myös yritysten sisäisissä täydennyskoulutuksissa (Salakari 2010, 96). Sulautuvan opetuksen tavoitteena voi olla opetuksen mahdollistaminen, opetuksen uudistaminen tai opetuskäytäntöjen muuntaminen (Joutsenvirta & Kukkonen 2010, 18).

Sulautuvan opetuksen mahdollisuuksia voidaan katsoa viidestä eri näkökulmasta. Ensimmäisenä voidaan hyödyntää hajautettua asiantuntemusta. Toisena voidaan tukea tiedon rakentamista erilaisten esittämismuotojen avulla verkkovuorovaikutusympäristössä. Kolmanneksi voidaan kehittää akateemisten taitojen moninaisuutta. Neljänneksi on mahdollista tukea sosiaalista ja yhteistoiminnallista oppimista. Viidenneksi asiantuntijuus kehittyy opiskelijoille annettavan opetuksen myötä. (Joutsenvirta & Kukkonen 2010, 18-19)

Sulautuvan opetuksen käsite on lähellä monimuoto-opetuksen käsitettä. Sulautuvassa opetuksessa hyödynnetään perinteistä luokkaopetusta, kokemusperäistä oppimista, opettajajohtoisia tilaisuuksia sekä itseopiskelua. Edellä mainittu tapahtuu kuitenkin siten, että mukana on erittäin monipuolinen ja laaja-alainen verkko-oppiminen. (Salakari 2010, 96)

Verkko-oppiminen voi olla laajimmillaan kaikkea tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntävää oppimista ja suppeimmillaan yksittäisen verkossa olevan alustan hyödyntämistä (Haasio A. & Haasio M. 2008, 44). Näin ollen verkko-opetus luo mahdollisuuden laadukkaalle ja syvälliselle opiskelulle (Löfström, Kanerva, Tuuttila, Lehtinen & Nevgi 2006, 82).

On muistettava, että pelkkä teknologian kehitys ei edesauta oppimisen kehittymisessä vaan tähänkin tarvitaan perinteistä opetusta tueksi. On mietittävä sopivat sosiaaliset ja älylliset ärsykkeet, joilla oppimisprosessia parannetaan. Samalla on kuitenkin suhtauduttava kriittisestä ja tarpeen tullen pysäyttää prosessi, jos tilanteessa edetään liian nopeasti ja vaarannetaan lopputulos. (Hakkarainen, Lonka & Lipponen 2005, 375)

Edellä mainitun kaltainen uhkatila on kuitenkin katoamassa hiljalleen. Oppijoiden valmiudet toimia tieto- ja viestintätekniiikan parissa kasvaa koko ajan nousujohteisesti. Perusopetuksessa annetaan pohjakoulutus ja toisen asteen koulutuksessa syvennetään näitä taitoja. (Haasio A. & Haasio M. 2008, 64-68)

Aikuisten oppimisessa on havaittu se, että niihin voidaan hyödyntää tieto- ja viestintäteknologiaa erilaisin sekä monimuotoisin opiskelumuodoin (Korhonen 2003, 19). Aikuisen oppijan eräänä tärkeimpinä voimavaroina opiskeluun liittyen on reflektiivisyys (Korhonen 2003, 54). Alla olevan kuvan (kuva 4) mukaisesti aikuisopiskelija hyödyntää tiedostamatta (kohdat I-III) tai on hyödyntää tietoisesti (kohdat IV-VI) reflektiota omiin toimintoihinsa.

Ei-reflektiivinen toiminta	
I Tapoihin sidottu, tavanomainen toiminta	Aiemmin opitusta ja säännöllisesti toistetusta toiminnasta tulee toiminta, joka suoritetaan automaattisesti ilman tietoista ajatusta
II Tietoon sidottu toiminta	Olemassaolevan tiedon käyttö sellaisenaan ilman arviointia; oppiminen rajoittuu olemassaoleviin merkitysskeemoihin ja perspektiiveihin
III Itsetutkiskelu	Tunteet ja arviot itsestä; aiempaa tietoa ei pyritä testaamaan tai kyseenalaistamaan
Reflektiivinen toiminta	
IV Sisällön reflektointi	Sen pohdinta mitä havaitsemme, ajattelemme, tunnemme ja jonka mukaan toimimme
V Prosessin reflektointi	Sen pohdinta miten havaitsemme, ajattelemme, tunnemme ja toimimme sekä arviointi pystyvyydestä suoritukseen
VI Lähtökohtien reflektointi	Tiedostaa miksi me havaitsemme, ajattelemme, tunnemme ja toimimme sillä tavoin kuin toimimme; avaa mahdollisuuden muuttaa merkitys-perspektiiviämme

Kuva 4: Aikuisopiskelijan reflektiivinen toiminta (Mezirow 1991, 106-110; Kember et al. 1999; Korhonen 2003, 56)

Reflektointi-taidoilla on merkitystä uuden monimuotoisen oppimisympäristön keskellä. Monipuolisen ja kattavan tietomäärän sisältä on osattava löytää se oikea tieto, joka edesauttaa senhetkistä ja aiempaa tietoutta. Oppija ei saa suinkaan kuitenkaan jäädä yksin vaan hänen on saatava ohjausta ja tukea oikeaan suuntaan. (Helakorpi 2001, 139)

Perinteinen luokkaopetus eli muodollinen koulutus ei pysty vastamaan niihin haasteisiin, mitä käytännön ongelmat tuovat tullessaan. Muodollinen koulutus ei kuitenkaan ole turhaa vaan se antaa tärkeän pohjan kaikelle tekemiselle. Työssä oppiminen on ennen kaikkea ammatillista taitojen oppimista, jossa tärkeinä elementteinä yhdistyvät niin teoria kuin käytännöllisyys. Ammatillisessa oppimisessa on tärkeää myös reflektio, jonka pohjalta tapahtuu oman oppimisen tarkastelu sekä kehittyminen. (Helakorpi 2001, 136-137)

Sulautuvan opetuksen avulla oppimismahdollisuudet ja työn yhteydessä oppiminen lisääntyy. Tämä on ennen kaikkea aikuisopiskelijoille suuri helpotus, kun pystyy yhdistämään perhe- ja työelämän opiskeluiden lomaan joustavalla tavalla. Samaan aikaan kustannustehokkuus paranee, kun oppimista ei ole sidottu aikaan eikä paikkaan. (Salakari 2010, 103)

Sulautuvaa opetusta puoltaa teknologian kehitys. Sen yksi tärkeimmistä seikoista on tietokoneyhteyksien paraneminen. Tämä seikka parantaa ja edesauttaa sulautuvan opetuksen hyödynnettävyyttä aikuiskoulutuksen parissa. (Salakari 2010, 125)

Sulautuvassa oppimisessa on kuitenkin myös haasteita. Ehkä tärkeimpinä haasteina ovat oppimisen tuen ja koulutuksen kehittäminen, valmiudet digitaalisen teknologian hyödyntämiseen sekä materiaalin sopeuttaminen. Eli toisin sanottuna haasteena on saada opetus toimimaan mielekkäällä tavalla pedagogiselta kannalta katsottuna. (Salakari 2010, 104-105)

Koulutusta pystytään kehittämään ajanmukaisilla tietotekniikan välineistöllä. Ne pohjautuvat ko. välineillä tapahtuvaan toimintaympäristön luomiseen sekä avoimiin ja verkottuneisiin toimintapoihin. Tämä tietoyhteiskunnan toimintaympäristö jakaantuu niin tekniseksi ympäristöksi kuin kansalaisten muodostamaksi verkostoksi. (Yli-Luoma & Pirkkalainen 2005, 53-54).

3.4 Sosiaalinen media oppimisen ja yhteisöllisyyden tukena

Voidaan varmasti sanoa, että sosiaalinen media on huipussaan nykypäivänä. Facebook-ohjelman myötä vuorovaikutuksen lisääntyminen verkossa on kasvanut entisestään. Sosiaalisen median käsitettä on useissa lähteissä käsitelty hieman eri tavalla. On puhuttu myös sateenvarjo-käsitteestä. Erkkola (2008) on omassa lopputyössään käsitteanalyysin perusteella purkanut käsitteen määrittelemällä sen seuraavanlaisesti: *”Sosiaalinen media on teknologiasidonnainen ja rakenteinen prosessi, jossa yksilöt ja ryhmät rakentavat yhteisiä merkityksiä sisältöjen, yhteisöjen ja verkkoteknologioiden avulla vertais- ja käyttötuotannon kautta. Samalla sosiaalinen media on jälkiteollinen ilmiö, jolla on tuotanto- ja jakelurakenteen muutoksen takia vaikutuksia yhteiskuntaan, talouteen ja kulttuuriin”* (Erkkola 2008, 83).

Sosiaaliselle medialle on siis yleisestä sen teknologia sidonnaisuus. Web 2.0-teknologian avulla toteutetut työkalut ovat hyvin kevyitä, ja tyypillisiä sosiaalisen median vuorovaikutukseen liittyen. Nämä sosiaalisen median sovellukset ovat yleensä myös halpoja, mikä on suuri eroavaisuus perinteisiin ohjelmistoihin. Tätä tietysti edesauttaa se, ettei näitä sovelluksia tarvitse asentaa omalle päätteelle. (Kangas, Toivonen & Bäck 2007, 54)

Opetuslaitoksille Web 2.0 piirteet saattavat olla haasteellisia. On vaikea todeta verkon antaman tiedon valideetti, joka on perusta akateemiselle tutkimukselle. Esimerkiksi internetissä oleva avoin tietosanakirja Wikipedia tarjoaa normaalille käyttäjille tarvittavan tiedon, mutta tieteellistä tutkimusta tekevä henkilö ei voi luottaa välttämättä tiedon oikeellisuuteen lähteiden puuttumisen sekä nimettömän tiedontuotannon perusteella. (Hintikka 2007, 12)

Web 2.0 yhteydessä voidaan puhua sosiaalisesta verkostosta tai yhteisöllisestä mediasta (Tirronen 2008, 36). Web 2.0- ajattelu korostaa yhteisöllisyyden ja tiedon jakamisen merkitystä, jossa tuotetaan ja jaetaan tietoa oppien samalla koko ajan (Haasio 2008, 156). Web 2.0:n mahdollisuudet sallivat toteuttaa verkko-opetusta ja sulautuvaa opetusta monin eri tavoin, jolloin oppimisympäristöjen sosiaalisuus kasvattaa vetovoimaisuutta oppimisen apuvälineenä (Salakari 2010, 127).

Sosiaalinen media antaa opiskelulle monipuolisuutta, mutta se ei saa olla itseisarvo vaan oppimista edistävä keino. Sosiaalisen median kautta tulevat työvälitteet eivät voi olla päällimmäinen asia, joka oppimisympäristöstä jää mieleen. Niiden tulee sulautua oppimisympäristöön luoden yksinkertaisen kokonaisuuden. (Kalliala & Toikkanen 2009, 12)

Sisältöjen muuttaminen vaatii kolmen asian toteutumista, jotta sosiaalinen media olisi käytettävissä oikein muokkaantuneena. Internetiä vakituisesti käyttävien määrä on saatava tarpeeksi suureksi. Internet-palveluiden on oltava jokaiselle saatavilla ja niiden on oltava helppokäyttöisiä. Opettajien on haluttava muuttaa opetuksensa avoimemmaksi ja osallistuvammaksi, jotta pysytään ympäröivän maailman mukana kehityksessä. Ennen kaikkea sosiaalisen median käyttö opetuksessa tulisi olla sellaista, että se palvelee kokonaisvaltaisesti opetusta. (Wuorisalo 2010, 91-92)

Tulevaisuudessa kulttuuri kehittyy Internetissä, mutta perusasiat pysyvät samana. Sen merkitys tulee kasvamaan yleensäkin kaikessa toiminnassa. Ilman Internetiä selviytyminen jokapäiväisessä elämässä tulee todella vaikeaksi. (Kalliala & Toikkanen 2009, 16)

Sosiaalisen median kautta ihmisillä on matala kynnys olla tekemisissä toistensa kanssa tai julkaista jotain toisten nähtäväksi. On todettu, että ennen epäsosiaalisesti luokiteltu käyttäytyminen omissa oloissaan on nykyisin tietoverkkojen avulla hyvinkin sosiaalista (Pehkonen, Lietala & Franssila 2008, 115). Näiden pohjalta tapahtuu verkostoitumista, ja ennen kaikkea toimintakulttuureissa tapahtuu muutoksia, jotka muokkaavat ympärillä olevaa yhteiskuntaa.

Ihminen ei voi kuitenkaan olla täysin epäsosiaalinen. Ihmisten tulee kehittää sosiaalisia taitojaan toimiakseen sosiaalisissa verkostoissa. Näihin taitoihin kuuluvat ennen kaikkea, että muun muassa ymmärrämme toisia ihmisiä sekä heidän käyttäytymistään. (Silvennoinen 1999, 23)

Sosiaalisen median kautta yksilöt ja ryhmät rakentavat yhteisiä merkityksiä sisältöjen, yhteisöjen ja verkkoteknologian avulla. Jokaisella on omat syynsä osallistua sosiaaliseen mediaan, johon vaikuttaa kunkin kiinnostus tarjolla olevia avoimia sisältöjä. Ennen kaikkea he voivat muokkaamaan näitä avoimia sisältöjä omia tarpeita vastaaviksi. (Kalliala & Toikkanen 2009, 18)

Sosiaalisen median keskeisiä kulmakiviä ovat tiedon jakaminen, tiedon käyttäjän roolin muuttuminen, tiedon yhteisöllinen tuottaminen, kollektiivisen älyn korostaminen sekä open search-jatteluun korostaminen (Haasio 2008, 156). Näistä kulmakivistä voidaan varmasti pitää tiedon jakamista sekä tiedon yhteisöllistä tuottamista tärkeimpinä. Ilman niiden toteutumista ei voida puhua täysin sosiaalisen median vaikuttamisesta.

Yhteisöllisyys ilmenee samalla tavalla web-ympäristössä kuin ympäröivässä yhteiskunnassa. Se ei pelkästään enää perustu sisällön tuottamiseen sekä yhdessäoloon vaan myös yhtä hyvin erilaisiin kaverilistoihin sekä verkostopalveluihin. Voidaankin sanoa, että yhteisöllisyys toimii samalla tavalla, oli kyseessä fyysisesti reaali- tai virtuaalimaailma. (Luostarinen 2010, 252)

Web-yhteistyön mekanismit helpottavat ihmisten oppimista toisiltaan samalla tavalla kuin luokkahuoneessa. Yhteistyö tekee oppimisesta aktiivisempaa sekä itseohjautuvaa. On myös tärkeää, että aluksi yhteistyö välineet ovat helppokäyttöisiä, niin kuin muun muassa sähköposti. Kun perusasiat hallitaan niin sen jälkeen voi siirtyä vaativampiin, kuten videokeskusteluihin. (Horton 2000, 396)

Reaali- tai virtuaalimaailman ero ei välttämättä ole suuri tekniikan vielä hioutuessa. On olemassa yrityksiä, joissa on matkustamisen vähentämistä hyödynnetty teknologian avulla. Näitä on pystytty vähentämään järjestämällä esimerkiksi videoneuvotteluja. Uusin tekniikan saavutus on Halo-studio, jossa henkilöt siirtyvät todenmukaisine kokoineen virtuaalimaailmassa toiseen kokouspaikkaan. (Konttinen 2010, 8)

Kasvatuksen alue on muuttumassa perinteisen ympäristön puitteista mediakulttuurin luomaan ympäristöön, jossa median luomat esimerkit rakentavat ihmisille mallin, jota noudattaa. Vaikka media viihdyttää ja joskus jopa antaa turhiakin asioita ilmi, antaa se toimintakentän yksittäiselle henkilölle ennen kaikkea itsenäisen yksilöitymisen ja identiteetin luomisessa. Kriittikinä voitaneen pitää sitä, että media voi heikentää yksittäisen henkilön arvostelukykä, kun hän luo omaa arvomaailmaansa ympäröivän tilanteen mukaisesti. (Suoranta 2003, 10)

Sosiaalinen media on täynnä sosiaalisia verkostoja, joissa kommunikaatio on oppimisen keskiön. Tähän liittyen sosiaaliset verkostot ovat täynnä sosiaalisen median erilaisia välineitä, joiden avulla näistä verkostoista on tullut erittäin laajoja oppimisympäristöjä. Nämä oppimisympäristöt muokkaantuvat yhteisöllisten vaikutteiden pohjalta. (Wuorisalo 2010, 93-97)

Elämässä itse kukin haluaa jollain tavalla menestystä. Näihin tavoitteisiin päästään aina, jos on valmis pyytämään tai ottamaan vastaan muiden apua. Tämä johtuu siitä, että elämme sosiaalisissa yhteisöissä (Silvennoinen 1999, 23). Verkostosuhteiden avulla pystymme jakamaan molemminpuolisesti ympäristön kanssa tietoja, joiden pohjalta voidaan löytää erilaisia oivalluksia mahdollisiin ongelmatilanteisiin (Silvennoinen 2008, 59).

Silvennoinen (2008) näkee yhteisöllisyydessä tietynlaisen kanavan tiedonvälitykseen. Verkostojen vastavuoroisuuden avulla voidaan jakaa tietoja ja kokemuksia, joiden pohjalta voidaan luoda uutta tietoutta. Verkostojen avulla voi eri alojen edustajat yhdistää omien alojensa tietoutta, jolloin mahdollistetaan uusien innovaatioiden synty. (Silvennoinen 2008, 53)

Yhteisöllisyyttä kannattaa hyödyntää myös verkko-opetuksen kehittämiseen. Muilta toimijoilta saadut tiedot voivat laajentaa ja monipuolistaa oman kurssin sisältöä. Tähän liittyen on kuitenkin syytä miettiä ensin sitä, mikä on oikeasti toiselle osapuolelle hyödyllistä tietoa hänen tarpeisiinsa nähden. (Löfström ym. 2006, 77)

Oppivassa organisaatiossa yksilöt rakentavat toistensa kanssa tehokkaamman ja toimivamman käytännön kuin vallitseva tilanne on ollut. Tämän avulla he pyrkivät parantamaan ennen kaikkea ilmapiiriä sekä johtamiskulttuuria. Oppivan organisaation toimivuutta ei kuitenkaan paranneta pelkästään opiskelijoiden panoksella vaan koko koulu yhteisön on osallistuttava toimenpiteiden toteutukseen. Avainsanat tämän toiminnan toteutumiseen ovat ennen kaikkea yhteistyö sekä yhteistoiminnallisuus. (Julkunen (toim.) 2002, 23)

Puolustusvoimissa työskennellään päivittäin toimenkuvasta riippumatta verkottuneessa yhteisössä. Tähän liittyen peruskoulutuksen tulisikin antaa hyvä pohja ja valmius toimia tällaisessa ympäristössä. Tekniikan kehittyessä on tietoteknisten asioiden hallitseminen välttämätöntä kaikilla henkilöstöryhmästä riippumatta. (Kalliomaa 2003, 239)

Eri yritykset ovat muuttuneet globaaleiksi toimijoiksi, joissa hyödynnetään verkkoviestintää. Näihin liittyen annetaan jo opiskeluaikoina henkilöille valmiudet toimia tällaisessa ympäristössä. Tällä tavalla pystytään vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin. (Kalliala & Toikkanen 2009, 10)

Verkko-opiskelussa yhteisöllisyyttä ja sitä ryhmätyöskentelyä pidetään tärkeänä. Usein etäopinnoissa saattaa tulla ajankohtia, jolloin tehtäviä tehdään itsekseen. Nämä hetket saattavat olla joillekin opiskelijoille heikentävä asia omaan työskentelyyn liittyen. (Korhonen 2003, 153)

Sosiaalinen media yhdistää perinteisen mediakasvatuksen ja tietoyhteiskuntataidot uudeksi opetus- ja oppimiskulttuuriksi, jossa oppiminen tapahtuu ryhmä- ja toimintasuuntautuneesti (Wuorisalo 2010, 88-89). Eri medioiden hyödyntäminen opiskeluun liittyen on harkittava tarkasti. On muistettava, että median käyttäminen opiskelussa ei suinkaan ole aina itse tarkoitus (Koli 2008, 108). Näin ollen sosiaalisen median välineitä voi liittää perinteisen luokkaopetuksen rinnalle, mutta tietty kokonaisuus on säilyttävä (Kalliala & Toikkanen 2009, 100).

Internetin kasvun myötä verkkopohjaiset oppimisympäristöt tulivat yleisiksi. Alkuvaiheessa keskityttiin siirtämään pelkästään fyysinen tila virtuaalimaailmaan. Sosiaalisen median avulla on voitu muuttaa tätä tilaa avoimemmaksi sekä toimivammaksi kokonaisuudeksi yhteisöllisen toiminnan kannalta virtuaalimaailmassa. (Wuorisalo 2010, 90)

Sosiaalisen median hyödyntäminen oppimisympäristönä on tietoa ja taitoa useasta erilaisesta tekemisestä ja toimintatavasta. Opettajan on tarkoin mietittävä oikeaa toimintatapaa, koska vääränlainen menettely vaarantaa oppimisprosessin. Valinnan tekeminen vaatii kunnollisen tuntemuksen oppijoiden taustoista. (Wuorisalo 2010, 93)

Mediakasvatuksen saralla opettajien tulisi rohkeasti luoda oppimisympäristö, jossa haastetaan niin itsensä kuin vertaisensa omatoimiseen ajatteluun. Tällä tavalla voidaan löytää niitä asioita, joita ei välttämättä huomioisi oman toimintansa ohessa. On kuitenkin muistettava, että oppilaisissa on yksilöllisiä eroja, jotka vaikuttavat opetettävien asioiden opettamistapaan sekä sisältöihin. (Suoranta 2003, 187)

Yhteisöllinen oppiminen auttaa yksittäisen ongelman ratkaisemisessa ryhmän avulla. Tällöin voidaan ottaa huomioon jokaisen ryhmään kuuluvan mielipide ja kokemus ongelmaan, joiden

pohjalta löydetään ratkaisu. Tällaiseen työskentelyyn pystytään verkkoympäristössä erilaisten alustojen avulla ja ennen kaikkea reaaliajassa toimivien keskustelukanavien kautta. (Löfström ym. 2006, 28)

Opettaminen on viestintää, ja sosiaalinen media tarjoaa välineitä, joilla viestintä on entistä vuorovaikutteisempaa (Wuorisalo 2010, 89). Opettaja on tärkeässä roolissa valittaessa oikeaa välinettä. Oppimista tapahtuu niin yksilöllisenä prosessina kuin yhteisöllisenä tapahtumana (Silvennoinen 2008, 56).

3.5 Teknologian ja materiaalin hyödyntäminen vuorovaikutukseen liittyen verkko-pohjaisessa oppimisympäristössä

Lehtinen (1997) luo omassa kirjoituksessaan tulevaisuuden vision. Siinä verkkopedagogiikan kautta koulu ei ole pelkästään yksittäinen rakennus suljettuna oppimisympäristönä vaan avoin oppimisympäristö ulkopuolisin vaikuttein yhteiskunnasta. Lehtinen arvioi, että koulut eivät ole ainoa järjestelmä nuorten ”sivistämisessä”, vaan mediamaailma muokkaa myös yksittäisen henkilön kuvaa vallitsevista olosuhteista. (Lehtinen 1997, 7)

Wuorisalo (2010) pohtii perinteisen luokkatilan merkitystä nykyisessä kehityskulussa. Hänen mielestä on syytä miettiä, että tarvitaanko tulevaisuudessa perinteisiä kouluja ja oppilaitoksia, kun oppiminen tapahtuu avoimissa ja verkottuneissa oppimisympäristöissä (Wuorisalo 2010, 87). Tähän liittyen on jo tullut muutoshalukkuutta eräiltä tahoilta. Teknologiateollisuudella on kova halu saada tietotekniikka entistä enemmän opetuksen tueksi, ja ennen kaikkea pois suljettusta tietokoneiluokasta (STT 2010, 6).

Uusien oppimisympäristöjen kehittäminen maksaa, jonka takia eri tahojen kannattaa hyödyntää yhteistyötä. On kaikkien edun mukaista, että asioita ei tarvitse uudestaan keksiä. Tämän yhteisöllisen ratkaisun avulla voi hyötyä kaikki osapuolet. (Salakari 2010, 204)

Joskus verkon tarjoama oppimisympäristö ja perinteinen luokkahuoneen muodostama oppimisympäristö on pidetty tiukasti erossa toisistaan. Sulautuvassa opetuksessa hyödynnetään tarkoituksenmukaisesti verkon tarjoamia ympäristöjä sekä vuorovaikutusvälineitä tarvittavilta osin perinteisen oppimisympäristön rinnalla (Haasio A. & Haasio M. 2008, 45). Se miten vuorovaikutusta hyödynnetään verkko-oppimisympäristössä, on opettajan mietittävä niin oppijoiden kuin käytävän kurssin suhteen (Löfström ym. 2006, 48).

Verkko-oppimisympäristön vääränlainen hyödyntäminen voi pahimmassa tapauksessa olla pelkän pinnallisen tiedon luomista. Esimerkiksi keskustelufoorumien avulla päästään tiedon luomisessa yhteisölliseen oppimiseen, joka auttaa yksilöllisen kehittymisen. Tämä lisää ennen kaikkea yksittäisen oppijan mielenkiintoa ja aktiivisuutta. (Löfström ym. 2006, 66)

Mietittäessä elementtejä vuorovaikutukseen koulutuksen sisällössä, tulisi niiden tarkoituksellista olla selvillä. Usein verkko-oppimisympäristöissä on keskusteluryhmä ohjelmoinnin takia. Pelkkä teknologia ei saisi olla peruste keskusteluryhmien käyttöön, vaan niille olisi syytä olla pedagoginen peruste. Keskusteluryhmä voi toki toimia ilman tarkempaa pohtimista asiaan liittyen keskinäiseen vuorovaikutukseen liittyen, mutta ei kuitenkaan anna oppimiselle mitään uutta pohjaa. Vuorovaikutukselle olisi siis syytä olla perusteltu pedagoginen ja sosiaalipsykologinen tausta. (Matikainen 2002, 124)

Verkkopohjaisissa oppimisympäristöissä sähköposti ja keskusteluryhmät ovat yleisimpiä vuorovaikutusvälineitä. Joillekin videoneuvottelut saattavat olla jokapäiväistä elämää. Tässä suhteessa välineen valinnassa on kohderyhmän taitojen mukaan. Toinen vuorovaikutusvälinettä valittaessa oleva ”ehto” on viestinnän tarkoitus, kun mietitään verkkopohjaisen oppimisympäristön soveltuvuutta oppimiseen. Esimerkiksi matematiikan oppiminen on paljon haasteellisempää ja vaikeampaa kuin esimerkiksi kasvatustieteelliset asiat. (Matikainen 2002, 125-126)

Opiskelun mielenkiintoon voidaan vaikuttaa monin eri keinoin. Verkkokeskustelujen avulla luodaan yhteisöllisyyttä, vuorovaikutusta sekä aktiivisuutta. Oppimispäiväkirjojen avulla saadaan oppijoille ennen kaikkea havainnointia omasta opiskelusta. Näiden kahden eri tavan avulla lisätään opittavien asioiden tehokasta sisäistämistä. (Löfström ym. 2006, 25)

Tilastokeskuksen vuonna 2008 teettämän tutkimuksen mukaan päätoimisista opiskelijoista, jotka olivat 16-74 vuotiaita sukupuoleen katsomatta, 20 prosenttia oli toiminut syyslukukaudella verkkopohjaisessa oppimisympäristössä. Heistä 87 koki opiskelun ko. ympäristössä mielenkiintoiseksi tai melko mielenkiintoiseksi. Tämä osoittaa sen, että virtuaalimaailmassa tapahtuvalla oppimisella koetaan onnistumisia. (Tilastokeskus 2009, 75)

Verkko-oppimisympäristö mahdollistaa monen eri toiminnon yhdistämisen oppimisessa. Ei ole kuitenkaan itsestään tarkoitus tehdä opetuksesta liiankin monipuolista. Laadukkaaseen verkko-opetukseen liittyy se, että opettaja käyttää harkitusta tarjolla olevia menetelmiä ja uudenlaisia toimenpiteitä. Perinteinen lähitapaaminen edesauttaa fyysisten kontaktien luomista

kasvokkain sekä opetukseen alkuun voidaan sopia tärkeitä ”pelisääntöjä” kurssiin liittyen. (Löfström ym. 2006, 48)

Verkko-oppimisympäristöön liittyen materiaalilla on suuri merkitys. Verkko-opetus materiaalin on oltava asiaankuuluvaa, eikä sellaista, joka lisää oppijan mielenkiinnon vähenemistä opittavaan asiaan liittyen. Materiaalin on oltava myös visuaaliselta ilmeeltään lähellä neutraalia. (Löfström ym. 2006, 51)

Tieto- ja viestintätekniiikan kehittyessä, myös erimuodossa olevaa tietoa on tarjolla runsaastikin. Tällöin on syytä suhtautua siihen kriittisesti, jota edesauttaa tiedonhaku useista eri lähteistä faktojen varmistamiseksi. Oli tieto vanhaa, jolloin puhutaan esimerkiksi kirjoista, tai uuden teknologian vaikutteista, niin usein tiedon luoja on ihminen inhimillisine taustoineen. (Kalliala & Toikkanen 2009, 10)

Verkkokoulutus on uuden teknologian myötä edesauttanut joustavampaan vuorovaikutukseen muiden henkilöiden kanssa sekä tehostanut opetuksen saatavuutta opiskelijoiden keskuudessa. Verkkokoulutuksessa on kuitenkin muistettava, että huonon lähiopetuspaketin korvaaminen etäopetuksella ei ole mahdollista. Etäopetuspaketin on oltava paljon tiiviimpää kuin lähiopetuksessa, mutta samalla myös yhtä informatiivista. (Lifländer 1999, 10-11).

Teknologia luo ennen kaikkea mahdollisuuksia. Uuden teknologian hyödyntäminen opiskeluun liittyen on oikea ratkaisu silloin, kun sitä käytetään perinteisen opiskelun tukena eikä korvaamaan sitä etäopiskelulla. Liian teennäinen käyttö voi vaikeuttaa oppimistulosten saavuttamisessa. (Sallila & Kalli 2001, 16)

Oppimateriaalin suhteen on enenevässä määrissä vaatimuksia, koska sen ja oppijan välinen suhde vuorovaikutuksen välineenä on lisääntynyt etäopiskelussa. Ennen kaikkea oppimateriaalin huolellisella suunnittelulla voidaan huomioida erilaisia oppijoita, jotka ovat vastuussa aktiivisesti materiaalin kautta omaan opiskeluunsa. Onnistunut materiaali auttaa luomaan vuorovaikutuksellisen oppimisympäristön. (Immonen 2000, 23-24)

2000-luvun alussa pilotoitiin kertausharjoituksia monimuoto-koulutuksen avulla. Suurimpana huomiona ja tärkeimpänä apuna yksittäisen henkilön oppimiseen vaikuttaa materiaalin selkeys. Materiaali tulisi olla jaoteltu niin, että ydinmateriaali ja oheislukemisto ovat selkeästi eroteltuna. Tätä kautta henkilöt, joilla on niukasti aikaa toteuttaa tehtäviä, pystyisivät keskitty-

mään oleelliseen. Samalla henkilöt, joilla on aikaa ja mielenkiintoa, pystyvät täydentämään omaa tietouttaan. Palautteiden myötä kertausharjoituksiin osallistujat pitivät testejä hyvinä keinoina todentaa oma tasonsa, mutta pitivät tärkeänä, että testeissä pääsee eteenpäin, vaikka ei läpäisisikään jokaista tasoa. (Lehto 2004, 148)

3.6 Vuorovaikutteisuus eri roolien mukaan

Etäopetuksesta voidaan Immosen (2000) mukaan havainnoida kolmenlaista vuorovaikutusta. Ensimmäiseksi oppija on vuorovaikutussuhteessa oppimateriaalin kanssa. Toiseksi oppija oppii uusia asioita vuorovaikutteisesti opettajan kanssa, joka voi olla niin kouluttaja, tutor kuin mentor. Kolmanneksi oppija voi olla vuorovaikutuksessa toisen oppijan kanssa saaden näin vertaistukea. (Immonen 2000, 23)

Vuorovaikutus on sijoitettu kahteen puheavaruuteen puhuttaessa verkkopohjaisista oppimisympäristöistä; tekniseen ja kasvatustieteelliseen puheavaruuteen. Puhuttaessa teknisestä ulottuvuudesta tarkoitetaan sitä, että vuorovaikutus tapahtuu tekniikan ehdoilla, kuten millaisia ohjelmistoja on kehitetty kommunikointiin. Kasvatustieteellisessä ulottuvuudessa liitetään vuorovaikutus pedagogiseen yhteyteen, jossa vuorovaikutus nähdään oppimisen tärkeimpänä elementtinä. (Matikainen 2002, 50)

Vuorovaikutuksessa verkkopohjaisissa oppimisympäristöissä ei sinänsä ole varsinaista ideologiaa. On kuitenkin pystytty löytämään kolmenlaisia ideologisia suuntauksia, jotka ovat vuorovaikutuksen pakko, opetuksen ohjauksellisuuden luonne sekä vapauden korostaminen. Verkkoympäristöissä vuorovaikutus nähdään paljon tärkeämpänä kuin esimerkiksi perinteisessä luokkahuoneopetuksessa. Verkkoympäristöissä opettajan on osattava ohjata oppilas aktiivisen etsijän tielle, eikä tarjota valmiita vastauksia. Vapaudessa oppilas pystyy ottamaan itsenäisen vastuun opiskelustaan, joka on kuitenkin vaativa asia verkkopohjaisessa oppimisympäristössä. Verkkopohjainen oppimisympäristö vaatii opiskelijaltaan tiukkaa aikataulua ja kuria omien opiskelujen suhteen. (Matikainen 2002, 129-130)

Oppijälähtöinen opiskelu on syrjäyttänyt vähitellen opettajakeskeisen. Oppijat tuovat oman näkökulmansa opetettavaan asiaan, joka kasvattaa myös opettajan perspektiiviä. Opettajan rooli on ennen kaikkea oppimisprosessin valvojana, joka auttaa oppijoita saavuttamaan parhaan mahdollisen lopputuloksen. (Kalliala & Toikkanen 2009, 13)

Oppijakeskeisessä opiskelussa on opettajan hallittava erilaiset oppimisstrategiat. Niiden avulla hän pystyy ohjaamaan oppijan oikean ratkaisun suuntaan ongelmatilanteissa pilaamatta kuitenkaan oppijan omaa reflektiota. Tässä tapauksessa voidaan puhua oppijan toiminnan säätelystä. (Pulli 2003, 16)

Opettajan rooli muuttuu myös mentoriksi, jolloin oppiminen on oppijälähtöistä. Tällöin verkko-oppiminen ja tekemällä oppiminen lisääntyy sekä opinto-ohjauksen rooli korostuu (Salakari 2010, 205). Oppimistilaisuus voi olla oppijoiden ja opettajien odotusten osalta erilainen, mutta parhaimmillaan erilaisten ajattelutapojen kautta syntyy monipuolinen lopputulos (Kalliala & Toikkanen 2009, 12).

Oppijakeskeisessä opiskelussa vastuu opintojen suorittamisesta siirtyy koko ajan entistä enemmän oppijan omalle vastuulle. Opettaja ohjaa ja opettaa oikeanlaisen kriittisyyden ja itse-reflektion pariin, jonka pohjalta oppija voi kehittää omaa opiskeluaan. Oppija pystyy ymmärtämään itse oman opiskelunsa mahdollisia puutteita, ja korjaamaan näitä puutteita. (Pulli 2003, 16)

Kouluttajan rooli on muuttumassa myös puolustusvoimien koulutuskulttuurin uudenlaisen rakentumisen myötä. Kouluttaja tulee nähdä itsensä koulutettavien oppimisen edistäjänä, joka ohjaa ja kannustaa itseohjautuvuuteen. Tämä vaatii kouluttajalta hyvää ja syvällistä oppimisprosessin hallitsemisesta. (Halonen 2007, 121-122)

Vaikka uuden teknologian myötä voidaan oppimisympäristöjä muokata, ei se poista perinteistä opettaja – oppilas suhteen merkitystä. Pantzarin (1998) mielestä oppimisympäristöjen muuttumisen myötä oppijan ainoaksi tueksi tarjotaan kehityksen tietokonetta (Pantzar 1998, 62). Kuitenkin opiskelu itsekseen vaatii todella paljon jokaiselta oppijalta sisäistääkseen tarvittavat asiat opintokokonaisuudesta.

Opettajien suurimmat esteet tietotekniikan käytölle opetuksessa ovat muun muassa riittämättömät tietotekniset taidot, itseluottamuksen puute tietotekniikan käytössä ja oma halu seurata sekä toimia tietotekniikan parissa (Haasio A. & Haasio M. 2008, 69). Opettajien motivaatiota on kasvatettava sekä autettava ymmärtämään tarvittaessa tietotekniikan merkitys nyky-yhteiskunnassa. On huomioitavaa, että opettajat eivät pysty toteuttamaan verkkokursseja omissa mallien mukaan, vaan he kartuttavat ammattitaitoa muiden luomien kurssien kautta. (Löfström ym. 2006, 81)

On tärkeää, että oikeanlaisen verkkoympäristön toteutukseen tarvitaan sellaisia opettajia, joiden pedagogiset kyvyt auttavat heitä tukemaan opiskelijoita hyvien hetkien kuin vaikeuksien keskellä (Sallila & Kalli 2001, 149). Verkkotuetuissa opinnoissa nousee esille, kuinka painotetaan itsenäistä ja ohjattua opiskelua (Joutsenvirta & Kukkonen 2009, 216). Verkossa tapahtuvassa opintoympäristössä on opiskelijoille tarjottava mahdollisuus kommunikoida niin keskenään kuin opettajien kanssa (Joutsenvirta & Kukkonen 2009, 217).

Opettajalle verkkokoulutus antaa suuren mahdollisuuden toimia oppimisympäristössä niin opettajana kuin koulutuksen kehittäjänä. Koulutuksen kehittäjän häneen tulee osata hyödyntää myös muiden asiantuntijoiden, kuten koulutussuunnittelijoiden sekä atk-tukihenkilöiden, apua suunnitellessaan omaa opetusta. Opettajan työ saa myös uusia ulottuvuuksia sekä motivoi tekemään entistä enemmän oppilaiden eteen töitä, koska toiminnallinen ympäristö motivoi myös opiskelijaa oppimaan lisää uutta. (Salakari 2009, 205)

Tietotekniikka kehittyy koko ajan, jonka seurauksena erilaiset toiminnot päivittyvät reaaliajassa. Tästä syystä opetus kehittyy koko ajan. Opetuksen kehittymisen vuoksi sitä tutkitaan koko ajan ja sen kautta syntyy uusia pedagogisia ideoita. (Kalliala & Toikkanen 2009, 19)

Kaksisuuntainen viestintä on edellytys oppilaan ja opettajan väliseen vuorovaikutussuhteeseen. Holmbergin (1992) mielestä vuorovaikutus on rajoitettua etäopetuksessa oppimisen kannalta vain välttämättömimpään. Holmbergin mukaan vuorovaikutuksen kaksisuuntaisuuden tehtävänä on tukea opiskelijan motivaatiota ja kiinnostusta aiheeseen kannustavan ohjaajan ja opiskelijan välisen yhteyden avulla sekä tukea ja helpottaa oppimista niin opittua tietoa ja taitoa soveltamalla kuin arvioida opiskelijan edistymistä ohjaajan kommenttien, selitysten ja ehdotusten avulla siten, että edistetään myös opiskelijan omia mahdollisuuksia oppimisen arviointiin. (Immonen 2000, 24)

Etäkäyttö voi tehdä lähitapaamisista rikkaampia ja parantaa vuorovaikutusta. Verkossa ollessa joutuvat henkilöt miettimään tarkasti kirjoittamiensa asioiden sisällöt sekä tarkentamaan ajatuksiensa sisällöt kaikille ymmärrettävään muotoon. Opettajan rooli korostuu erityisesti ohjaajana etäkäytön hyödyntämisessä. (Tella, Vahtivuori & Vuorento 2001, 187)

Vuorovaikutus liittyy vahvasti yhteisölliseen oppimiseen. Oppiminen on dialoginen prosessi, jonka perusteella opettaja ja oppija suorittavat keskenään ajatustenvaihtoa luoden asiaan myös

uusia näkökulmia. Dialogisen prosessin eräs tärkeistä piirteistä on myös palaute, joka edesauttaa oppimisprosessin syntymisessä. (Löfström ym. 2006, 28)

Cantellin (2010) mielestä opetuksessa tulisi olla sellaista tilanneherkkyyttä, joka kumpuaa oppilaista. Tämän kautta opiskeluun saadaan opiskelijoiden kautta uudenlaisia oivalluksia, ja tämä taas lisää opiskelijoiden motivaatiota. Tällöin oppilas saa myös arvokkaan vuorovaikutuskokemuksen, kun opettaja huomioi hänen ajatuksensa sekä mahdollisesti rakentaa opetusta hänen oivallukselleen. (Cantell 2010, 68)

Kun puhutaan sulautuvasta opetuksesta, vuorovaikutus on tärkeä opetuksen hyödyntämiskeino. Sulautuvalla opetuksella voidaan tehostaa opiskelijoiden välistä vuorovaikutusta ja sosiaalisuutta, joihin liittyy ennen kaikkea niin kasvokkaisen vuorovaikutuksen kuin verkkovuorovaikutuksen yhdistelmä (Joutsenvirta & Kukkonen 2010, 85). Tällöin voidaan toteuttaa erilaista vertaisvuorovaikutusta – tai arviointia sekä pystytään tuottamaan itsenäisesti tai yhteisöllisesti tietoa. Sosiaalisessa mediassa juuri aiemmin mainittu teknologia mahdollistaa vuorovaikutuksen tapahtumista esimerkiksi blogeissa. Onkin tärkeää, että blogit syntyvät webympäristössä tapahtuvana vuorovaikutuksena, eikä niitä siirretä mistään muusta ympäristöstä (Luostarinen 2010, 227).

Juuri vuorovaikutuksellisista syistä sulautuva opetus ja sosiaalinen media kohtaavat toisensa. Kumpikin osa-alue hyödyntää nykyaikaista teknologiaa vahvasti omissa erityispiirteissään. Nykyaikaisen sosiaalisen median kautta nykyihminen on saavuttanut tietynlaisen sosiaalisen kanssakäymisen mallin, jonka mukaan myös sulautetussa opetuksessa voidaan toimia. Tämän nykyihmisen kategoriaan voidaan varmasti luokitella tätä kautta reserviläinen.

Omasta mielestäni vuorovaikutuksella on tärkeä merkitys omaan tutkimukseeni liittyen. Ominaisuuksien tai taitojen oppimista ei tapahdu ilman asiaan saatavaa perehdyttämistä, mikä tapahtuu vuorovaikutuksen kautta. Etäopetuksen hyödyntämiseen liittyen reserviläiselle on muodostunut tiettyjä näkökulmia tai mielipiteitä aiheeseen liittyen, joka on osaltaan muotoutunut varmasti etävaiheen aikana saadun vuorovaikutuksen myötä.

4 EMPIIRISEN VAIHEEN TOTEUTTAMINEN JA AINEISTON ANALYSOINTI

4.1 Haastattelutilanteen valmistelut ja toteutus

Haastateltaviksi valitsin viisi kantahenkilökuntaan kuuluvaa Reserviupseerikoulusta. Haastateltavat henkilöiden taustat jakaantuivat siten, että kaksi oli opistoupseerin koulutuksen saaneita, kaksi oli sotatieteiden kandidaatin tutkinnon suorittaneita ja yksi oli sotatieteiden maisterin tutkinnon suorittanut henkilö. Jokaisen haastateltavan tausta on ollut virkauralla jalkaväki-koulutuksen parissa, ja he ovat olleet mukana monimuoto-opetusta hyödyntävillä verkkokursseilla reservin päällystön täydennyskoulutukseen liittyen.

Haastateltaville lähetettiin teemahaastattelurungot viikko ennen haastattelua, jotta he pystyivät valmistautumaan osaltaan tilanteeseen. Ajankohta haastatteluille oli toisaalta otollinen, koska tuolloin oli niin sanotut valmisteluviikot meneillään, eikä näin ollen varsinaista koulutusta ollut käynnissä. Näin ollen en häirinyt haastatteluilla jotain hektistä koulutusvaihetta, jolloin haastateltavien ajatukset olisivat saattaneet olla jossain muualla.

Itse haastattelut toteutettiin Reserviupseerikoululla yksikön luokkatiloissa sijainneessa niin kutsutussa ”oleskelunurkkauksessa”. Oleskelunurkkauksessa oli muutama sohva, joka vaikutti osaltaan haastattelupaikan valinnassa. Näin sain pienen muutoksen ympäristöön perinteiseen toimistoympäristöön liittyen. Yhden haastattelun jouduin toteuttamaan haastateltavan kotona sairastumisen johdosta, mutta olosuhteilla ei ollut mielestäni vaikutusta niin negatiiviseen kuin positiiviseenkaan suuntaan.

Vaikka haastatteluissa käytettiin sanelinta, ei sen läsnäolo ollut haastattelutilanteessa merkittävä. Tarkoitan tällä sitä, että jokaiselta haastateltavalta kysyin aluksi lupaa käyttää sanelinta haastattelun taltiointiin, mutta en pitänyt sitä haastateltavan välittömässä läheisyydessä vaan sijoitin sen hieman sivummalle. Tällä halusin haastatteluun vapautuneen vuorovaikutustilanteen sekä sen, että haastateltava puhui haastattelijalle eikä sanelimelle.

Haastattelutilanteessa pyrin myös vapautuneeseen ilmapiiriin siten, että keskustelu olisi ollut yhtä kuin rento taukotila-keskustelu. Oma olemukseni ei ollut hyökkäävä vaan pyrin luomaan kontaktin haastateltavaan positiivisen ilmapiirin vallitessa. Ennen haastattelua pyrin saamaan

pienimuotoisilla keskustelun avauksilla ajatuksia pois itse aiheesta. Tämä ei mielestäni heikentänyt tilaisuuden antia vaan vahvisti sen tuottoa.

Haastattelutilanteeseen liittyen on osaltaan tärkeää, kuinka on huolehtinut oman pukeutumisen. Tutkijan on mietittävä pukeutumista siitä näkökulmasta, että se ei vaikuta haastattelutilanteeseen liian vallitsevasti. Pukeutumisen avulla pääsee lähelle haastateltavaa luomalla sen avulla sosiaalisesta kontaktista entistä läheisempää. (Grönfors 1982, 56)

Itse olin Reserviupseerikoululla pukeutunut maastopukuun niin kuin haastateltavat työntekijät. Samoin kotiolosuhteissa tehdyssä haastattelussa olin pukeutunut siistiin siviiliasuun. Näin mielestäni olin samanarvoisessa tilanteessa haastateltavieni kanssa. Tätä kautta lisäsin myös itse haastattelujen rentoutta.

4.2 Empiirisen aineiston analysointi

Haastattelutilanteen jälkeen voidaan aineisto litteroida eli kirjoittaa sanasta sanaan ja tehdä päätelmät aineistosta vasta tämän jälkeen. Jos haastateltavien määrä on ollut pieni ja haastattelut eivät ole kestäneet pitkään, voi päätelmät tehdä jo purkaessa aineistoa. Tällöin koko haastattelua ei kirjoiteta auki. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 138)

Litteroinnin tarkkuuteen ei ole selkeää vastausta. Näin ollen litteroinnin suorittava haastatteli- ja on itse vastuussa kuinka tarkan toimenpiteen suorittaa. Litterointi on ennen kaikkea rutiinomaista työtä, jonka voi myös tehdä joku toinen kuin itse tutkija. Tällöin saattaa olla vaarana kuitenkin jonkin oleellisen tiedon katoaminen. Riippuen tutkimuksen tavoitteista litteroidessa lauseisiin voi liittää myös haastateltavien mielentilat ja eleet heidän vastatessa. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 140)

Aineiston purkaminen voidaan tehdä kolmella eri vaihtoehdolla käyttötavan mukaan. Ensimmäisessä vaihtoehdossa tutkijalla on käytössä tekstianalyysiohjelma. Toisessa vaihtoehdossa tutkijalla ei ole käytössä tekstianalyysiohjelmaa, mutta tietokone kuitenkin löytyy kirjaamista varten. Kolmannessa vaihtoehdossa tutkijalla ei ole lainkaan käytössä tietokonetta. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 141)

Itselläni ei ole käytössä tekstianalyysiohjelmaa, mutta kirjaamisen tein tietokoneella. Tällöin kirjoitusohjelman etsi-toiminnolla voidaan poimia haastatteluaineistosta tarvittavia teemoja,

jotka liittyvät tutkimukseen. Toisena vaihtoehtona voi pitää sitä, että purkaa yhden haastattelun aineiston eri tiedostoihin, mutta tällöin katoaa haastattelun ajallinen eteneminen. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 141)

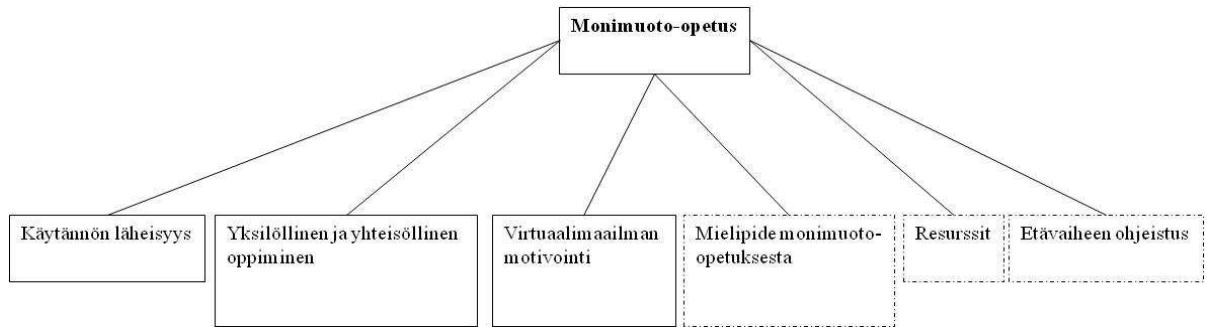
Aloitin litteroinnin välittömästi tehtyjen haastattelujen jälkeen. Yhden haastattelun purkamiseen meni enimmillään 20 tuntia ja vähimmillään 13 tuntia. Yhden haastattelun purkamisen keston vaikutti ennen kaikkea se, että toistonopeus oli puolitettu. Tämä siksi, että pystyin varmasti kirjaamaan jokaisen sanan täsmälleen siinä muodossa kuin se oli sanottu. Usein erilaiset puhekielen sanonnat tuottivat ongelmia ymmärtämisen kannalta. Edellä mainitut tuntimäärät olivat tehokkaita työtunteja haastattelujen kuuntelemisessa sekä niiden muuntamisessa litteroituun muotoon. Litteroitua tekstiä syntyi ilman riviväliä 26 sivua fontilla 12.

Ryhtyessäni analysoimaan ja liittäessäni litteroitua tekstiä tutkimukseen, suoritin pelkistämisen tekstin suhteen jossain kohdin ymmärrettävyyden lisäämiseksi. Tämä sen takia, että näin haastattelujen tulokset on lukijan helpompi havainnoida ja ymmärtää asia selkeämmin. Ennen kaikkea se helpottaa lukemista. Pelkistämisen jälkeen tekstistä ei ole poistettu mitään asiaan liittyvää oleellista tietoa vaan asiayhteyksissä tulleita sanojen toistoja. Pelkistämiskohdat on merkitty teksteihin merkillä ...] [... .

Aineiston keruun pohjalle rakennettu haastattelu tuki vahvasti teoriasta tehtyjen teemojen havainnoille. Teemat valitsin siten, että ne tukivat niin tutkimuskysymyksiä kuin teoriasta saatuja havaintoja. Jokaiseen pääteemaan liittyen tuli alakategorioita, jotka rakensivat kokonaisuuden. Pääteemat olivat monimuoto-opetus, reserviläisen valmiudet oppijana sekä verkkopohjainen oppimisympäristö. Nämä pääteemat tukivat myös luomaani viitekehystä, jonka olen luvussa 2 avannut. Kyseisessä viitekehyksessä olen luonut mallin, jossa oppiminen syntyy oppijan, oppimisympäristön ja vuorovaikutuksen kautta.

Haastatteluissa tuli myös ilmi asioita, joita en ollut suunnitellut kysyväni. Nämä kokonaisuudet syntyivät haastateltavien omista tulkinnoista kysymyksiin liittyen. Näistä kokonaisuuksista muodostin oman kokonaisuuden, jotka sijoitin mielestäni sitä parhaiten kuvaavan pääteeman alle. Alla olevissa kappaleissa nämä jälkikäteen ilmi tulleet kokonaisuudet on eroteltu kuvioissa katkoviivoin. Jokaisen kokonaisuuden lopuksi olen tehnyt johtopäätöksiä asiaan liittyen. Näitä johtopäätöksiä olen hyödyntänyt, kun olen koonnut viimeiseen lukuun tutkimukseni tulokset.

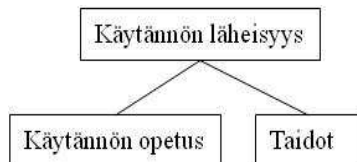
4.3 Monimuoto-opetus

Kuva 5: Monimuoto-opetus

Monimuoto-opetus oli ensimmäinen pääteemani. Sen avulla halusin selvittää miten tämänkaltaisen opetusmuoto niin kutsutussa virtuaalimaailmassa tukee oppimista niin käytännön oppimiseen liittyen kuin yksilöllisen sekä yhteisöllisen oppimiseen liittyen. Haastattelussa tulleet uudet aihealueet, kuten mielipide monimuoto-opetuksesta, tukee hyvin tätä pääteemaa. Alla olevissa luvuissa olen vielä ”pilkkonut” muutamia osa-alueita vielä pienemmiksi kokonaisuuksiksi.

4.3.1 Käytännön läheisyys

Kuva 6: Kategorian ”käytännön läheisyys” jakautuminen

Etäopetus tukee lähiopetusta, ja sitä käytännön opetusta, antamalla mahdollisuuden tutustua opetettavaan aihealueeseen etukäteen. Se antaa mahdollisuuden päästä nopeammin kiinni lähiopetuksessa käytännön taitojen hiomiseen. Tätä asiaa tuki muutaman haastateltavan kommentit aiheeseen liittyen.

”Kyl ...][... huomattavasti saadaan ...][... aikaa säästettyä sillä, että jos porukka käy itekseen kattomassa, niin olis ees jonkinlainen lähtökohta siihen, että kerataan asiat vaan tavallaan. Päästään eteenpäin ja lähinnä siihen käytännönharjoitteluun nopeammin kiinni.” (Vastaaja1)

”...][... Jolloinka, kun heille on määritetty x mennessä koulutuskortti tulee, sen tietyn työryhmän kouluttajalle tarkastettavaksi, niin se on pystytty kattomaan vähän samaan tyyliin kuin upseerioppilaille käsketään, että päivä, kurssin puolesta, niin se on lappu valmiina, välitarkastelu ja sen jälkeen se palautetaan ja se kaveri pääsee palautteen jälkeen tekemään sen lapun uusiks, jolloinka varmasti tiedetään ennen ku se oman osuutensa aloittaa niin siellä ei ole asia virheitä, joka on silloin pakottanut sen kaverin siihen aineistoon tutustumaan riittävän hyvin elikkä se on nopeuttanut ja helpottanut asian suorittamista melko paljon.” (Vastaja 4)

Erään henkilön mielestä tähän on kuitenkin itse oppijalla suuri merkitys:

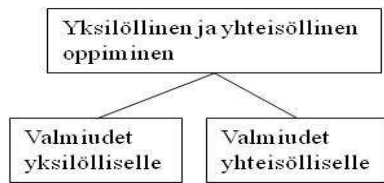
”...][... Mut ett esimerkiksi kouluttajakurssilla se erohan oli valtava, että osa teki tosi aktiivisesti, tosi paljon, mikä näky sitten siellä lähijakson suorituksissa. Osa ei tehnyt mitään ja sekin näky, ett se vaihtelee ihan laidasta laitaan. Mut se tukee, jos oppijat on motivoituneita, on apua.” (Vastaja 3)

Taitoihin liittyen etäopetus tuo oppijoille pohjat ottaa tietoutta vastaan lähiopetuksessa kuten eräs henkilö vastaa:

”Mmmm tota, etäopetuksella voi jaan miun mielestä ehkä kerrata jo opetetut asiat, ehkä opettaa jotkut perusasiat, joita ovat vaikka organisaatioita ja tälläisiä näin, mitkä tota eivät ole niinkään soveltamisherkkiä alueita. Elikkä mitkä eivät välttämättä vaadi semmosta aktiivista opetusta vaan enemmänkin sen että, näytetään kuva ja opiskele tää. Niin mun mielestä se tukee ennen kaikkea sitä, ja sen puolesta sitte luo valmiuksia siihen lähiopetukseen niiltä osin, mitä ei tarvii opettaa kaikkea välttämättä ihan kaikkea nollasta lähtien.” (Vastaja 2)

Etäopetuksen käytännön läheisyys korostuu teorian tiedon opettamisessa. Se tukee käytännön opetusta teoriaopetuksen osalta, ja helpottaa kurssien aloitusta. Etäopetuksella voidaan opettaa reserviläiselle teoriapitoisia taitoja, jotka pystytään sisäistämään itsenäisellä opiskelulla. Tähän vaikuttaa kuitenkin oppijan oma aloitteellisuus sekä aktiivisuus annettujen tehtävänäntöjen parissa.

4.3.2 Yksilöllinen ja yhteisöllinen oppiminen

Kuva 7: Kategorian ”yksilöllinen ja yhteisöllinen oppiminen” jakautuminen

Etäopiskeluun liittyen on mietitty myös sitä, että pärjääkö opiskelija paremmin ryhmätyöskentelyn tai yksilöllisen toiminnan kautta. Ryhmätyöskentely on havaittu toimivaksi onnistuessaan, mutta epäonnistuessaan se voi jopa hidastaa yksittäisen opiskelijan opintoja. Ryhmätyöskentely tarvitsee selkeän johtajan, tutorin, joka pystyy opastamaan ja ohjaamaan oikeaan suuntaan opiskelijoita. Lisäksi näihin ryhmiin kuuluvan on omattava kykyä toimia itseohjautuvasti. (Pantzar 1998, 90-91)

Yksilölle etäopetus antaa valmiuksia erään henkilön mielestä seuraavalla tavalla:

”...][..., että mun mielestä se ei välttämättä semmoseen hirveen soveltaviin taitoja ja oppeja tai se on ainakin hankalaa opettaa etäopetuksessa. Mut just sellaisia niin ku, niin ku perusteisiin liittyviä valmiuksia, niitä kyllä pystytään parantamaan. ...][... Nyt käytetään koulutusportaalia, mut se vois olla ihan hyvä puhelimella käsketty lukea jostain oppaasta joku, jos joku opas ois jaettu sille oppijalle. Ett sinällään minun mielestä ihan samasta asiasta kyse eli perusteita voidaan antaa, mutta ei mitään soveltavaa oppia.” (Vastaja 2)

Jaettu osaaminen edesauttaa monipuolisen lopputuloksen saavuttamiseksi, kun jokainen pystyy tutustumaan toistensa tekemisiin. Erilaiset näkökulmat saattavat luoda hedelmällisen pohjan omalle työlle. On kuitenkin muistettava, että suora kopioiminen on eettisesti väärin. (Lifländer 1999, 22)

Valmiuksia yhteisölliselle oppimiselle pystytään etäopetuksessa antamaan, mutta sen hyödyntäminen on hyvin tapauskohtaista, kuten eräs henkilöistä sen kiteyttää:

”...][... niin siellähän oli ainakin silloin mahdollisuus katkoa tää, ...][... tää keskustelupalsta, niin sielt pysty joukko keskenään vaihtaa tietoo, jolloin tällänen

rasti ja niin pois päin tavallaan se kannattais tehdä niin, niin. Se on kyllä opetusta tukevaa asiaa laatua ollu. ...][... ” (Vastaaja 4)

Opiskelijat voivat olla vuorovaikutuksessa toisiinsa esimerkiksi pienryhmissä. Eritoten verkko-opiskelussa yhteistoiminnallisuus korostuu muiden opiskelijoiden kanssa, jossa pystyy vaikuttamaan niin omiin kuin opiskelijakavereiden mahdollisuuksiin päästä tavoitteisiinsa tukiverkoston kautta. Yhteistoiminta kehittää myös niin vuorovaikutus- kuin ryhmätyötaitoja. Yhteistoiminnan merkitystä ja sisältöä on mietittävä tarkkaan, koska vuorovaikutuksessa ei ole tärkeintä määrää vaan laatua. (Immonen 2000, 24-25)

Kuten jo tämän luvun ensimmäisessä kappaleessa todettiin, on valmiuksien saaminen niin yksilöllisessä kuin yhteisöllisessä oppimisessä hyvinkin tapauskohtaista. Niin yksilöllisessä kuin yhteisöllisessä vaaditaan opiskelijoiden tueksi selkeä ohjaaja ja mentori, joka osaa ohjata opiskelun suunnan oikeanlaiseksi. Opiskelijoiden on kuitenkin omattava valmiiksi jo tietynlaisia valmiuksia itseohjautuvuuteen ja vastuunottoon omiin opintoihinsa liittyen.

4.3.3 Virtuaalimaailman motivointi

Kuva 8: Kategorian ”virtuaalimaailman motivointi” jakautuminen

Opiskelijat sopeutuvat nykyisin sosiaalisen median kautta omaksuttuihin ympäristöihin totuneesti. Virtuaalimaailmassa tapahtuva opiskelu on joissain tilanteissa jopa ainoa vaihtoehto perinteisen luokkaopetuksen rinnalla. Tämä johtuu siitä, että opiskelija ei yksinkertaisesti pysty keskittymään tai motivoitumaan suht’koht yksinkertaiseen visuaaliseen rakenteeseen. Opiskelija voi jopa tuntea ahdistuksen tunnetta suljetussa tilassa. (Kalliala & Toikkanen 2009, 11)

Verkossa tapahtuvan opiskelun motivointia on toisaalta hankala sinänsä hahmottaa. Sen pohjana tai vaikuttimena voi olla monenlaisetkin perusteet. Tähän liittyen vastaajilla oli omanlaisia näkemyksiä ja mielipiteitä.

”Se, se on vähän niin ku tossa äsken jo sivuttiin, niin ku, en tiijä mistä se motivaatio syntyy, mut varmaan niin ku kenellä on yleisesti asiaan hyvä motivaatio ja

intoa, ne motivoituu tuossa verkossakin, että kyllähän sen sitte täällä näkee, ett ne ketkä ei oo verkoss tehnyt mitään, ei täälläkään tee mitään lähijaksoilla. Ett en tiijä, ett motivoiko se itessään toi verkko-opiskelu ketään, mut että niitä se hyödyttää kenellä on motivaatio syystä tai toisesta.” (Vastaja 3)

”Motivoi osaa, mutta se saattaa motivoija väärällä tavalla, että jos miettii pst-komppanian päällikkökurssia, mistä on nyt kokemusta, niin eniten kokemusta etäopiskelusta, niin ku siel on niin paljon sitä materiaalia, mitä ei ollu rajattu riittävän tarkasti, niin se mielenkiinto saattaa keskittyä johonkiin muuhun, esimerkiksi jääkäripataljoonan kranaatinheitinkomppanian käyttöön, vaikka mikä ei periaattees liittyy siihen varsinaiseen aiheeseen. Ja sitte rupeis tulemaan niitä kysymyksiä sieltä, että jos sitä meinais tehokkaasti käyttää, niin pitäis rajata mahdollisimman pieneks, ja kaikki turha pois, mikä vaatis sen, että pitäis tietää lähtötaso, mikä on sillä oppijalla.” (Vastaja 5)

Kallialan (2002) sekä Sallila & Kallin (2001) mielestä verkko antaa opiskeluun tarvittavaa liikkumatilaa yhdistettäessä niin työ- kuin opiskeluelämää. Verkon tullessa opiskelijan kotiin tai työpaikalle säästyy aikaa ja rahaa sekä opiskelija voi määritellä itse oman työskentelyaika- taulunsa, jos opiskelee työn ohessa (Kalliala 2002, 32). Edellä mainittu aikataulun luominen on erittäin tärkeää, koska aikataulun puuttuminen on ollut monelle opiskelijalle pikemmin este kuin helpotus opintojen edistymisen kannalta (Sallila & Kalli 2001, 68).

”Toisaalta taas, sitte niin, se voi toisella kääntyä siihen niin, että ne joutuu perhana kotonakin tekee vapaa-ajalla näit hommia. Et se vie heidän ajasta pois. Vaikee sanoo, ett miten se kääntyy, ett se on parempi.” (Vastaja 1)

Päällikkökurssin ensimmäisen vaiheen jälkeen keväällä 2011 otetussa avoimessa palautteessa reserviläiset ottivat kantaa etävaiheen motivointiin ja joustoon. Heidän mielestä etävaiheen opiskelujen toteuttaminen oli vaikeata siviilikiireiden vuoksi. He esittivät, että heidän niin motivaatiota kuin intoa etäopintoihin liittyen kasvatettaisiin kertausharjoitusvuorokausilla. (MH6546)

”Tietysti se vaatis sen oppijan näkökulman siihen, siihen puoleen. Tietysti siitäkin on vähän itelläkin kokemusta, mutta tota, tota, tota, kylhän se töitten järjeste- lyjen ja muun kannalta niin semmosille ihmisille, jotka toimii tän järjestelmän

ulkopuolella, niin on niin ku edellytys, että tommosta voijaan järjestää, että se tehään riittävän joustavasti. Käytännössä, jos ois aikataulut, noina aikoina ootte koneilla ja käyvään ryhmäkeskusteluja, koska monelle se pelkästään se lähivaiheeseen tuleminen on aika hankalaa tietyille ajalle, niin se vielä sitouttas etävaiheessakin tiettyihin aikoihin, niin ei se välttämättä onnistu.” (Vastaja 2)

Tietoyhteiskuntaneuvosto arvioi vuonna 2006 tekemässään raportissa, että tulevaisuudessa yhteiskunnan rakenne muuttuu paljon tieto- ja viestintätekniikkaa hyödyntäväksi kokonaisuudeksi. Tällöin muun muassa työnkuva muuttuu perinteisestä kahdeksasta neljään rytmistä 24/7 rytmiiin. Ihmiset pystyvät paikasta ja ajasta riippumatta tekemään yhteiskunnan asettamia velvoitteita. (Tietoyhteiskuntaneuvosto 2006, 41)

Edelliseen viitaten Kalliala & Toikkanen (2009) on huomionnut samaa tahollaan. Teknologian kehittymisen myötä, ovat eri yritykset joutuneet muokkaamaan työntekijöidensä työnkuvaa joustavammaksi ja sopeutumiskykyisemmäksi uusiin tilanteisiin liittyen. Tämä taas vaatii työntekijöiltä soveltuvuutta oppia uutta ja ennen kaikkea toimia yhteisöllisesti jopa virtuaali-tiimeissä. (Kalliala & Toikkanen 2009, 9)

Etäopetus mahdollistaa hyvin tehokkaasti joustavan opiskelumahdollisuuden. Se ei kuitenkaan ole pelkästään ainoa motivoiva keino motivoida oppijoita opiskelemaan. Se auttaa huomattavasti motivaation nostamisessa, mutta sen rinnalle on luotava muutakin motivoivaa toimintaa tai virikettä.

4.3.4 Mieli-pide monimuoto-opetuksesta

Monimuoto-opetuksen avulla, etenkin verkossa tapahtuva, voidaan antaa mahdollisuus joustavaan opiskeluun. Monimuoto-opiskelu on antanut myös mahdollisuuden tehokkaaseen ajan-käyttöön käytyjen kurssien suhteen. Se on helpottanut kurssien aloitukseen liittyvää työmäärää kouluttajahenkilöstön osalta. Tähän muutama vastaja antoi oman näkemyksensä.

”On, kyl se niinku antaa meille sitte ku meillä on hyvin minimaaliset resurssit siinä vaiheessa, kun porukka tulee tänne ja aikaa on se viikko, neljä viis päivää maksimissaan, niin kyl vielä vähemmän todennäköisesti, niin kyl siellä pääsee tutustumaan materiaaliin ja tekemään tehtäviä ja hommia, niin kyl se niin paljon helpottaa todennäköisesti sitä työtä. Vaikee tietysti sanoa, kun ei oo semmosta

kokemusta, että ei olis ollu etävaihetta ensin ja sit tullu lähijaksoa, jos ois nähnyt, millaista se ois tulis ihan puskista se porukka. Mut sanoisin, ett se helpottaa huomattavasti meidän hommia täällä päässä. Ja saadaan opettua enemmän pienemmässä ajassa.” (Vastaaja 1)

”Kyllä se tukee sitä. Ihan ehdottomasti tukee mun mielestä on hyvä juttu. Kyllä se helpottaa tätä opettamista ja oppimista, kun ne on täällä paikanpäällä.” (Vastaaja 3)

”Kyl se, kyllä se tukee ihan ehdottomasti. Ett valmiudet oppii ottaa vastaan täällä niin ne on huomattavasti paremmat kuin ilman sitä monimuoto-opetusta tai etäopetusvaihetta. Ehdottomasti hyvä.” (Vastaaja 3)

Näiden vastausten pohjalta monimuoto-opetuksen tarve on kiistaton, jos miettii eri kurssien aloittamista. Toki siihen vaikuttaa kurssin sisältö ja tarkoitusperät. Mutta monimuoto-opetuksen käyttöä ei kannata sivuttaa löysin perustein, jos sen käyttö on mahdollista.

4.3.5 Resurssit

Henkilöstöresurssit ovat merkittävässä roolissa, kun mietitään opetuksen toteutusta ja sen toimivuutta. Kuten jo aikaisemmin on mainittu, etäopetus helpottaa eri kurssien aloitusta lähiopetuksen kannalta, koska kertausharjoitusviikot ovat tiiviitä. Näille viikoille kouluttajat tulevat niihin yleensä muiden töiden keskeltä.

”Kyllä tulee. Meillä se on toiminut sen takia hyvin, ku ...][... on hoitanut sen yksin, eikä se ole meitä hirvittävästi meitä kuormittanut, mut et niin ku jos jatkossa ...][... ei sitä hoida, niin tota esimerkiksi päällikkökursseihin liittyen, niin etävaiheet sattuu muuhun meidän rytmiin, niin tässä kevät puolella etäopinnot on sillo kun reserviupseerikurssissa on kiivaimmat vaiheet menossa ja sitte taas syksyllä me ollaan taas kesälomalla. Käytännössä etäopiskeluvaiheet ja siinä on hankaluuksia saada toimimaan ja toteutettua hyvin.”(Vastaaja 3)

”Kyllä, kyllä, kyllä.. Se on, se valmisteluvaiheessa, että harjoituksenjohtaja tai apulainen tietää, mitä on harjoituksen tosiaan tavoitteet, jos se siinä vaiheessa ei mene palveluksen tai palvelun tuottajan aineiston tuottajan puolesta kohilleen, niin sit välttämättä ei tue. Sen jälkeen, ku se on pystytty sinne tekemään, niin sen

*jälkeen, sinänsä ku se ei se asioitten tarkastelu niin hirveästi ei vie sitä aikaa silt kouluttajalta. Mut ku äijii ei tosiaan harjotuksesta toiseen lentää, niin ne sen ta-
kia resurssit ei taho riittää kerkeis käydä kattomassa.” (Vastaja 4)*

*”Niin, jos on semmonen semmonen työtehtävä, että sulla menee koko työaika sen työtehtävän tekemiseen, sillen ei jää aikaa mitenkään niin sanotuille monimuoto-
opetettaville, että sen pitäis olla, jos mä sanon, että ois yks tunti päivässä niin sillen se toimis. Mutta onko se mahdollista, onks se yks päivä viikossa, onks se yks päivä kuukaudessa. Eikä se oo, ei oo koko ajan niitä oppilaita siellä. Se on aika hankala juttu.” (Vastaja 5)*

Resurssien käytön kannalta etäopetukseen liittyen on tärkeää, että joku pystyy ohjaamaan oikeaan suuntaa oikealla tavalla verkko-opiskelijoita. Liian kuormittava vaikutus yksittäisen henkilön harteilla voi vaikuttaa haitallisesti oppijoiden oppimistuloksiin. Tällöin kannattaa miettiä erittäin tarkasti eri vaiheille asetettuja tavoitteita.

4.3.6 Etävaiheen ohjeistus

Verkkokurssilla on tärkeää luoda selkeät tavoitteet oppijoille. Näiden tavoitteiden avulla oppijat pystyvät refleктоimaan omaa toimintaansa. Näitä tavoitteita pystyy myös määrittelemään oppijoiden henkilökohtaisten motivaatioiden mukaan, jotka kannattavat olla mahdollisimman väljiä lopputuloksen saavuttamiseksi tai mahdollisen työskentely aikataulun muuttamiseksi. Tähän liittyen verkko-opetuksen joustavaan ajankäyttöön liittyen oppijalle voidaan luoda omat aikataulut verkkokeskusteluihin, esimerkiksi videokeskustelut, liittyen. (Löfström ym. 2006, 59-60)

Samaan suuntaisia havaintoja on tehty myös viimeisimpään päällikkökurssiin liittyen. Kurssin opintoihin liittyen oli huomioitu, että ohjeistuksen on korostettava etävaiheen merkitystä. Nyt kurssin asettamat velvoitteet opiskelua varten oli tullut monelle yllätyksenä. (MH6546)

Edellä mainitun mukaisia havaintoja olivat myös vastaajat tehneet oman toimintansa ohessa.

”Tota siinä on varmaan ollu jotakin parannettavaa ...][.... Että varmasti niille, jotka menevät sinne aktiivisesti, niin ku hakemaan tietoa, se selviää kyllä, mitä pitäis tehdä ja mitä pitäis saaha aikaseks. Mut sit semmoset, jotka eivät hakeudu

sinne niin aktiivisesti ja muuten, niin yleensäkkään saahaan niitä sinne työtilaan. Elikkä työtilaan, kun se jengi on tullut, niin ne sieltä löytää, mitä tarvii löytää, ne tehtävät ja muut. Mut mun mielestä mikäli oon oikein ymmärtänyt, niin suurempi ongelma on se, että ne henkilöt ei tuu koskaan siihen etä, etävaiheeseen tai jos tulee, niin siinä vaiheessa vasta, kun harjoitus on niin lähellä, että tehtävät on tehty, mitä sinne tehään.” (Vastaja 2)

”Alkuvaiheessa se ensimmäinen kun se lähtee harjoitus yleensä etäopetuksell, ja sit on se lähijakso. Mut sen jälkeen kun ne on käyneet siellä lähijaksolla, ja tämän monimuototoiminnan pääkuraattori käy siel sen oman settinsä, tunnin sanomassa, että nyt jatkot, että esimerkiksi on kaks seuraavaa lähijaksoo nämä ja seuraava etäjakso on tossa ja nää jakaantuu näin niin ne loppujaksot menee puihin, mutta, tai siis onnistuu ei puihin, onnistuu. Mut se ensimmäinen käynnistysvaihe, jos se ei lähe, että mitkä ovat opetustavoitteet, täysin selväks kaikilla niin sit se ei ..” (Vastaja 4)

”Kyllä, vaikka kahen kolmen päivän jollain muulla, jossa käytäis perusteet läpi ja sen jälkeen annettas ne tehtävät ja tuliski vast se etäopetus sen jälkeen, niin se ois moness kohtaa pelastanut varsinkin näiss haastavimmis harjoituksis. Koulutamiskoulutuksis ei sitä sinänsä oo, mutt et nää tehtäväkohtaiset kertausharjoitukset, esimerkiksi se ens viikon päällikkökurssi on ihan suotavaa mieluummin lähetään, että joukko kokoon, ja siel käydään tiettyjä asioita, että loppusävelet sisään, niin se menee huomaamattomasti.” (Vastaja 4)

Verkkokurssin päättymiseen liittyen on syytä kerätä palautetta toiminnasta. On syytä miettiä, ovatko kurssin tavoitteet palvelleet yksittäisen oppijan oppimista. Arviointi kannattaa suorittaa jokaisen toiminnan seulomiseen, jotta mahdollisiin epäkohtiin voidaan puuttua seuraavalla kerralla. Palautteeseen tulee suhtautua mahdollisimman itsekriittisesti, jotta toimintaa voidaan kehittää. (Löfström ym. 2006, 75-76)

Yleisesti ottaen ohjeistukseen on kiinnitettävä suurta huomiota. Sen avulla oppija pääsee orientoitumaan tulevaan lähiopetukseen sekä pystyy tekemään valmistavia tehtäviä aiheeseen liittyen. Erinomaisella ohjeistuksella pystytään ennaltaehkäisemään monia vaikeuksia. On toki huomioitava, että erinomainenkin ohjeistus ei välttämättä takaa haluttoman oppijan tekemisen laatua.

4.4 Reserviläisen valmiudet oppijana

Kuva 9: Reserviläisen valmiudet oppijana

Tämän pääteeman kautta halusin selvittää, millainen oppija reserviläinen on. Muutamissa lähteissä on mainittu, että monimuoto-opetus tukee ennen kaikkea aikuisopiskelijoita. Mielestäni tähän stereotyyppiin taipuu myös reserviläinen. Tämän teeman alaluvuissa tulee esille, kuinka reserviläinen oppijana osaa hyödyntää aiempaa tietoutta, kuinka osaa hyödyntää nykyaikaista tietotekniikka ja millainen reserviläisen oma aktiivisuus on toteutettaviin suoritteisiin.

4.4.1 Aiemman tiedon hyödyntäminen

Oppija hyödyntää uuden tiedon sisäistämässä jo ennestään opittua. Hän rakentaa tämän vanhan tiedon pohjalle uutta tietoa ja luo näiden välille merkityssuhteita. Verkkooppimisympäristössä oppija voi tallentaa aiemmin opittua tietoa, ja palata siihen aina halutesaan. Näin hän voi edetä opiskelussa oppien uutta, mutta samalla kerraten jo opittua tallennetusta formaatista. (Löfström ym. 2006, 28)

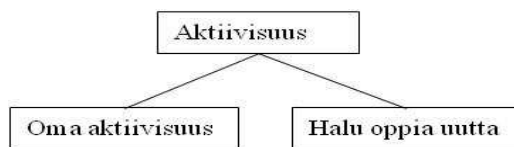
”Kyllä tulee, joo. Ihan varmasti kaikille ja kyl se vahva fiilis on niin, ett monesti ne kaivaa niitä varusmies aikaisia, vaikka ne ois monen vuoden, ties kuinka monen vuoden takaa. Tuossakin on ollut yli viiskymppisiä henkilöitä päällikkökursilla, niin kyl ne siltii niin tuota noin muistelee niitä omia aikoja, ja jollain tavalla hyödyntää sitä omassa oppimisessaan.” (Vastaja 1)

”Joo, no meidän kurseissa on se hyvä puoli, että niissä tulee aika vaihtelevilla taustoilla porukkaa elikkä siellä on sellaista sakkia, sanotaan oman asevelvollisuusajan loppupäässä olevia kavereita, kenellä voi olla palveluksesta viittätoista vuotta tai enemmänkin aikaa, aikaa, niin heillä se on hankalampaa hyödyntää. Mutta meillä on myös nuorempia muutaman vuoden palveluksen jälkeen tänne tulevia kavereita, niin jotka pystyvät käytännössä osa materiaalista, joka on la-

dattu verkkoon, niin on samaa materiaalia, mitä on käytetty opetuksessa. Niin sillon sen hyödyntäminen on tietysti paljon helpompaa, helpompaa. Mutta vanhemmilla, vanhemmilla henkilöillä se sanotaan, että on varmaan jonkun tason ongelma, ne ei, ei esimerkiksi merkit ja muut on vaihtunut, terminologiat on päivittynyt niin paljon, osittain taistelutekniikan opetustavat ja muut niin ku ei välttämättä hirveästi ole muuttunut. Mutta tavat miten ne esitetään ja muut niin on muuttunut, niin sen kautta on aika hankala hyödyntää sitä vanhaa, koska sitä ei tunnista sitä siitä uudesta materiaalista. Mutta riippuu millon se palvelus on suoritettu aika paljon.” (Vastaaja 2)

Aiemman tiedon hyödyntäminen riippuu verrattain paljon varusmiesaikaisen palveluksen suorittamisajankohdasta. Oman organisaatiomme kulttuurissa tietyt toimintatavat ovat kuitenkin vakioituneet tietyllä tavalla, joten niiden omaksuminen ei sinänsä ole vaikeaa. Usein tämän vanhan tiedon kaivaminen vaatii pienen kertauksen, ja siihen etäopetus antaa erinomaisen mahdollisuuden.

4.4.2 Aktiivisuus

Kuva 10: Kategorian ”aktiivisuus” jakautuminen

Reserviläisen omaan aktiivisuuteen vaikuttaa vain ja ainoastaan reserviläinen itse. Kuitenkin aktiivisuutta voidaan lisätä opettajien ja kouluttajien puolesta luomalla opiskelusta mielekäästä ja aktivoivaa. Niin oppijoiden omalla halulla kuin virikkeitä luovalla oppimisympäristöllä voidaan nostaa oppijoiden aktiivisuutta.

”Tota, sanotaan, että ne kurssit mitä meillä on niin niihin on valikoitu joukko silleen, että päällikkökursseihin pyritään ainakin valkkaamaan ne kärkipään taistelijat. Samoiten sitte kouluttajakurssit, aselajikouluttajakurssit aselajikoulutusyksiköihin valitaan kokeneemmat reserviläiset, mahdollisesti entistä tuota kantahenkilökuntaa ja näin pois päin. Niin se joukko on ehkä sieltä reserviläisten paremmasta päästä jopa reservin upseeriston paremmasta päästä olevaa, olevaa joukkoa, niin tota, sanotaan, että aika aktiivista porukkaa on, että siellä kyl paljon,

paljon herää keskustelua ja muilta. Tietysti joukkoon sattuu aina sellaisia, jotka ei ole niin paljon äänessä ja muuten, mut et oma kokemus muutaman vuoden ajalta, ett niissä kursseissa on aika aktiivista, aktiivisempaa kuin upseerioppilaiden kanssa, niin selkeesti se keskustelu ja näkemyksiä tulee. Se, että onko ne näkemykset hirmu järkiperaisiä jossain asioissa tai muissa, niin ei aina välttämättä oo. Mut rohkeemmin haastetaan ehkä henkilökuntaa ja halutaan esittää niitä näkemyksiä, jos verrataan varusmieheen.” (Vastaja 2)

”Siellä on kolmenlaisia. Semmosia, mitkä ei oo ollenkaan aktiivisia, mitkä eivät käy ees kirjautumassa, miten ei ei, kiinnostu mikkään muu kuin se oikee tek, oikee tekeminen eli ne harjoitukset. Sitten on niitä, jotka käy kirjautumassa, tekkee minimi, minimityön, mutta ei sitte, oottaa vaan, että kehittyminen tapahtuu varsinaisessa harjoituksessa. Sitten on niitä tosi aktiivisia, mitkä on sitten koko ajan kommentoi muitten töitä ja on niitä niin sanottuja suunnannäyttäjiä ja siellä ...][... keskustellee paljon, ...][... tekkee paljon hommia, paljon kyssyy kysymyksiä, mutta toisaltaan. Sieltä niin, sieltä puuttuu semmonen niin ku semmonen oikeastaan en mä nyt sano kuri, vaan semmonen niin ku, että jos käytetään tuota etäopetusta ja haluttas kaikki aktivoija se vaatis sen, että siellä ois, ois semmonen tiukka aikataulu. Ja millä se sitten sitoutettas, niin siitäkin on puhuttu, ja oma mielipide on, että se pitäis saaha sitten jotain hyötyä, että tietty määrä käyntikertoja on tietty määrä tunteja tietty määrä ja kirjoitettuja kommentteja esimerkiksi palautteita, rastikortteja, mitä nyt tahansa keskusteluu, vaikka jos jos käyttää siellä mil, milnetissä tai netissä sata tuntia, mikä on hemmetin iso määrä. Mutta jos vuodessa sata tuntia, se ois yksi, yhen kertausharjoituspäivä.” (Vastaja 5)

Elinikäisen oppimisen taustalla voidaan puhua aikuisoppijoiden kokemuksesta, johon kuuluu sisällöllisesti muun muassa avoimuus muutokselle sekä epävarmuuden hyväksyminen. Aikuisopiskelijoiden on halu saada sellaisia tietoja ja taitoja, joista on hyötyä työelämässä. Työelämässä tapahtuvassa oppimisessa on kyse yhteisöllisestä toiminnasta, jossa tärkein oppiminen tapahtuu vuorovaikutus-tilanteiden kautta. Aikuisopiskelijoiden tärkein motivaatio on saada opiskelusta konkreettista hyötyä, eivätkä mahdolliset suoritusmerkinnät ole tärkein motivaatio opiskelulle. (Kalliala & Toikkanen 2009, 10)

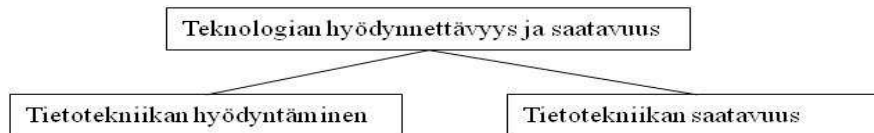
”No kyl mä sanoisin, että aika hyvä ainakin siinä vaiheessa, kun ne pääsee siihen hommaan sisälle. Ett varmaan monella on alkuun, että taas menee viikko tässä hukkaan, mutta sitte ku, sitte kun ne on päässy muutammat alkuoppitunnit sinne on tehty ja ruvettu hommiin, niin varmaan moni totee, no sit tässä joutuu kumminkin tekee ja sitte ku ne pääsee siihen hommaan sisään motivaatio kasvaa. Sit ne ihan mielellään tekee sitä hommaa. Että tuota noin sekin on ihan yksilöstä kiinni, että kenellä on se tilanne, että se on niin pakkopullaa, että ei ois halunnut siihen harjoitukseen ja toisaalta taas monella on taas, että pääsee pois kotoa, niin on mukava tehdä niitä hommia. Sanotaan, että se on kuitenkin melko korkea se motivaatio tehdä.” (Vastaaja 1)

Eräs haastateltava pohtii hyvin omassa vastauksessaan sitä, mitä toisaalta uusi tieto voi olla.

”Haluu, mutta mikä on se uutta? Niin, kun mun mielestä uuden oppiminen on myös vanhan kertausta, ku asiat unohtuu. Jos on kymmenen vuotta, jotka varusmiespalveluksesta tai edellisestä kertauksesta, niin kaikki asiat o uusia, koska asiat muuttuu. Mutta niitä, heti kun ne muistaa sen, että hei täähän on tuttu juttu, se kiinnostus lopahtaa, koska silloin on tullut uutta. Esimerkkinä jalkaväkijoukosta valmiusyhtymään jääkäripataljoonaan nolla vitoseen, niin kun on tarkoitus kerrata sitä vanhaa ja materiaali löytyy siitä uudesta, niin ne innokkaita oppimaan uutta siitä uudesta, mikä ei välttämättä liity siihen. Eli pst-komppanian päällikkökurssilla raskassinkokalusto, mutta ne haluais oppia ohjuskalustolla toimimaan, koska se on uutta ja hienoa. Että sillä tavalla niillä on halu oppia uutta, mutta se mikä on sitä uutta, mun mielestä vanhan kertaus ensin ja siihen pitäis keksiä se lääke sitten.” (Vastaaja 5)

Yhteenvetona voitaneen pitää reserviläisen aktiivisuuteen ja haluun oppia uutta sitä, että paljon on merkitystä oppijalla itsellään. Haasteena voidaan pitää opettajien ja kouluttajien näkökulmasta oppijoiden erilaisia lähtökohtia opintojen aloitukseen liittyen. Kun mietitään usein oikeita ja kaikille sopivaa koulutusmuotoa, niin samalla sen kautta pitäisi miettiä oppijoiden aktiivointia. Saadaanko kyseisellä menetelmällä hedelmällinen oppimisympäristö oppijoille? Eräänä tärkeimmistä aktivoijista pitäisin oppimisympäristön ohella opettajaa itseään henkilökohtaisella panoksella.

4.4.3 Teknologian hyödynnettävyys ja saatavuus

Kuva 11: Kategorian ”teknologian hyödynnettävyys ja saatavuus” jakautuminen

Uuden sukupolven myötä teknologian hyödyntäminen on helpompaa kuin jo hieman vartuneemmalla väellä. Joillekin tarhaikäisille lapsille tietokoneen käyttö on jo sujuvaa, ja matkapuhelin löytyy pieniltä koululaisilta. Tätä uutta sukupolvea palvelee verkossa tapahtuva opiskelu, jossa voi edetä omaan tahtiin mielekkäässä ympäristössä verrattuna perinteikkääseen luokkaopetukseen. (Kalliala 2002, 32)

”Joo, sekin on tietysti hirmu, hirmu vaihtelevaa, mut miun kokemus on, että se aika hyvin. Sekin, että sitä niinku ikäerohan siihen aika monesti näkyy elikkä minkä ikänen ihminen, onko toiminut nihten vehkeitten kanssa niinku alasteelta lähtien vai sitte vähän myöhemmällä iällä. Mut miun mielestä sekin ongelma alkaa jo olemaan jo jonkun verran väistynyt, myös vanhemmat niin ku ihmiset pelaa noilla, noilla koneilla. Ei niin ku mejän se järjestelmä, ei niin ku täydellinen oo, mut se on kuitenkin suhteellisen helppo käyttää, ett tota mun mielestä kaikilla reserviläisillä pitäs kyllä olla valmiudet käyttää sitä järjestelmää.”
(Vastaja 2)

”No silleen pitäs olla, totta kai, siis huipputilanne ois ois, lähijakso vaikka yks päivä mitä tehään, pistettäs työt alkuun, sitte jatkettas kotona, sitte katottas mihin on päästy. Opeteltas keskustelu siellä valmiiks, miten se tapahtuu. Kommentoitas valmiiks, avattais ne keskustelut, laitettas ne suosikiks, jopa suurimmalla osalta löytyy nykypäivänä kannettava tietokone, missä on langaton internet-yhteys. Mentäs samaan luokkaan, jokaisessa varuskunnassa on sisäinen verkko. Tehtäs hommia siellä etänä lähijaksolla. Ja se pelais pelais mun mielestä hyvin. Ja sitähan on, ku vertaa päällikkökurssi, en nyt ihan tarkkaan muista, mut se menee, siinä on etäjakso, sen jälkeen on lähijakso, joka käsittelee puolustuksen. Sitten on taas etäjakso, ja sitten on lähijakso, joka käsittelee hyökkäystä. Niin sillä ekalla etäjaksolla niin kouluarvosana kuus ja puol siihen, mitä tehään niinku etu, etäopiskeluna. Ja se toinen etäjakso ennen hyökkäystä, niin minä sanoisin,

että se on kaheksan plussa. Että kaikki ainakin käy siellä ja sitte ne käy, jos ei muuten, ne käy siellä morjestamassa niitä kavereiks tullutta ihmisiä. Sopii esimerkiksi tämmönen oli oli tuota, yks kokemus on että, kurssi kesti maanantaista perjantaihin se lähijakso kakkonen ja ne jäi vielä viikonlopuksi sillä porukalla pitämään hauskaa ja ne oli sopinut sen siellä milnetissä kautta sitten vaihtanut sähköpostiosoitteita, teki sitte helpomman tien kautta eli keskustelemalla sähköpostilla, mikä toimii paljon paremmin. Sitten ne sano, että kaikilta työpaikolta ei pääse sinne milnettiin. Kaikist, kaikista ei vain pääse. Siellä ei vain toimi ne ohjelmat, työpaikkojen tietokoneet valtion virastoissakaan ei välttämättä pääse.”
(Vastaja 5)

Nykyisin opiskeluun liitetään saavutettavuus-kriteeri. Rountreen (1992) mukaan se tarkoittaa sitä, että yhä useamman ihmisen on voitava opiskella asuinpaikasta, ajasta, pohjakoulutuksesta jne. riippumatta. Niin Holt & Bonnici (1988) kuin Lewis & Spencer (1986) näkevät avoimen opiskelun enemmän mahdollisuutena menestyä ja saada yksilöllisiin tarpeisiin oppia kuin saavutettavuutena. (Immonen 2000, 21)

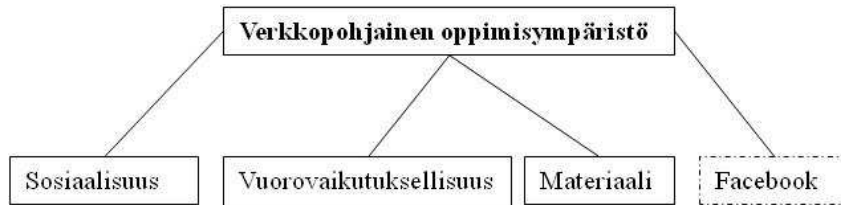
”En kyllä muista, että oisin, oisi koskaan ottanut asiaa esille. Täysin mahollista-han se on, että ei välttämättä oo, mut sanotaan että jos viittii vähän nähä asian eteen vaivaa niin ei kyl nyky-yhteiskunnassa voi väittää, ettei ois mahollisuutta päästä internetin ääreen. Ei oo kuitenkaan kyse, että tarvittais mitään laajakais-taa semmoseen. Siihen riittää ihan mikä tahansa nykyaikainen nettiyhteys sen järjestelmän käyttämiseen.” (Vastaja 2)

Opiskelijan ollessa ulkomailla, hän voi opiskella kotimaassa verkon kautta (Kalliala 2002, 32). On kuitenkin huomioitava, että ollessaan verkossa, oppijalla on oltava oma tila opiskeluun sekä verkko-opiskelijalle sellainen tila, jossa toimii verkko (Kalliala 2002, 32-33). Verkkokurssia suunniteltaessa on huomioitava, kuinka koulutuksen sisällöllinen sekä menetelmällinen koulutussuunnittelu tapahtuu, jossa ei pelkästään keskitytä tietoteknisiin ratkaisuihin vaan oppimisprosessin tukemiseen (Sallila & Kalli 2001, 92).

Voisin väittää, että tietotekniikka ja sen luoma ympäristö on jokaisen elämässä jollain tavalla mukana. Sen saatavuus on tehty helpoksi, ja sitä hyödyntäviä laitteita löytyy jokaiselta, jos ei kotoa niin ainakin työpaikalta. Haasteena voi toki olla erilaisten sovellusten käyttäminen, jotka kehittyvät koko ajan, ja joidenka käyttämistä osaavat hyödyntää niiden parissa päivittäin

toimivat. Mutta kyseiset sovellukset on tehty kuitenkin kaikille sopiviksi, ja ne opitaan varmasti iästä riippumatta.

4.5 Verkkopohjainen oppimisympäristö

Kuva 12: Verkkopohjainen oppimisympäristö

Ensimmäisessä pääteemassa tuli jo mainintaa virtuaalimaailman motivoinnista. Tämän pääteeman kautta halusin selvittää, kuinka verkkopohjainen oppimisympäristö tukee oppimista. Tämän pääteeman alaluvuissa oppimisympäristön toimivuutta tarkastellaan niin sosiaalisuuden, vuorovaikutuksellisuuden kuin materiaalin kautta. Haastatteluissa tuli myös ilmi Facebookin hyödyntämiseen liittyen muutamia havaintoja.

4.5.1 Sosiaalisuus

Virtuaalinen oppimisympäristö on todentuntuinen oppimisympäristö, mutta sitä ei saa missään nimessä sekoittaa todelliseen oppimisympäristöön. Uudenlainen tietotekniikka mahdollistaa oppimisen ajasta ja paikasta riippumatta virtuaalisessa oppimisympäristössä, jossa voidaan hyödyntää tämän tekniikan avulla monenlaisia virikkeitä niin kuvan, äänen kuin tekstin suhteen. Nämä elementit lisäävät oppimista henkilön toimiessa itsekseen tässä oppimisympäristössä, mutta etenkin yhteistoiminnallisen oppimisen kautta saadaan parhaimmat oppimistulokset vertaisopiskelijoiden kautta tapahtuvissa vuorovaikutustilanteissa. (Helakorpi 2001, 191-194)

”Tota, se on taas semmonen osa-alue, mistä ei oo itellä niin hirveästi kokemusta. Mut yks mitä on huomannut noissa etävaiheittain osalta niin, meidän sitä koulutusta pyörittävä kouluttaja niin tavallaan se ainakin pystyy luomaan ainakin yhteydet sinne niihin, tota niihin oppijoihin ja tota sitä kautta hyö myöskin, vaikka siinä vaiheessa ei kasvoja vielä, vielä kyseiselle henkilölle tuu, tulee kuitenkin jollakin tavalla tutuks, tutuks se yhteyshenkilö, jonka kanssa niitä asioita setvitään. Elikkä kyl se niin ku opettaja oppija välille niiltä osin, ketkä siellä opetta-

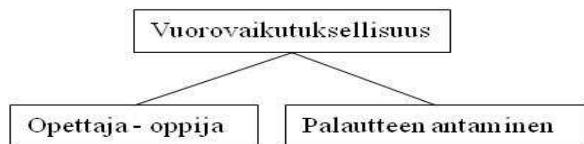
jan asemassa toimii, pystyy luomaan jonkun näköisen sosiaalisen niin ku verkoston tai kontaktin siihen, että tavallaan tietää kuka se yhteyshenkilö on, kenen kautta voi selvittää, voi selvittää myös puhelimitse henkilön kanssa niitä asioita. Kyl se niin ku luo semmosen sosiaalisen kontaktin ja myöskin varmasti, varmasti joltain osin sellaisia, jotka ovat niitä aktiivisimpia toimijoita, niin se luo myös niitten välille myöskin, koska siellä on täysin mahdollista, mahdollista avata keskusteluja muitten siellä samassa työtilassa olevien kanssa, kanssa. Jos siellä nytten samat henkilöt päivästä toiseen kököttää, ne kyl näkee toisensa siellä toimitilassa, ja tota pystyy varmasti keskustelmaan asioista. Kyl mä niin ku uskon, että se jonkun verran avaa sitä, mut taas oikeastaan se oma aktiivisuus on se tärkein juttu.” (Vastaja 2)

”No, kysymykseen äsken tuossa vastasin, että ku siellä on sitte ollu ne keskustelupalstat niin nihin liittyen se joukko, osa varmaan sinne, joku kolkyt nelkyt prosenttii jää myös harjoituksen jälkeen, jotka on todellakin ollut harjoitukseen tyytyväisiä, ne jää sinne ja alkaa sillo hirveest ei nyt kahen viikon jälkeen harjoituksen jälkeen tullut kattomassakaan niit palstoi, mut on viikko sen jälkeen, että melkein joku tiimi sanoo, että ens kerralla voitaa ottaa joku muu vekki tai muu kii vastaava, niin kun tähtäimeen, jos ei kouluttajakursseille enää pääse johonkin muuhun osa-alueeseen käsiks niin, niin tietynlaisii verkostoi alkaa sieltäkin löytyä.” (Vastaja 4)

Verkko-oppimisen eräs tärkeimmistä motivaattoreista on sosiaalisuus. Sosiaalisuuden avulla opiskelijat pystyvät vuorovaikutukseen keskenään, ja näin ollen kartuttavat toistensa tietoutta. Nykyisin verkkokurssit pyritään luomaan sellaisiksi, joissa ollaan keskenään yhteydessä niin sähköpostitse kuin verkkokeskusteluissa (chat-foorumissa). Oppijat saattavat kuitenkin haluta sosiaaliseen vuorovaikutukseen lisäksi reaaliaikaisen puhe- ja näköyhteyden, joka on mahdollista esimerkiksi videoneuvotteluilla. (Yli-Luoma & Pirkkalainen 2005, 11-13).

Sosiaalisuus on paljon kiinni itse tekijöistä eli oppijoista. Ihmisten sosiaalisuus on lisääntynyt nykyaikana teknologian kehittyessä. Aiemmin sosiaalisesti arat henkilöt ovat verkkokeskustelujen sosiaalisimpia henkilöitä. Verkko-oppiminen tarjoaa pohjan sosiaaliselle kanssakäymiselle, kunhan sille luotu pohja tai alusta on toimiva sekä järkevä. Sosiaalista kanssakäymistä voidaan lisätä myös erilaisten virikkeiden avulla.

4.5.2 Vuorovaikutuksellisuus

Kuva 13: Kategorian "vuorovaikutuksellisuus" jakautuminen

Vuorovaikutukseen liittyen verkkopohjaisten oppimisympäristöjen keskustelukanavien on syytä olla motivoivia, joka vaatii tarkkaa etukäteissuunnittelua sekä organisointia keskustelukanavan toimivuuteen liittyen. Keskustelupaikat on syytä tehdä toimiviksi, ja tähän ennen kaikkea vaikuttaa hyvä etukäteissuunnittelu sekä aiheen hallinnointi. Tässä suhteessa kasvokkain keskustelu on paljon helpompaa, koska se toimii yleensä spontaaniuden perusteella. Verkkokeskusteluissa opettajan on mietittävä tarkkaan oma roolinsa. Liian hallinnoiva rooli voi pilata luovan ilmapiirin keskusteluista, ja tätä kautta heikentää oppimistuloksia. Lisäksi opettaja omalla tekemisellään luo keskustelukanavalla jopa yksittäisillä sanoilla joko motivoivan tai ahdistavan ilmapiirin. (Matikainen 2002, 125-128)

Edellä mainittuun liittyen tulee aiemmin mainitut resurssit. Resurssien puute nähdään hedelmällisen opettajan ja oppijan välisen vuorovaikutuksen estävänä tekijänä. Nykyisellä periaatteella pystytään toimimaan ja saadaan hyviä tuloksia, mutta parempaankin pystyttäisiin.

"Sanotaan tota, että siinä ois ollu mahdollisuudet paljon parempaankin, mut sit meillä on ongelma se, ett se ei oo koskaan meillä se ainoa työ henkilökunnalla. Ja siel olis päästy ihan niin ku reaaliaikaiseen hyväänkin keskusteluun, mut se ei useinkaan ollut mahdollista, että mä olin verkossa eriaikaan kuin he, täällä on taas päivä työ mikä pitää tehdä, no se oli ihan hedelmällistä ja hyvää, mut se olis voinut olla paljon parempaakin, mut aikaresurssit ei sitä mejän puolelta mahdollista useinkaan." (Vastaja 3)

"Parhaimmillaan on, että jos sattuu sillä tavalla, että että molemmat ovat verkossa yhtä aikaa, ja siellä voijaan kirjoittamalla keskustella, niin sillonhan se on ihan sama kuin ois läsnä, periaatteessa. Mutta kun niin ei koskaan käy, niin sitte se, sieltä voi jokainen lukkee sen mitä haluaa, niin sillo se vaikuttaa siihen lopputulokseen." (Vastaja 5)

Etäopetuksesta on tullut monipuolisempi ja vuorovaikutuksellisempi teknologian ja sovellusten kehityttyä aiemman yksisuuntaisen toiminnan sijaan (Helakorpi 2001, 2006). Verkossa tapahtuva palautteen antaminen voi olla joissain tilanteissa monipuolisempaa kuin kasvokkain annettava palaute. Ainoana haittapuolena pidetään mahdollisen välittömän palautteen puuttumista, joista on muutamia havaintoja seuraavana.

”Tota, tota, tota, se oikeastaan siinä vaiheessa, kun ollaan vielä etävaiheessa, meillä on kouluttajia sitoutettu siihen aika vähän. Se on ollu se pää, pääkouluttaja, joka hoitaa sitä hommaa ja käytännössä niihten töitten, mitä siellä teetetään ja arvioiminen tapahtuu yleensä siellä lähivaiheessa. Eli se järjestelmä kyllä mahdollistaa sen, että myö tavallaan tarkastettais työt etupanoitteisesti ja annettais palautetta, ja sitä jonkun verran tapahtuukin, mutta yleensä se tapahtuu meillä siinä lähivaiheessa. Mut siis järjestelmä mahdollistaa ja se on mahdollista. Suurempi ongelma on oikeastaan se henkilöstöressurssien saaminen siihen, kun sitä etävaihetta niin ku pietään, niin tarkastamaan niitä, niitä töitä, jos se koetaan yleensäkkään tarkoituksenmukaseksi siinä vaiheessa ottaa.” (Vastaja 2)

”No, ei ehkä ihan, mutta aika lähelle pääsee, jos palautteen pystyy antaa reaaliaikaisesti, että toinen pystyy vastaamaan heti, ett siitä tulee reaaliaikainen vuorovaikutustilanne, mut joku semmonen jonkun työn korjaaminen ja sähköpostin avulla palautteen antaminen, niin siinä kyllä ei päästä aina niin hyvään kuin sen pitäis olla.” (Vastaja 3)

Yhteistoiminnassa ihmiset pyrkivät ennen kaikkea saavuttamaan yhdessä yhteisen päämäärän sekä molemminpuolisen hyödyn saavuttamisen, joka palvelee jokaista myös henkilökohtaisella tasolla (Laine 2005, 121). Tätä kautta suhteiden hoitaminen on verkostoissa vastavuoroista, jonka vuoksi verkostoista voi saada apuja erilaisiin lähtökohtiin, joita voivat olla esimerkiksi erilaiset ideat tai ratkaisuehdotukset (Silvennoinen 1999, 22-23). Tämän kiertokulun kautta syntyy vuorovaikutteista oppimista.

Vuorovaikutteisuutta voitaisiin rinnastaa sosiaalisuuteen. Verkko-oppimisessa voidaan luoda erinomainen opettaja – oppija suhde ja siellä voidaan antaa toimivaa ja kehittäväää palautetta. Sen laadun ratkaisee hyvin paljon se, ovatko he tekemisissä yhtä aikaa. Mitä pitemmäksi muodostuu viive palautteiden ja vastausten välillä, sitä heikommaksi jää oppimisen ja opetuksen välinen laadullinen kontrasti.

4.5.3 Materiaali

Verkkoympäristöön voi laittaa ja sijoittaa materiaalia nykyaikana mittavia määriä, jotka olisi vuosikymmen takaperin merkinnyt hyllymetreittäin kirjallisuutta. Tämän avulla voidaan tarjota yksittäiselle oppijalle materiaalia, jota voi säilöä oman opiskelijakammion tietopäätteessä. Materiaalista on pystytty tekemään myös virikkeellisempää, joka taas edesauttaa myönteisesti oppimistulosten saavuttamisessa.

”On se tukenut ja se on oikeastaan edellytys myöskin sille, että tiettyjä asioita voijaan ikään kuin teettää reserviläisillä, koska se taustamateriaali ei heiltä päin kotoa löyvy, löyvy, eikä sitä ole järkevää enää niin ku missään muussa muodossa niin ku yrittää jakaakkaan. Se taustamateriaali, mitä sinne verkkoon laitetaan erinäkösiä oppaita ja muuta, niin se on oikeastaan edellytys sille tota lähijaksolle. Tai siis etä.., etävaiheelle, koska, koska siellä ei sellaista varsinaista opetusta tapahu, vaan siellä on se materiaali ja jaetaan niitä tehtäviä, tehtäviä, niin miun mielestä se materiaali on oltava, koska muuten ei oo ei oo perusteita tehdä niitä etävaiheen tehtäviä.” (Vastaja 2)

Teknologiapainotteisella oppimisella on suuret hyödyt, mutta myös suuret riskit huolimattoman suunnittelun aiheuttamana. Verkko-oppimisympäristö ja teknologian hyödyntäminen opetuksessa tuovat siihen monipuolisuutta, ja lisäävät opiskelijoiden mielenkiintoa ja havainnointia aiheeseen liittyen. Kuitenkin liian runsaan ja usean eri lähteen hyödyntämisen materiaalin tuottaminen tähän ympäristöön voi vaikeuttaa oppimisen sisäistämistä. (Löfström ym. 2006, 33)

”On tukenut, mitä meillä on tässä ollu. Ehkä sitä materiaalia on ollut liikaa siinä mielessä, ett siellä on epäolennaistakin ja sitte se huomio, mitä heillä on aikaa käyttää siellä niin jakaantuu vähän liian laajalle. Ehkä vois supistaa materiaalia vähän. Mut kyl se on tukenut kokonaisuutena kuitenkin.” (Vastaja 3)

”Kyl, onhan siellä, koska kouluttajat ite sen kertoo tai määrittää, mistä ne löytyy, mutta tota se vaan pitäis osata rajata niin tarkkaan, että joku päälähde, ja sitte on. Jos miettii, miettii, että pstopas, mikä pittää ne kaikki asiat sisällä, jos halluu jottain muuta tietää, niin siellä on ryhmänjohtajan opas, joukkueenjohta-

jan opas, sinkoampujan käsikirja ja A2-vihollisläsy, niin viis lähdeettä riittä kaikkiin niihin, mitä ne tarvii. Ei siellä tarvii olla vaikka suojeleupasta tai kenttätykistö käsikirjaa tai yleistä palvelusohjesääntöä, koska kaikki semmonen mikä löytyy muutenkin netistä, voitais rajata sieltä pois, koska silloin jos ne halluu sen löytää, ne löytää sen muutenkin.” (Vastaja 5)

Verkkoympäristö antaa mahdollisuuden laadukkaan materiaalin tarjoamiselle onnistuneelle oppimisprosessille. Se tarjoaa myös vaaran tuhoata se liian kuormittavalla ja epäselkeällä materiaolimäärällä. Materiaalin valinnassa verkkokursseihin liittyen on muistettava oppijoiden lähtötasot ja mitä he oikeasti tarvitsevat.

4.5.4 Facebook

Ihmisten ollessa vuorovaikutuksessa toistensa kanssa, voi parhaimmillaan syntyä sosiaalista vuorovaikutusta, kun henkilöt ovat toistensa kanssa toistuvasti tekemisissä sekä heillä on toisiaan koskevia odotuksia. Vuorovaikutustilanteet muokkautuvat myös erittäin paljon riippuen siitä, millaisissa ympäristöissä toimitaan. Tutussa ympäristössä ja kulttuurissa ns. ”pelisäännöt” tunnetaan, jolloin vuorovaikutustilanteet ovat luonnollisempia. (Laine 2005, 140-141)

”En tiijä, jos mieltii ett ite toimis sellasessa ympäristössä niin tietysti se varmaan riippuu ihan miten sosiaalinen ja aktiivinen henkilö, on kyseessä. Mut ite tuntus, ku siihen etävaiheeseen menis, niin vois ehkä olettaa, ett minkälaista porukkaa täällä on ja näin pois päin. Mut ei hirveenä, ellei ole ennestään jo tuttuja, niin tulis käytettyä sitä. Mut sit taas sen ensimmäisen lähijakson jälkeen, kun jengi on jo tuttua niin siinä vaiheessa se vois tuoda jotain lisäarvoa. Se vois motivoija toimimaan siellä verkossa enemmän, koska se myös tavallaan antas kasvot siihen niin ku sille vastapelurille, ja pystys niin ku menee vähän sinne niin ku samaan tyyliin niin kuin Facebookkiin, että menee sinne kattoo, mitens noilla nyt menee. Kyl se varmaan sosiaalisuutta lisäis, ja jossain määrin saattas lisätä sitä aktiivisuuttakin, mut miun mielestä sen ekan lähijakson, ensimmäisen, ekan lähijakson ja toka lähijakson välillä ois esimerkiksi ehkä niin ku eniten käyttöä.”
(Vastaja 2)

Yritykset ovat ottaneet sosiaalisen median markkinointiin ja viestintään mukaan erääksi tärkeimmistä elementeistä perinteisen markkinoinnin rinnalla. Esimerkiksi suomalaiselle Valiol-

le oli perinteisen markkinoinnin jälkeen suuri muutos olla kuluttajan kanssa suoraan välittömässä vuorovaikutuksessa. Myös Valion sisällä on kannustettu käyttämään yhteisöpalvelu Facebookia, ja on jopa annettu koulutusta sen suhteen. (Lappalainen 2011, 1)

Yhteisöllisissä palveluissa, kuten Facebookissa, on kuitenkin hyvä muistaa tietynlainen eettisyys. Keskustelujen tasolla ollaan jopa kahvipöytäkeskusteluissa. Tällöinhän ihmiset puhuvat keskenään vapautuneesti, jolloin voi helposti päästä yksityisiinkin asioihin kiinni. (Paikkala 2010, 7)

”Tai sitten se sisältäs team speakin se milnetti. Ja sitte ku siellä vois jutella, mutta se mikä on kouluttajienkin mahdollisuus. Se pitäis rajata, niin ku mä oon koko ajan puhunut, että pitää olla tiukka kuri, tiukat aika raamit. Eihän, onhan meillä hemmetti lääkärillekin soittoajat. Niin siinä ois sille kouluttajalle sitte se soittoaika tällä kurssilla perjantaina kymmenestä neljääntoista. Siellä on kouluttaja niin ku keskustelupalstalla tai team speakissä, kysy mitä haluat tyylisesti. Ja sitte ne vois sillon kirjautuu sinne tai sitte jos se ei onnistuis, niin laittais viestin sille kouluttajalle, että oon justiinsa Battajalla silloin, että en pääse pääse tota sillon, että onnistusko seuraavana tiistaina kello nolla kuus nolla nolla. Ja kyllä se mun mielestä toimii sillon kun siinä on ussempi kouluttaja, että tuossa alussa kun puhuttiin siitä, että se on yhen takana, niin se ei tuu onnistuu. Mutta jos siinä ois viistoista, niin kyllähän aina joku pystyttäs. Ett, että siinä ois seittemän ja jokaisella ois yks päivä viikossa, millon se on siellä tohtori, nettitohtori on paikalla, mikä neuvo, niin sillonhan se pelais.” (Vastaja 5)

”Niin no, mun mielestä, se kouluttajan ja oppilaan välinen, välinen yhteistyö ois helpompi tehdä Facebookissa esimerkiksi.” (Vastaja 5)

”Näkys, ketä on paikalla, vois heti kommenttia, kysyä miten menee, mitä oot tehnyt ja kaikki asiat, mitä käsitellään, niin itse asiassa niin, ne ei sisällä minkäänlaista leimaa, malliin pst-komppanian päällikkökurssi pääopetus tai opintomateriaali pst-opas, joka löytyy pdf-versiona mil piste fi sivuilta, niin kaikki siitä käydyt keskustelut pystytään käymään julkisissa ihan samalla tavalla. Ihan samalla tavalla milnetistä leikkaa liimaa print screenillä laittaa ihan minne vaan netissä. Että jos mietitään, että siellä on arkaluontoista asiaa, niin siinä vaiheessa meillä menee joku pieleen. Ei voi, ei voi käsitellä tuommoisessa suojattomassa verkossa mitään semmosta, mikä ei kuulu ulkopuolisille ja eikä eikä ei siellä ole viranomaiskäyttö, organisaatiot, jos puhutaan vihollisesta, mutta nekin löytyy netistä

jo valmiiksi, että pitäskö siinä mieltii mieltii, että jossain vaiheessa kehittäsemmonen systeemi, että se toimis.” (Vastaja 5)

Aikuisena solmittavien ihmissuhteiden pohja on luotu jo lapsuusaikana, jolloin tälle prosessille on saatu oppi. Ihmissuhteiden luomiseen vaikuttaa muun muassa sosiaalinen ja kulttuurillinen ympäristö, jolla on merkitystä sekä vaikutusta henkilön sosiaaliseen kanssakäymiseen. Tämän sosiaalisen kanssakäymisen mallin mukaisesti henkilö toimii verkkopohjaisessa oppimisympäristössä. (Laine 2005, 116)

Facebookin hyödyntäminen on jo jokapäiväistä melko monen henkilön elämässä. Se on myös suuressa roolissa jo usean yrityksen tai yhteisön ulospäin suuntautumisessa. Näkisin kuitenkin itse, että sen rooli olisi juuri sosiaalisen kanssakäymisen luomisessa. Tällä hetkellä omasta mielestäni Facebookin hyödyntäminen pelkkänä oppimispohjana voisi olla hankalaa.

5 POHDINTA

5.1 Tutkimuksen tulosten yhteenveto

Monimuoto-opetukseen liittyen on hyvä mieltää oikeanlainen etenemiskaava oppimisprosessiin liittyen. Ennen etäopetusta on hyvä olla lähiopetustilaisuus, jossa opetetaan ja koulutetaan sekä ennen kaikkea annetaan kunnon perusteet etäopiskeluun. Tällä saavutetaan se, että jokainen opiskelija on samalla lähtöviivalla ja jokainen tietää opiskelun mahdolliset rajoitukset. Samassa tilaisuudessa pystytään havainnoimaan tarpeellisella tavalla asetetut tavoitteet, joiden merkitys selkiytyy niiden muuttuessa konkretiaksi.

Aikuisopiskelija on juuri sopiva henkilö käyttämään monimuoto-opetuksen luomaa oppimismaailmaa. Monimuoto-opetus on erinomainen valinta etenkin kertaavaan opiskeluun. Aikuisopiskelijaksi voidaan rinnastaa tässä tapauksessa reserviläinen. Reserviläinen muokkaa aiempaa käsitystään varusmiespalveluksestaan tai aiemmista kertausharjoituksista vallitsevan tilanteen mukaisesti. Hän saa siis pohjatietouden aiemmin opitusta, mutta saa nykyvaatimukset oppimaansa monimuoto-opetuksen kautta.

Monimuoto-opetuksesta etäopetus soveltuu parhaiten reservin päällystön koulutukseen. Sen antamat toiminnot soveltuvat parhaiten teoriapainotteisiin tietouksiin kuin käytännön toimintoihin. Teoriapainotteisilla asioilla tarkoitetaan esimerkiksi johonkin oppaaseen perehtymistä johtamistoimintoihin liittyen tai harjoitussuunnitelman tekemistä mahdolliseen koulutustapahtumaan. Käytännön toimenpiteen, esimerkiksi oikeanlaisen asennon muodostaminen konkreettisesti, ei ole tällä hetkellä mahdollista toteuttaa etäopetuksessa. Toisaalta nykyaikainen teknologia voisi mahdollistaa tämänkin esimerkiksi webkameran välityksellä.

Etäopetus tukee osana monimuoto-opetusta erinomaisesti nyky muodossaan reservin päällystön täydennyskoulutusta. Kouluttajaresurssien vähyys ei mahdollista tällä hetkellä täysipainotteista läsnäoloa etäopetuksen parissa, jolloin materiaalin laadukkuus ratkaisee oppimisen edellytykset lähiopetukseen liittyen. Etäopetuksessa saavutetut perustiedot helpottavat lähiopetuksen toteutumista ja sitä kautta lähiopetukseen osallistuvien kouluttajien työtaakkaa. Kouluttajat pystyvät valmisteluissaan keskittymään asian eteenpäin viemiseen ja mahdollisen vanhan kertaamiseen, jolloin lähiopetus-vaiheen valmistelut eivät kasva turhan suuriksi.

Sosiaalisuuden lisääminen oppimiseen ja sitä kautta vuorovaikutukseen liittyen on hyvä ottaa yhdeksi kokonaisuudeksi lähiopetustapahtumiin osa-alueista. Nykyaikana ihminen on oppinut keskinäiseen vuorovaikutukseen verkon kautta ja pitää sitä luontevana kommunikaation välineenä. Lähiopetustapahtumissa oppijat tapaavat toisensa konkreettisesti, jolloin sosiaalinen kanssakäyminen saa toisenkin ulottuvuuden tuekseen. Näin vuorovaikutustilanteista tulee laadukkaampia sisällöltään jatkossa.

Etäopetukseen olisi syytä ottaa tietynlainen kuri, jonka avulla oppijat tekisivät käsketyt ja annetut tehtävänannot. Ilman kuria jokainen oppija tekee omasta halusta riippuen sen minkä haluaa. Kurin on toisaalta oltava sellaista, että se lisää ennen kaikkea oppimismotivaatiota, eikä tee siitä välitöntä pakkoa.

Ihminen tarvitsee usein tekemiselleen motivointia. Työelämässä se voi olla palkankorotus tai mielekkäämpi työtehtävä onnistuneiden työsuoritusten jälkeen. Reserviläisen motivointiin etäopiskeluihin liittyen tulisi miettiä, millä yksittäisen oppijan työskentelyä konkreettisesti motivoisi tekemään annettuja tehtävänantoja etukäteen siihen varatussa verkkoympäristössä.

Etäopetus luo pohjan lähiopetukselle. Etäopetuksen avulla voidaan saada oppimistuloksiin merkittäviä parannuksia sen tarjoaman oppimisympäristön avulla. Etäopetus antaa ennen kaikkea joustavan lopputuloksen niin oppimiseen kuin opettamiseen.

Yhteenvetona näiden kaikkien tulosten pohjalta voidaan pitää sitä, että monimuoto-opetuksen hyödynnettävyys reservin päällystön koulutuksessa onnistuu verkkopohjaisessa oppimisympäristössä hyvin. Siihen vaikuttaa reserviläisen valmiudet aikuisopiskelijana, joka kykenee ottamaan vastuuta omista opinnoistaan itsenäisesti tarvittavan ohjauksen alaisena. Haasteita tulee varmasti eteen niin mahdollisten resurssipuutteiden vuoksi kuin oppijoiden heikkojen motivaatitekijöiden parissa. Näihin tilanteisiin varautuminen etukäteen auttaa mahdollisten ongelmakohtien ratkaisemisessa nopeallakin aikautuksella.

Kokonaisuutena monimuoto-opetuksen avulla reservin päällystöön kuuluva saa laadukkaan ja nykyaikaisen oppimismahdollisuuden omiin tehtäviinsä liittyen. Jatkossa onkin tärkeää, että kyseistä opetusmuotoa kehitetään samaan tahtiin kuin ympäröivässä yhteiskunnassa sen kehityminen etenee teknologisten ratkaisujen muodossa. Tiettyjä peruseriaatteita ei saa tietystikään unohtaa, joiden avulla on onnistuttu kouluttamaan asiansa osaavia johtajia vaativiin tehtäviin, mutta menetelmien päivittäminen tulee olla jatkuvaa.

5.2 Tutkimuksen luotettavuus ja tutkimusprosessin arviointi

Tutkimuksen luotettavuutta lisää se, että tutkija tuo tutkimuksessaan esille koko prosessin aikaisen toiminnan kertomalla eri vaiheisiin päätyneistä ratkaisuista. Luotettavuuden keskeisenä elementtinä voidaan pitää tutkimusraporttia, jossa tutkija tuo esille oman näkökulmansa tutkitavasta ilmiöstä. Tutkimusraportti on ennen kaikkea koonnos tutkijan tekemistä tulkinnoista, joidenka lopputuloksena hänen on saatava aikaiseksi johdonmukainen käsitys tutkittavasta aiheesta. (Kiviniemi 2001, 81-82)

Tuomi & Sarajärvi (2002) toteavat samaa omissa havainnoissa kuin edellisessä kappaleessa tuli ilmi. Tutkijan on selkeästi ilmaistava lukijalleen esimerkiksi kuinka tutkimuksen aineiston keruu on tapahtunut tai kuinka se on analysoitu. Vaikka tutkija ilmaisikin tutkimusraportissaan kaikki kohdat, jotka lisäävät tutkimuksen luotettavuutta, täytyy tutkijan osata myös yhdistää ne. Näin tutkimukselle syntyy tietty johdonmukaisuus. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 135-138)

Edellä mainittuihin liittyen olen kuvannut, kuinka olen päätenyt tässä omassa tutkimuksessani tutkimusmenetelmään ja siihen liittyvään aineiston hankintaan. Olen kuvannut yksityiskohtaisesti, kuinka olen suorittanut haastattelut ja siellä tapahtuneet toimenpiteet. Olen lisäksi kuvannut tarkasti, kuinka olen analysoinut saadun aineiston.

Tutkimus on pätevä, kun siitä saatu tulos vastaa sille asetettuja päämääriä ja tutkimuskohdetta. Jos tutkimuksen lopputuloksella ei saavuteta pätevyyttä, sen eettinen velvoitus ei toteudu. Samalla todellisuuskuvaan saattaa tulla kielteinen vaikutus, jos tutkimuksen lopputulos vääristyy. Tutkimuksen luotettavuuteen pystytään vaikuttamaan koko tutkimuksen ajan, vaikka aineiston hankinnan yhteydessä saattaisikin tulla virhearviointeja, jotka heikentävät tutkimuksen lopputulosta. Kuitenkin tutkimuksen edetessä ne paljastuvat, ja tutkija korjaa tilanteen uudella aineiston hankinnalla. (Varto 1992, 103-104)

Loppujen lopuksi tutkimuksen uskottavuus on kiinni tutkijan kyvyistä tehdä tutkimus, jossa päällimmäisenä kykynä voidaan pitää hänen kykyä analysoida saatua tietoa. Tärkeänä kulminaatiopisteenä voidaan pitää haastattelua, jonka avulla tutkija saa käytettäväkseen empiirisen aineiston tutkimukseensa. Tutkijan haastavin osuus on myös saada laajasta tekstiaineistossa oleellinen irti ja muodostaa siitä järkevä kokonaisuus. (Räsänen 2005, 97-98)

Toisten tutkijoiden tutkimustulosten hyödyntäminen omaan tutkimukseen liittyen on myös eettisesti hyvin tarkkaa. Muiden tekemiä tutkimuksia voi hyvin käyttää tukemaan omia aineistoja sekä havaintoja, mutta niiden käyttö sellaisenaan ei ole onnistunut ratkaisu. Tähän liittyen on tärkeää viitata tiedon alkuperään, eikä omia toisen tutkijan tekemää johtopäätöstä täysin omiin nimiin. (Hirsjärvi ym. 2009, 186)

Teoria-aineisto on ollut todella laaja ja monipuolinen tähän aihealueeseen liittyen. Monimuoto-opetuksen toteutukseen vaikuttavat niin monet tekijät verrattuna perinteiseen opetukseen olosuhteista riippumatta. Olen mielestäni osannut valita ne oikeat ja tutkimuksen lopputuloksen kannalta tärkeimmät tutkimukset pohjateoriaksi omalle tutkimukselle.

Aineiston keruuseen liittyen vaihtoehtona olisi voinut olla myös lomakehaastattelu. Mielestäni tein kuitenkin oikean valinnan ottaessani teemahaastattelun, koska sen avulla sain laadukkaampaa tietoa aiheeseen liittyen. Pääsin näin myös paremmin sisälle haastateltavien ajatusmaailmaan ja heidän tuntemuksiin. Tämänkaltaiseen fyysiseen kontaktiin en olisi päässyt lomakehaastatteluiden kautta.

Aineiston analysoinnin olen toteuttanut aiemmin mainitulla tavalla. Haastateltavien kommentit, joita hyödynsin tutkimuksessani, on valittu litteroidusta materiaalista niiden monipuolisuuden perusteella. En ole suosinut liikaa myötämielisiä kommentteja omaan tutkimukseeni liittyen, jotka olisivat luoneet ainoan pohjan ja tukeneet sitä kautta lopputulosta. Valitsin myös mahdollisimman kriittisesti perusteltuja näkökulmia, jotka antoivat verrannollisuutta muihin vastauksiin. Tämän lopputuloksena ei ollut mielestäni sekasorto vaan onnistunut vuoropuhelu eri vaihtoehtojen kesken.

Eettisesti väärin olisi vaikuttaa niin teoria-aineistoon sekä tutkittavien henkilöiden mielipiteisiin erinäköisillä palkkioilla tai vastaavilla keinoilla. Aineiston ja tutkittavien täytyy tukea tutkimusta niiden näkökulmasta, eikä niitä saa vääristää lopputulosta varten. Eettisesti tutkijan täytyy olla todella valveutunut tekemiseensä, jotta mahdollisia eettisiä loukkauksia ei tapahtuisi. (Hirsjärvi ym. 2009, 25-25)

Haastateltavien vastauksia ei ole missään vaiheessa muunneltu epärehellisen keinoin. Niiden helppolukuisuuteen liittyen olen joissain kohdin pelkistänyt tekstiä poistamalla aiemmin mai-

nitulla merkintätavalla turhia täytesanoja. Niin litteroitu materiaali kuin sen pohjana ollut nauhoitettu haastatteluaineisto on tutkijan hallussa.

Edelliseen liittyen on tärkeää juuri muistiinpanojen tarkkuus eettisesti. Ilman sanelinta toteutettu haastattelu, joka olisi perustunut pelkästään omien muistiinpanojen tekemiseen, olisi saattanut vaarantaa tutkimuksen eettisen lopputuloksen vaillinaisten perusteiden johdosta. Sanelimen kautta saadut litteroinnit edesauttoi täsmällisen ja tarkan tuloksen saamiseen. (Hirsjärvi ym. 2009, 118)

Olen mielestäni päässyt tutkimuksessani siihen lopputulokseen, jotka asetin itselleni tutkimusongelmien kautta. Rajatun aihealueen sisällä on ollut helppo liikkua, joten liian laveaan selittelyyn ei ole mielestäni sorruttu. Olen noudattanut tutkimuksessa tutkijalta vaadittavia eettisiä sääntöjä, joita luotettavuuden kannalta tutkija noudattaa koko tutkimusprosessin ajan.

5.3 Tutkimuksen hyödynnettävyys ja jatkotutkimus mahdollisuudet

Tämän tutkimuksen avulla voidaan tarkastella mahdollisten tämänhetkisten verkkokurssien toteutusta, ja niiden sisältöjä. Suhteellisen laajan teoria-aineiston perusteella voidaan analysoida esimerkiksi pedagogista toimivuutta ja sitä kautta oikeaoppisuutta sisällöllisissä ratkaisuissa. Etäopetuksen kannalta voidaan miettiä, onko toteutustavoissa mahdollisuutta saada jotain hyötykäyttöä puolustusvoimien ulkopuolisista instansseista.

Tämän tutkimuksen avulla toivoisin, että ymmärrettäisiin mahdollisuudet, mitä monimuoto-opetus voi tarjota. Monimuoto-opetus tuo vaihtelevuutta perinteisiin koulutukseen ympäristön kannalta, mutta siihen voi ihan hyvin käyttää jo aiemmin opittuja normeja. Olisikin nähtävä monimuoto-opetus mielekkäänä vaihtoehtona, muttei missään nimessä perinteistä koulutusta poissulkevana elementtinä.

Jatkotutkimusmahdollisuuksia on tullut mieleen tämän tutkimusprosessin edetessä kohti viimeistä pistettä. Olen alla esittänyt niihin liittyen muutamia, jotka pääkohdiltaan palvelisivat tulevaisuudessa. Niin kuin tutkimukseni punainen lanka on kulkenut oppimisympäristön, oppijan ja vuorovaikutuksen kautta kohti oppimista tukevat alla tutkimusvaihtoehdot näitä pääteemoja.

Henkilöstöresurssit eivät varmasti nouse nykyhetkistä tulevaisuudessa äärettömyyksiin. Tutkimisen aihe, joka toisaalta olisi aika hankala, olisi miettiä nykyresursseilla toimivan sosiaalisen vuorovaikutteisen kanssakäymisen opettajan ja oppijan välillä. Tällä tarkoitan sitä, että kuinka päästäisiin entistä lähemmäs reaaliaikaista keskustelua etäopiskelun yhteydessä.

Jatkossa aiheeseen liittyen voitaisiin tutkia sitä, kuinka etäopetuksen kautta voidaan kouluttaa käytännön suoritteita, joihin tarvitaan kehon motoriikkaa. Kuten jo tämän tutkimuksen tulosten yhteenvedossa oli siitä mainintaa, niin nykypäivän teknologia mahdollistaisi tämän varmasti jossain muodossa. Tämä asia vaatisi varmasti myös vahvan pohjatyön toteutuksen osalta, ja sen lisäksi pilotointia toiminnan toimivuuden varmistamiseksi.

Edelliseen opetusteknisesti liittyen olisi mielestäni tärkeä tutkimisen kohde, että kuinka etä- ja lähiopetuksen suhde toimii. Tähän kohtaan liittyen monimuoto-opetukseen liittyen on otettu käyttöön sulautuva opetus, jossa edelliset määritteet integroituvat keskenään. Tutkimisen arvoista olisi juuri tämä, että toimiiko vastaavanlainen käytäntö koulutuksessa reserviläisten kanssa vai onko sitä hyödynnetty jo jollain tavalla koulutuksessamme.

Sosiaalisuus ja sen kautta sosiaalinen media on erittäin tärkeässä roolissa yhteiskuntamme ihmisten keskinäisessä vuorovaikutuksessa tällä hetkellä. Opetukseen liittyen yhteisöllinen oppiminen tuo ennen kaikkea monipuolisuutta. Tähän liittyen tulisi jatkossa tutkia, kuinka voitaisiin sosiaalisuutta entisestään lisätä toteutettavilla kursseilla. Ja ennen kaikkea kannustaa sen käyttöön.

Etäopetukseen liittyen materiaalin määrä tai sen laatu olisi myös yksi tarkasteltava piirre, jota voisi jatkossa tutkia. Tätä kautta voisi selvittää, mitä materiaalia kannattaa kurssien verkkoympäristöön laittaa, ettei siitä tule liian vaikeaselkoista sekä raskasta. Mikä olisi laadullisesti minimissä oleva materiaalin määrä, jonka avulla voi etäopinnot suorittaa täysin perustein.

Teknologian kehittyessä täytyy verkossa tapahtuvan koulutuksen myös kehittyä. Tätä kautta tulee vastaan myös varmasti pedagogiset haasteet, ja sitä kautta vanhojen teorioiden päivitys uudenlaisen ympäristöön toimivaksi. Tutkijoille ja ennen kaikkea käytännön toteuttajille tämä tuo varmasti haasteita, mutta toivottavasti mielekkäitä sellaisia.

LÄHTEET

Aaltola, J. 2001. Filosofia, tiede, ymmärtäminen. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) *Ik-kunoita tutkimusmetodeihin II – näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-Kustannus, 10-25.

Ahlqvist, T., Bäck, A., Halonen, M. & Heinonen, S. 2008. *Social Media Roadmaps - Exploring the futures triggered by social media*. VTT tiedotteita – Research notes 2454. Espoo: VTT Technical Research Centre of Finland.

Alastalo, M. 2005. Tutkimushaastattelun historia yhteiskuntatieteissä. Teoksessa Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. (toim.) *Haastattelu: tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino, 57-77.

Alasuutari P. 1994. *Laadullinen tutkimus*. 2.painos. Tampere: Vastapaino.

Auvinen, A-M. 1993. Miksi yritykset ja yhteisöt käyttävät etäopetusta. Teoksessa Hein, I. & Larna, R (toim.) *Lähellä, kaukana, yksin, yhdessä: näkökulmia monimuoto-opetukseen*. 2.muuttumaton painos. Helsinki: Hakapaino Oy, 11-21.

Cantell, H. 2010. *Ratkaiseva vuorovaikutus – Pedagogisia kohtaamisia lasten ja nuorten kanssa*. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Eskola J. & Suoranta J. 2005. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. 7. painos. Tampere: Vastapaino.

Erkkola, J-P. 2008. *Sosiaalisen median käsitteestä*. Taideteollinen korkeakoulu, medialaboratorio. Lopputyö.

Grönfors, M. 1982. *Kvalitatiiviset kenttätutkimusmenetelmät*. Juva: WSOY.

Haasio, A. 2008. *Kaikki irti Internetistä*. Helsinki: BTJ Kustannus Oy.

Haasio, A. & Haasio, M. 2008. *Pulpetit virtuaalimaailmassa*. Helsinki: BTJ Kustannus Oy.

- Hakkarainen, K., Lonka, K. & Lipponen, L. 2005. Tutkiva oppiminen – Järki, tunteet ja kulttuuri oppimisen sytyttäjinä. 6.-7.painos. Porvoo: WS Bookwell Oy.
- Hakkarainen, K. 2001. Aikuisen oppiminen verkossa. Teoksessa Sallila, P. & Kalli, P. (toim.) Verkot ja teknologia aikuisopiskelun tukena. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy, 16-52.
- Helakorpi, S. 2001. Innovatiivinen tiimi- ja verkostokoulu. Helsinki: Tammi.
- Helakorpi, S., Juuti, P. & Niemi, H. 1996. Tiimiorganisoitu koulu. Juva. WSOY.
- Hintikka, K.A. 2007. Web 2.0 – johdatus internetin uusiin liiketoimintamahdollisuuksiin. TIEKE tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus ry:n julkaisusarja. Helsinki: TIEKE Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus ry.
- Hirsjärvi S., Remes P. & Sajavaara P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi S. & Hurme H. 2004. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Horton, W. Designing web-based training – How to teach anyone anything anywhere anytime. Canada: John Wiley & Sons, Inc.
- Hätönen, H. & Salmi, E. 1995. Itsenäisen opiskelun arvioinnin kehittäminen. Helsinki: Yliopistopaino.
- Immonen, J. 2000. Kirjeopetuksesta verkko-opiskeluun – etäopetuksen neljä sukupolvea. Teoksessa Matikainen, J. & Manninen, J (toim.) Aikuiskoulutus verkossa. Tampere: Tammerpaino, 15-28.
- Joutsenvirta, T., Kukkonen, A., Jussila, M. & Karjalainen, K. 2009. Tavoitteena vuorovaikutuksen lisääminen sulautuvassa opetuksessa – opettajien koulutusta verkkokeskusteluun. Teoksessa Joutsenvirta, T. & Kukkonen, A (toim.) 2009. Sulautuva opetus: uusi tapa opiskella ja opettaa. Helsinki: Palmenia, 85-103.

Kangas, P., Toivonen, S. & Bäck, A. (toim.). 2007. Googlen mainokset ja muita sosiaalisen median liiketoimintamalleja. VTT tiedotteita – Research notes 2369. Espoo: VTT Technical Research Centre of Finland.

Kalliala, E. & Toikkanen, T. 2009. Sosiaalinen mediaopetuksessa. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.

Kalliala, E. 2002. Verkko-opettamisen käsikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kalliomaa, M. 2003. Verkkopohjaisen monimuoto-opetuksen kehittäminen Maanpuolustuskorkeakoululla vuosina 1996-2003. Helsinki: Edita Prima Oy.

Kiikeri, M & Ylikoski, P. 2007. Tiede tutkimuskohteena: filosofinen johdatus tieteen tutkimiseen. 2.painos. Helsinki: Tammer-paino Oy.

Kiviniemi, K. 2001. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II – näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-Kustannus, 68-84.

Konttinen, J. 2010. Valkokaulus pärjää ilman omaa työpistettä. Helsingin Sanomat 12.12.2010, A8.

Koli, H. 2008. Verkko-ohjauksen käsikirja. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.

Korhonen, V. 2003. Oppijana verkossa – Aikuisopiskelijan oppimiseen suuntautuminen ja oppimiskokemukset verkkopohjaisessa oppimisympäristössä. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.

Laine, K. 2005. Minä, me ja muut sosiaalisissa verkostoissa. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Lappalainen, E. 2011. Valio leviää sosiaaliseen mediaan. Helsingin Sanomat 9.1.2011, E1.

Lehtinen, E. 1997. Johdanto. Teoksessa Lehtinen, E. (toim.) Verkkopedagogiikka. Helsinki: Oy Edita Ab, 5-11.

- Lehto, R. 2004. Kertausharjoituksen verkkokurssin ohjaus. Teoksessa Matikainen, J. (toim.) Oppimisen ohjaus verkossa. 2.painos. Helsinki: Yliopistopaino, 135-150.
- Lehto, T. & Terva, J. 2001. Verkot ja yhteisöllisyyden kehittyminen: merkitys aikuiskoulutukselle. Teoksessa Sallila, P. & Kalli, P. (toim.) Verkot ja teknologia aikuisopiskelun tukena. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy, 98-116.
- Levonen, J., Joutsenvirta, T. & Parikka, R. 2009. Blended learning – katsaus sulautuvaan yliopisto-opetukseen. Teoksessa Joutsenvirta, T. & Kukkonen, A (toim.) Sulautuva opetus: uusi tapa opiskella ja opettaa. Helsinki: Palmenia, 15-23.
- Lietsala, K & Sirkkunen, E. 2008. Social media – Introduction to the tools and processes of participatory economy. Hypermedia Laboratory Net Series 17. Tampere: Tampere University Press.
- Lifländer, V-P. 1999. Verkko-oppiminen: Yhteistoiminnallinen oppiminen verkossa. Helsinki: Oy Edita Ab.
- Luostarinen, M. 2010. Uusi mediayhteiskunta – Blogit ja sosiaalinen media innovaatioyhteiskunnan muutoksessa. Helsinki: Books on Demand GmbH.
- Löfström, E., Kanerva, K., Tuuttila, L., Lehtinen, A. & Nevgi, A. 2006. Laadukkaasti verkossa: verkko-opetuksen käsikirja yliopisto-opettajille. Helsinki: Helsingin yliopisto/ Kehittämisosasto.
- Manninen, J. & Paananen, S. 2006. Esiupseerikurssilaiset verkossa: Verkko-opiskeluun liittyvät mielikuvat ja monimuoto-opetukseen orientoituminen EUK58-kurssilla. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Manninen, J. 2001. Verkko aikuisen oppimisympäristönä. Teoksessa Sallila, P. & Kalli, P. (toim.) Verkot ja teknologia aikuisopiskelun tukena. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy, 53-73.
- Manninen, J. 2000. Kurssikoulutuksesta oppimisympäristöihin: Aikuiskoulutuskäytäntöjen kehityslinjoja. Teoksessa Matikainen, J. & Manninen, J (toim.) Aikuiskoulutus verkossa. Tampere: Tammer-paino, 29-42.

Matikainen, J. 2002. Vuorovaikutus verkossa. 2.painos. Helsinki: Yliopistopaino.

Meisalo, V., Sutinen, E. & Tarhio J. 2003. Modernit oppimisympäristöt: Tieto- ja viestintä-tekniikka opetuksen ja opiskelun tukena. 2. uudistettu laitos. Pieksämäki: RT-Print Oy.

Metsämuuronen J. 2001. Laadullisen tutkimuksen perusteet. 2. tarkistettu painos. Helsinki: Methelp.

Mutanen, A. 2009. Toimintakyky: sotilaspedagogiikan ydintä etsimässä. Rannikon Puolustaja 2/2009, 12-13.

Mäkelä, K. 1992. Kvalitatiivisen analyysin analysointiperusteet. Teoksessa Mäkelä, K (toim.) Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. Helsinki: Prima-Offset Ky, 42-61.

Nevgi, A. & Tirri, K. 2001. Oppimista edistävät ja estävät tekijät verkko-opiskelussa. Teoksessa Sallila, P. & Kalli, P. (toim.) Verkot ja teknologia aikuisopiskelun tukena. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy, 117-158.

Niiniluoto, I. 2002. Johdatus tieteenfilosofiaan: käsitteen- ja teorianmuodostus. Helsinki: Otavan kirjapaino Oy.

Paananen, S., Tura, T. & Jauhiainen, A. 2004. Uuden oppimisen aika. Helsinki: Edita Prima Oy.

Paikkala, M. 2010. Perinteinen tyyli ei riitä verkossa – Sosiaalinen media: Yritykset pääsevät vuorovaikutukseen asiakkaan kanssa. Kainuun Sanomat 23.10.2010, A7.

Pantzar, E. 1998. Oppimisympäristöjä etsimässä. Tampere: Tampereen yliopisto.

Pehkonen, M., Lietsala, K. & Franssila, H. 2008. Sosiaalinen vai epäsosiaalinen media. Teoksessa Viteli, J. & Kaupinmäki, S (toim.) Tuovi 5 - Interaktiivinen tekniikka koulutuksessa 2007 –konferenssin tutkijatapaamisen artikkelit. Hypermedialaboratorion verkkojulkaisuja 15. Tampere: Tampere University Press 2008, 86-118.

- Pulli, S. 2003. Pedagogiset ratkaisut verkko-opiskeluympäristössä: Tapaustutkimus ammattikorkeakoulun verkko-opintojaksoista. Kouvola: Kymenlaakson ammattikorkeakoulu.
- Reserviupseerikoulu. Esikunta. 2011. Päällikkökurssien 1/2011 kertomus. MH6546.
- Reserviupseerikoulu. Esikunta. 2009. Reserviupseerikoulun aselajikouluttajakurssin kertomus. MF32439.
- Reserviupseerikoulu. Esikunta. 2009. Reserviupseeriupseerikoulun kouluttajakurssi nro 17. MF4962.
- Räsänen, P. 2005. Havaintojen mittaus ja aineiston jäsentämisen metodologia. Teoksessa Räsänen, P., Anttila, A-H & Melin, H (toim.) Tutkimus menetelmien pyörteissä - Sosiaalitutkimuksen lähtökohdat ja valinnat. Jyväskylä: PS-Kustannus, 85-102.
- Salakari, H. 2009. Toiminta ja oppiminen – koulutuksen kehittämisen tulevaisuuden suunta-
viivoja ja menetelmiä. Helsinki: Hakapaino OY.
- Sarajärvi, A. 2002. Sairaanhoidon opiskelijoiden hoitotyön näkemyksen muotoutuminen. Akateeminen väitöskirja. Oulun yliopisto.
- Schrodedus, J-P. 1998. Etäopetuksen käytön mahdollisuudet upseereiden täydennyskoulutuksessa puolustusvoimien rakennemuutoksen pyörteissä. Yleisesikuntaupseerikurssi, Merisotalinja 20. Diplomityö. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Silander, P. & Koli H. Verkko-opetuksen työkalupakki: oppimisaihioista oppimisprosessiin. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.
- Silvennoinen, M. 2008. Löydä aarteesi – verkostoidu! Hämeenlinna: Karisto Oy.
- Silvennoinen, M. 1999. Elämää verkostoissa – toimivat ihmissuhteet. Helsinki: Oy Edita Ab.
- Silverman, D. 2000. Doing Qualitative Research. London: SAGE Publications Ltd.
- Suoranta, J. 2003. Kasvatus mediakulttuurissa. Tampere: Vastapaino.

Suoranta, J. & Ylä-Kotola, M. 2000. Mediakasvatus simulaatiokulttuurissa. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino.

Suomen Tietotoimisto. 2010. ”Kaikkien luokkien tulisi olla tietokonealuokkia”. Kainuun Sanomat 10.9.2010, A6.

Syrjälä L., Ahonen S., Syrjäläinen E. & Saari S. 1994. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.

Tella, S., Vahtivuori, S., Vuorento, A., Wager, P. & Oksanen, U. 2001. Verkko opetuksessa – opettaja verkossa. Helsinki: Edita Oyj.

Tilastokeskus. 2009. Internetin käytön muutokset – Tieto- ja viestintätekniikan käyttö 2008-tutkimuksen tuloksia. Katsauksia 2009/1. Helsinki: Multiprint Oy.

Tirronen, M. 2008. Web 2.0: Verkon numerologia. Helsinki: BTJ Kustannus Oy.

Toiskallio, J. & Mäkinen, J. 2009. Sotilaspedagogiikka: Sotiluuden ja toimintakyvyn teoriaa & käytäntöä. Helsinki: Edita Prima Oy.

Toivonen, T. 1999. Empiirinen sosiaalitutkimus – filosofia ja metodologia. Porvoo: WSOY.

Tuomi J. & Sarajärvi A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tuominen, J. 2010. Puolustusvoimien perusyksikkö oppivana yhteisönä – päällikkö pedagogisena johtajana. Teoksessa Mäkinen, J & Tuominen, J (toim.). 2010. Toimintakykyä kehittämässä: Jarmo Toiskallion juhlaKirja. Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos, Julkaisusarja 1, n:o 6. Helsinki: Edita Prima Oy, 209-236.

Vanninen, R. & Kaunisto-Laine, S. 2009. Kasvatustieteitä opistoihin – sulautuvalla opetuksella joustavampaan monimuoto-opintojen järjestämiseen. Teoksessa Joutsenvirta, T. & Kukkonen, A (toim.) Sulautuva opetus: uusi tapa opiskella ja opettaa. Helsinki: Palmenia, 214-227.

Valtioneuvoston kanslia. 2006. Tulevaisuuden elinvoimainen Suomi. Tietoyhteiskuntaneuvoston raportti hallitukselle.

Varto, J. 1992. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Tampere: Kirjayhtymä Oy.

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Wuorisalo, J. 2010. Sosiaalinen media oppimisen tukena – matkalla kohti avoimia, verkottuneita ja liikkuvia oppimisympäristöjä. Teoksessa Meriranta, M (toim.). 2010. Mediakasvatuksen käsikirja. Unipress: cop, 87-102.

Yli-Luoma, P.V.J. & Pirkkalainen, L. 2005. Verkko-oppimisen työvälineitä. Naantali: International Multimedia & Distance Learning Oy.

LIITELUETTELO

LIITE1 - SAATEKIRJELMÄ TEEMAHAASTATTELUUN OSALLISTUVILLE

LIITE2 - TEEMAHAASTATTELURUNKO

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU
Johtamisen- ja Sotilaspedagogiikan laitos
Luutnantti Tommi Huttunen
Helsinki

SAATE

2.5.2011

LUUTNANTTI TOMMI HUTTUSEN PRO GRADUN TEEMAHAASTATELU

Laadin pro graduni Maanpuolustuskorkeakoulun Johtamisen- ja Sotilaspedagogiikan laitokselle ja aiheenani on ”Monimuoto-opetuksen hyödyntäminen reserviläiskoulutuksessa”. Haastattelun kohderyhmänä on osa Reserviupseerikoulun peruskoulutettua henkilökuntaa (n=5). Ohjaajinani toimivat kapteeni Juha Tuominen Johtamisen- ja Sotilaspedagogiikan laitokselta sekä Soili Paananen (KM).

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, kuinka monimuoto-opetusta hyödynnetään tällä hetkellä reservin päällystön koulutuksessa. Monimuoto-opetuksesta olen ottanut tutkimuskohteekseni etäopetuksen. Tarkoituksena on selvittää millaisia ominaisuuksia/taitoja voi etäopetuksen kautta tuottaa ja kuinka etäopetusta voidaan hyödyntää ja missä.

Tämän asiakirjan tarkoituksena on valmistaa ja perehdyttää haastateltavat haastattelutilanteeseen antamalla taustatietoa haastattelussa käsiteltävistä aiheista.

Haastattelun aihepiirit:

1. Monimuoto-opetus
 - Käytännön läheisyys
 - Yksilöllinen ja yhteisöllinen oppiminen
 - Virtuaalimaailman motivointi
2. Reserviläisen valmiudet oppijana
 - Aiemman tiedon hyödyntäminen
 - Aktiivisuus
 - Teknologian hyödyntäminen
3. Verkkopohjainen oppimisympäristö
 - Sosiaalisuus
 - Vuorovaikutuksellisuus
 - Materiaali

Suoritan haastattelun erikseen sovittavana ajankohtana.
Haastattelu vie 30min – 1.5 tuntia / henkilö.

Luutnantti

Tommi Huttunen

TEEMAHAASTATTELURUNKO

Monimuoto-opetus

Käytännön läheisyys

- Miten monimuoto-opetus, etenkin etäopetus, tukee käytännön opetusta?
- Millaisia taitoja etäopetus antaa?

Yksilöllinen ja yhteisöllinen oppiminen

- Millaiset valmiudet etäopetus antaa yksilölliselle oppimiselle
- Millaiset valmiudet etäopetus antaa yhteisölliselle (ryhmäkeskustelut, toisten tekemien töiden mahdollinen opponointi jne.) oppimiselle

Virtuaalimaailman motivointi

- Miten verkossa tapahtuva opiskelu motivoi oppijaa?
- Miten joustava työskentely ajasta ja paikasta riippumatta on motivoinut etätehtävien suorittamiseen?

Reserviläisen valmiudet oppijana

Aiemman tiedon hyödyntäminen

- Millaiset valmiudet reserviläisellä on hyödyntää aiempaa tietoa?
- Onko reserviläisellä hyvin muistissa aiemmin saadut opit (varusmiesaikaiset)?

Aktiivisuus

- Millainen on reserviläisen oma aktiivisuus opintoihin liittyen?
- Millainen halu reserviläisellä on oppia uutta?

Teknologian hyödyntäminen ja saatavuus

- Miten reserviläinen osaa hyödyntää tämän päivän tietotekniikkaa?
- Onko reserviläisillä ollut mahdollisuus toteuttaa työskentelyä verkossa (Internet-yhteys, oma tietokone jne.)?

Verkkopohjainen oppimisympäristö

Sosiaalisuus

- Millaisen sosiaalisen ympäristön verkossa tapahtuva opiskelu luo?
- Kommunikoivatko opiskelijat keskenään verkossa tapahtuvan opiskelun aikana?

Vuorovaikutuksellisuus

- Millainen vuorovaikutus syntyy opettajien ja oppijoiden välillä verkossa?
- Miten palautteen antaminen onnistuu verkossa?

Materiaali

- Millainen verkossa jaettu materiaali on tukenut oppijoiden oppimista?
- Millainen verkossa jaettu materiaali on haitannut oppijoiden oppimista?